

BRUSSEL VERDIENT BETER

**VOORSTELLEN OM HET LEVEN EN
BESTUUR IN BRUSSEL TE VERBETEREN**

Inhoudsopgave

1.	Brussel, een plek waar ouders hun kinderen de beste toekomst kunnen geven.....	4
1.1	Investeer voort in de eerste 1000 dagen van onze ketjes	5
1.2	Maak onze scholen meer deel van onze wijken en onze stad.....	8
1.3	Investeer sterker in een zachte overgang tussen onderwijs en arbeidsmarkt.....	13
1.4	Vrije tijd: extra ruimte en aanbod.	19
1.5.	In onze lokale gemeenschap is iedereen verbonden (bonding en bridging).	24
2.	Gelukkig ouder worden in Brussel.....	25
2.1	Oud is niet out in Brussel.....	26
2.2	Zorg voor voldoende rustpunten in de stad.....	28
2.3	We zeggen neen tegen alleen digitale dienstverlening.	29
2.4	We voeren de strijd tegen eenzaamheid op.....	32
2.5	Van Evere tot Neerpede. We vergeten onze gemeenten verder van het centrum niet.	35
2.6	We willen een geschikte woning voor elke leeftijd.....	36
2.7	Voetgangers verdienen beter in Brussel	38
3.	Meer respect op straat in Brussel.....	43
3.1	Veilige straten voor iedereen	43
3.2	Propere straten voor iedereen	48
3.3	Verkeersveilige straten voor iedereen.....	51
3.4	Straten zonder intimidatie of grensoverschrijdend gedrag	53
3.5	Onderhouden straten voor iedereen	54
3.6	Toegankelijke straten voor iedereen	56
3.7	Drugsvrije straten in Brussel	58
4.	Brussel betaalbaar houden	61
4.1	Er is nood aan één sterk gewestelijk woonbeleid.....	61
4.2	We voeren de leegstandsbestrijding fors op	62
4.3	Het verwerven van een woning betaalbaar houden	64
4.4	Het bezitten van een woning betaalbaar houden	65
4.5	Het Brusselse woningbestand klaar maken voor de toekomst	66
4.6	Huisvesting voor mensen in kwetsbare posities.....	70
4.7	Een bruisende en betaalbare studentenstad.....	72
5.	Brussel beter besturen	74
5.1	Versterken van de rol van Vlaanderen in Brussel	74
5.2	Vereenvoudigen van het institutioneel systeem binnen Brussel.....	76
5.3	Versterking van de rol van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest binnen Brussel.	78

5.4 Brussel moet focussen op zijn kerntaken.....	81
5.5 Brussel moet zijn eigen structuren rationaliseren en transparanter maken.	82
5.6 Brussel moet orde op zaken stellen inzake zijn uitgaven en inkomsten.	83
5.7 Brussel moet zijn hoofdstedelijke en tweetalige rol waarmaken.....	84
5.8 De Brusselse overheden geven vertrouwen aan burgers en middenveld.....	86
5.9 Erkennen van de rol van de Federale Staat in Brussel.	88
6. Andere actuele hangijzers in Brussel	89
6.1 De toekomst van metro 3.....	89
6.3 De werken aan de Brusselse Ring.....	90
6.4 De financiering van erediensten in Brussel	91
6.5 De impact van het asiel- en migratievraagstuk op Brussel.....	92
6.6 Toegankelijke en kwalitatieve zorg en welzijn.....	92

1.Brussel, een plek waar ouders hun kinderen de beste toekomst kunnen geven.

Onze Brusselse kinderen en jongeren zitten boordevol talent. Het is onze opvatting dat een samenleving steeds moet vertrekken van de vreugde, de kracht en de motivatie van elk kind. Ket, plus est en vous! Maar weet ook: je staat niet alleen in Brussel. Je ouders, familie, vrienden en de hele Brusselse stadsgemeenschap zullen je positief aanmoedigen, coachen en warm omringen.

In de eerste plaats zijn er de ouders. Elke ouder wil het beste voor zijn of haar kind. Bij dat opgroeien en opvoeden komt ongelofelijk veel kijken. Cd&v zal steeds gezinnen ondersteunen in dat levenswerk. Gelukkig staan ouders niet alleen. Familie, buren, kinderbegeleiders, leerkrachten, jeugdwerkers helpen dag in dag uit mee de dromen van kinderen waar te maken. Ze moedigen kinderen aan, ze motiveren hen, ze helpen hen ontwikkelen en groeien. Voor cd&v is de kracht van dat sociale en maatschappelijke weefsel rond kinderen niet te onderschatten: it takes a village – of in Brussel misschien wel meer toepasselijk – it takes a city to raise a child.

Voor cd&v moet de overheid met het middenveld zorgen voor alle voorzieningen die ouders nodig hebben om hun kinderen te laten opgroeien. Laagdrempelige gezinsondersteuning en warme kinderopvang, goede scholen met sterke leerkrachten, groene en veilige wijken waar het fijn spelen en sporten is en waar er in de vrije tijd net zoveel te beleven, te ontdekken en te ontwikkelen valt als op school. Daarbij moeten Nederlandstalige Brusselaars bij voorrang beroep kunnen doen op Nederlandstalige dienstverlening. Op onderwijsvlak houdt dit in dat de bestaande voorrangregeling voor kinderen uit Nederlandstalige gezinnen in Nederlandstalige scholen verder versterkt moet worden.

Een christendemocraat zorgt ervoor dat alle ouders, ongeacht hun afkomst of socio-economische situatie, hun kind de best mogelijke toekomst kunnen geven. Onze steden zijn decennialang emancipatiemotoren geweest. Jongeren uit de arbeidersklasse en later met migratieachtergrond vonden hun weg naar de middenklasse door te studeren of door hard te werken. Ze volgden het devies dat

lange tijd gold: als je je inzet, als je je talenten benut, als je hard werkt, dan geraak je hogerop. Helaas hebben we een groeiende groep mensen die doet wat van hen wordt verwacht en die er toch niet geraakt, die het gevoel heeft dat ze het allemaal niet meer gemanaged krijgen. De motor van de sociale mobiliteit sputtert. Het stilzwijgende sociale contract lijkt te zijn gebroken. Ook dat mogen we niet uit het oog verliezen.

Het is de rol van de overheid om instrumenten aan te reiken die eerlijke opgroeikansen geven aan elk kind en elke ouder. Wat een overheid zeker niét mag doen, is in de plaats treden van de ouders: bij ons is er géén verplichte kinderopvang, zijn er géén financiële of andere straffen voor ouders die in de ogen van sommigen te weinig inspanningen leveren om Nederlands te leren. De cd&v-kijk op het ouderschap, het middenveld en de overheid is er één waarbij we vertrouwen geven aan mensen. We geloven dat de overgangsmomenten tussen kinderopvang, de schoolfasen en het hoger onderwijs of arbeidsmarkt zo soepel mogelijk moeten verlopen. Daarom zijn we voorstander van een doorgaande lijn waarbij iedereen die werkt met kinderen en jongeren betrokken is.

1.1 Investeer voort in de eerste 1000 dagen van onze ketjes

De eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal, dat is op alle vlakken aangetoond. We verwijzen dikwijls naar het gegeven dat elke euro die geïnvesteerd wordt in jonge kinderen zich later maal drie terugverdient. En dat effect is het grootst wanneer je onmiddellijk, vanaf de geboorte, investeert in kinderen. Een vroeg contact met nieuwe gezinnen is volgens ons cruciaal om hen te informeren over het aanbod aan gezinsvoorzieningen en hen tijdig de juiste begeleiding aan te kunnen bieden. We staan de jonge ouders bij.

We ondersteunen de **gezinsvoorzieningen** die er in de eerste levensjaren zijn en die vertrouwen én netwerk geven aan ouders.

Samen blijven de Vlaamse Gemeenschap en de VGC investeren in een **toegankelijke en kwaliteitsvolle preventieve gezinsondersteuning**. Via het huidige aanbod van Nederlandstalige preventieve gezinsondersteuning wordt amper 14% van de ouders met kinderen jonger dan 3 jaar één keer bereikt.

Minder dan 10% van de jongere gezinnen maakt effectief gebruik van onze voorzieningen. Specifieke maatregelen (toeleiding, gedecentraliseerd aanbod, netwerk) dienen genomen om het streefdoel om de Brusselnorm van 30% van de gezinnen met kinderen jonger dan 3 jaar effectief te ondersteunen.

- **Begeleiding tijdens de zwangerschap** en vlak na de geboorte is erg belangrijk. Vroedvrouwen spelen daarbij een cruciale rol. Helaas zijn er door het statuut van vroedvrouwen slechts weinig geconventioneerde vroedvrouwen in Brussel actief. Dat statuut moet sterk verbeteren. Daarnaast moet de opleidingssteun die het Brusselse Gewest geeft ook opengesteld worden naar zelfstandige vroedvrouwen.
- We zien een grotere rol weggelegd voor het **Huis van het Kind Brussel**. Een betere samenwerking tussen de bestaande organisaties op het terrein staat hierbij centraal. Dit mag niet beperkt blijven tot een fysieke aanwezigheid. Het Huis van het Kind en haar partners moeten tevens naar de gezinnen toe trekken door aanwezig te zijn in crèches en scholen, bij Vlaams-Brusselse organisaties, enz. Door dat **outreaching werken** groeit de aanwezigheid in de wijken en bieden we ook een oplossing aan wie geen digitale toegang heeft. We verzekeren een Brussel-brede spreiding van de consultatiebureaus, diversiteit in het aanbod en we maken dat aanbod beter bekend.
- Het sluiten van **praatcafés Baboes** is een fout. Het ontbreekt net in Brussel aan plekken waar ouders met hun baby's en peuters kunnen spelen, leren en ontmoeten. We zetten die fout recht en breiden de praatcafés uit. Daarnaast geven we meer ondersteuning aan verenigingen en bibliotheken om een spelen- en leeraanbod voor baby's en peuters uit te werken.
- We investeren in een sterk aanbod aan Nederlandstalige gezondheidszorg. Er is een groot tekort bijvoorbeeld aan Nederlandkundige **huisartsen, tandartsen en zorgkundigen in de kraam- en thuiszorg**. We zetten in op gerichte ondersteuningsmechanismen en voeren campagnes opdat meer Nederlandstalige medici en zorgkundigen de weg naar Brussel vinden. We hebben hen nodig om de preventieve gezinsondersteuning in Brussel dicht bij de gezinnen te houden.
- We kennen sociale rechten voor ouders met kinderen met beperking zoals een verhoogde kinderbijslag automatisch toe. Deze lijn trekken we verder door: we

zoeken naar oplossingen om in de toekomst zoveel mogelijk rechten automatisch toe te kennen; hiervoor moeten de nodige middelen worden voorzien. Daarnaast willen we dat via de gezinsondersteuning ook voldoende informatie over de ondersteuningsmogelijkheden wordt meegegeven over kinderen en jongeren met specifieke noden.

Cd&v heeft gestreden voor de kinderopvang binnen de Vlaamse regering. We investeren verder in de kinderopvang.

- We verbeteren de **waardering van het beroep** van de kindbegeleiders zodat we mensen kunnen blijven motiveren om in de kinderopvang aan de slag te gaan. Cd&v Brussel pleit ervoor om de **Vlaamse jobbonus** ook open te stellen voor Brusselaars die werken voor instellingen van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel.
- Een volgende stap in de vermindering van de **begeleider-kindratio**: we willen in de volgende regeerperiode naar vijf kinderen per begeleider zodat er meer tijd is om elk ketje de aandacht te geven die het verdient.
- We verhogen verder van het aantal inkomensgerelateerde plaatsen in de Nederlandstalige kinderopvang. Vandaag voorziet de Vlaamse Gemeenschap reeds in 1 op de 3 erkende plaatsen in Brussel. We willen die verhouding op peil houden door tijdens de volgende legislatuur **1000 extra plaatsen** te creëren. De spreiding van de extra plaatsen gebeurt op basis van een capaciteitsmonitor. De voorafname van 10% voor Brussel op de Vlaamse capaciteitsmiddelen blijft onverkort gelden.
- We zetten extra in op **flexibele en occasionele kinderopvang**. Dit o.m. om onze ambitie van volledige tewerkstelling te realiseren, met kwalitatieve opvang voor kinderen van ouders die deeltijdse en tijdelijke jobs hebben, opleidingen volgen of onregelmatige uren werken. Stimuleer daarnaast dat bedrijven die crèches inrichten deze ook openstellen voor buurtbewoners.
- We maken verder werk van de **doorgaande lijn** waarbij kinderen vlot kunnen doorstromen van de kinderopvanginitiatieven naar de kleuterschool.

We ondersteunen onze Brusselse gezinnen via de Brusselse **kinderbijslag**. We behouden de indexering van dit instrument. We informeren de gezinnen die gebruik

maken van onze crèches of scholen over hun rechten op de participatietoelagen en schooltoelagen van het Groeipakket.

1.2 Maak onze scholen meer deel van onze wijken en onze stad

We hebben een **nieuwe democratisering van het onderwijs** nodig; dit keer niet van de jongeren uit de arbeidersklasse die toegang krijgen tot het hoger onderwijs, maar wel door het verhogen van de onderwijskansen voor jongeren met migratieachtergrond in ons onderwijs tout court. Wat ooit een ideaal van onze samenleving was, dat je afkomst niet je toekomst bepaalt, kansarm of niet, maken we vandaag niet altijd meer waar. In de klassering die de onderwijsgelijkheid tussen kansarme en kansrijke leerlingen tussen OESO-landen vergelijkt, bengelen we helemaal achteraan de lijst. Meer dan een vierde van de Brusselse jongeren die thuis geen Nederlands spreken verlaat vroegtijdig de school.

Voor cd&v horen de leefwereld van kinderen en het ritme van gezinnen centraal te staan in de organisatie van onze scholen. Vandaag dicteren evenwel de schooluren het dagelijkse ritme van gezinnen. Dat is de wereld op zijn kop. We zijn voor een model waarbij **de basisschool open is tussen 7 uur 's ochtends en 18 uur 's avonds**. Kwaliteitsvolle voor- en naschoolse opvang worden harmonieus geïntegreerd in het schoolprogramma. We zorgen voor huiswerkbegeleiding op school.

Ruim 35.000 ketjes en ketten gaan elke dag naar een Nederlandstalige school in Brussel. Evenwel is er niet voor ieder van hen een plaats in onze **buitenschoolse kinderopvang**. In 2022 deden we een eerste inhaalbeweging via een verhoging van de toelage van de Vlaamse Gemeenschap en een versterking van de regierol van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. In 2025 gaat een volgende fase in met een verdubbeling van de subsidie . Het besliste groeipad voor Buitenschoolse Opvang en Activiteiten dient onverkort uitgevoerd en gerealiseerd in 2029 zoals voorzien.

Voor cd&v staan de ouders en leerkrachten niet alleen in het school maken. Er is een hele gemeenschap nodig om een kind te doen opgroeien. Daarom willen we scholen sterker inbedden in de buurt en meer verbinding laten maken met socio-culturele

verenigingen, sportverenigingen, jeugdorganisaties. **Een school is een van de motor van het sociaal weefsel in de buurt**, wat ook blijkt uit de Zorgzame buurten. We moeten de school durven open te trekken: een school wordt een leefgemeenschap door de omgeving mee in het bad te nemen en vele soorten expertises binnen te brengen (jeugdwerk, sport, sociaal cultureel werk, maar ook taal, opleidingen, ...). Maar weet ook: de school kan niet alle problemen zelf oplossen. We moeten daarom linken leggen met organisaties die gespecialiseerd zijn in specifieke aspecten en thema's en dit integreren in de gemeenschap van de school. Voor ons is de **netwerkschool** de toekomst.

Brede school is in die zin een goede aanzet. Alle scholen ongeacht hun onderwijsnet horen toegang te hebben tot een Brede Schoolwerking en bij de uitbouw ervan hoort het middenveld voldoende betrokken te worden. We moeten er nu voor zorgen dat alle scholen gewoon leefplekken worden en laagdrempelig zijn, geen bastions. Vrije tijd voor kinderen, jongeren, ouders en buurtbewoners wordt toegankelijk via de school. Er gaat ongelofelijk veel kracht uit van vrije tijd. Vanuit goesting en vanuit engagement ontstaat energie. En dat is ook een positief knooppunt tussen school en ouders. We blijven resoluut investeren in het principe van brede ontwikkelingskansen voor kinderen: elke school heeft een netwerk en geeft dit vorm volgens de noden van haar gezinnen en buurt. De netwerkschool is de toekomst. Om schoolgebouwen na de schooluren open te stellen, werken we met **sleuteldragers** uit de buurt die instaan voor het openen en sluiten van schoollokalen en -terreinen. Ook **ouders** hebben een cruciale rol om van de school een motor van sociaal weefsel te maken.

Voor de middelbare scholen hanteren we een ritme van **9 uur tot 18 uur**. Het latere startuur van scholen past beter bij de slaapontwikkeling van scholieren. De scholen zijn open tot de vooravond en integreren veilige studieplekken, begeleide zelfstudie, huiswerk en ontspanningsmogelijkheden in hun aanbod. We trekken het concept van de netwerkschool in een aangepaste vorm ook door naar het middelbaar onderwijs.

Voor cd&v telt elk kind. De organisatie van ons onderwijs mag niemand achterlaten. We zijn daarom voorstander van **een evenwichtiger planning van lestijd en vakantie**. Een herindeling van de vakanties is geen taboe. Niet alleen is de huidige verschillende regeling tussen het Franstalige en Nederlandstalige onderwijs niet

eenvoudig voor heel wat ouders. Het gaat vooral over eerlijke kansen op leren en ontwikkeling. Dit is een gesprek dat we aangaan met gezinnen, leerkrachten, jongeren, werkgevers, ... want het ritme van ons onderwijs gaat de hele gemeenschap aan. Dit moet voor ons resulteren in een stappenplan waarbij de verandering door iedereen gedragen wordt. In afwachting van zo'n evenwichtigere planning, zetten we verder in op taalstimulerende activiteiten tijdens naschoolse uren en in de vakantieperiodes.

Om te experimenteren met een nieuwe schoolorganisatie, willen we dat de gehele Brusselse regio een **proeftuin** kan worden van het Vlaamse onderwijsbeleid. Onze scholen in Brussel bieden een toekomstbeeld van de Vlaamse scholen over tien jaar. Binnen zo'n proeftuin krijgen scholen voldoende autonomie. Een netwerkschool is een open ruimte waarin iedereen wordt betrokken: we moeten ruimte geven aan ouders, de buurt en organisaties om mee te doen. De school is immers een unieke plek: het is één van de weinige plaatsen waar alle kinderen en jongeren én hun gezinnen in al hun diversiteit met elkaar in contact komen. Het is dan ook een perfecte plek als **participatieruimte**, een ruimte om met jongeren te spreken over thema's die hen aangaan en aanbelangen.

Scholen zijn plekken waar jongeren goesting en motivatie krijgen, maar met te weinig leerkrachten wordt dat een moeilijk verhaal. We ijveren voor de aanpak van het **lerarentekort** door de job van leerkracht aantrekkelijker te maken, door vormen van zijinstroom te stimuleren van nieuwe leerkrachten en door de investeringen in de lerarenopleiding. We blijven inzetten op campagnes om Brusselse jongeren aan te trekken in de lerarenopleiding. We willen bovendien dat er **extra premie** komt voor leerkrachten die les geven in scholen in Brussel.

Daarbij aansluitend: hebben de leerkrachtenteams de juiste kadering? Moeten alle leerkrachten een pedagogisch bekwaamheidsbewijs hebben? Loont het bijvoorbeeld niet de moeite om te kijken naar assistent-leerkrachten? Durf ook niet-leerkrachten in te zetten in de school voor bepaalde taken en activiteiten in en buiten de klas. Dit geeft herkenbaarheid aan de kinderen en jongeren, brengt wat ze kennen uit hun vrije tijd en positief associëren ook binnen in de school. In onze netwerkscholen zijn niet enkel leerkrachten en directie eigenaar van de school.

Leerlingen moeten zich bovendien in leerkrachten herkennen, zich thuis voelen op school. Een belangrijk uitgangspunt is dat er waarde en talent zit in ieder kind. Hoe motiveren we jongeren in het onderwijs om hun eigen weg te ontdekken? Dat is een moeilijk vraagstuk. Het is belangrijk om te vertrekken vanuit de vraag: wat heeft een kind of jongere nodig? Hoe zou jij onderwijs willen krijgen? Geef scholen voldoende autonomie en ruimte om binnen de eindtermen en brede lesdoelen een eigen invulling te geven aan hun pedagogische project. We moeten niet kijken naar waar we willen dat jongeren landen, wel naar op welke wijze we **intrinsieke motivatie** kunnen **stimuleren**.

Voor cd&v is de **vrijheid van onderwijs** in al zijn aspecten essentieel is voor de hoge kwaliteit van ons onderwijs. We geven vertrouwen en verantwoordelijkheid aan schoolbesturen en schoolteams. Vrijheid van onderwijs is geen vrijblijvendheid van onderwijs. Het is de verantwoordelijkheid van de scholen om topkwaliteit te leveren.

Vanuit de Nederlandstalige scholen in het Brussels hoofdstedelijk gewest komt een sterk signaal dat het onderwijspersoneel geconfronteerd wordt met heel wat **hulpvragen vanuit de omgeving van kinderen en jongeren**. Leerkrachten en brugfiguren krijgen als vertrouwenspersoon meer en meer vragen rond welzijn. We sluiten onze ogen niet voor de moeilijke omstandigheden waarin vele jongeren opgroeien en organiseren ons ondersteuningsnetwerk zo dat vroegdetectie en vroeginterventie mogelijk zijn. Leraren en directies worden bewust gemaakt en maken kennis met initiatieven als TEJO en Overkophuizen binnen Brussel.

Uit de pilootprojecten “**Welzijn op School**” leren we dat zowel vanuit de scholen als vanuit de welzijnsvoorzieningen er de wens is om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. Inzetten op het verhogen van het welzijn van de ouders komt de ontwikkelingskansen van de kinderen op school ten goede. Scholen zijn belangrijke ankerpunten in de wijk voor kwetsbare gezinnen. Voor Welzijn zijn de scholen belangrijke vindplaatsen voor hulpvragen waarnaar ze zich meer proactief en outreachend willen opstellen.

We leren uit deze pilootprojecten en stellen een plan van aanpak op voor verankering en schaalverruiming naar alle scholen. We zijn op school is een basispijler van de netwerkschool.

We geloven in het **belang van taal**, maar vinden ook dat de kennis van het Nederlands niet wordt versterkt door te straffen, wél door spreekkansen te geven, door sterke leerkrachten in de klas te hebben die oefenkansen geven én een toegankelijk aanbod van vrije tijd waar kinderen en jongeren Nederlands kunnen spreken. Ook hier moet de netwerkschool een bijzondere bijdrage leveren. Dit netwerk moet kinderen en jongeren veel meer dan tot op heden in contact brengen met de bijkomende kansen die het Nederlands hen biedt. Het taalpromotiebeleid via het Huis van het Nederlands Brussel is daarbij een belangrijke ondersteuning. Daarnaast willen we **native speakers** inzetten in het talenonderwijs in onze scholen via het gastlerarenstatuut. Cd&v Brussel is voorstander van een proeftuin rond de inzet van native speakers als taalleerkrachten in het onderwijs.

Een andere problematiek in het onderwijs is deze van de (kans)armoede, waaronder die van de **lege brooddozen**. We zijn het erover eens dat leren of werken met een lege maag moeilijk is. Scholen die in het belang van hun leerlingen een beleid voeren naar gezonde voeding en beweging moeten we ondersteunen. Niet top-down beslissen wat scholen moeten doen, géén 'one size fits all', maar wel de ondersteuning geven en de instrumenten en middelen aanreiken zodat de school beleid op maat van haar leerlingen kan voeren.

5% van de Vlaamse meisjes bleef al eens weg van school omdat ze geen geld had om menstruatie-producten te kunnen kopen. De helft van de Vlaamse meisjes gebruikte al wel eens een dubbel gevouwen zakdoek of een dubbele onderbroek omdat ze geen menstruatieproducten had. De overheid moet scholen ondersteunen bij het gratis aanbieden van menstruatie-producten voor scholieren.

Tot slot blijven we investeren in **nieuwe Nederlandstalige scholen**. Met name voor het secundair onderwijs maken we een inhaalbeweging. Concreet stellen we dat het aantal Nederlandstalige scholen toeneemt om een aanbod uit te werken voor minstens 30 procent van de Brusselse kinderen en jongeren. Dit is de zogenaamde Brussel-

norm. Daarbij worden ook technische en beroepsgeoriënteerde richtingen niet uit het oog verloren.

1.3 Investeer sterker in een zachte overgang tussen onderwijs en arbeidsmarkt

Het voorbije jaar steeg de jeugdwerkloosheid snel. Meer dan 28% van de Brusselse jongeren onder de 25 is werkloos. Een vierde van hen moet bovendien beroep doen op het OCMW. Elke Brusselse jongere verdient een goede toekomst. Er is gelukkig goed nieuws. De komende tien jaar gaan veel babyboomers die buiten Brussel wonen maar in Brussel werken met pensioen. Dat schept heel wat nieuwe toekomstkansen voor de Brusselse jeugd. Beeld je in dat over tien jaar de meerderheid van de vrijgekomen jobs in Brussel ook worden ingevuld door Brusselaars? Dat lost heel wat problemen op, gaande van mobiliteitsproblemen door de pendel, de jeugdwerkloosheid en de hogere, stabiele inkomstenbron voor ons geweest. Net daarom wil cd&v resoluut inzetten op het verbeteren van de toekomstperspectieven voor onze Brusselse jongeren.

In de eerste plaats blijft het onze ambitie om jongeren te motiveren tot leren. Het is onze ambitie om elke Brusselse jongere met de nodige kwalificaties het leerplichtonderwijs te laten afsluiten zodat hij of zij klaar is voor het hoger onderwijs of de arbeidsmarkt. We voorzien een continue **schoolloopbaanbegeleiding** en een goede aansluiting op de arbeidsmarkt, zonder in te boeten op de brede vorming voor alle jongeren. De omslag hierboven omschreven moet alvast meer Brusselse jongeren klaar maken voor hooggeschoolde jobs in Brussel en een nieuwe Brusselse middenklasse scheppen. Daarnaast is een goede samenwerking tussen het onderwijs en ACTIRIS in Brussel onontbeerlijk.

We versterken het **duaal leren** en breiden het uit zodat ook in de meer arbeidsmarktgerichte studierichtingen in het secundair onderwijs duaal leren mogelijk is. Er is nood aan bijkomende opleidingen die duaal leren aanbieden en die een dubbele finaliteit hebben. We willen dat ook ondernemingen sterke en kwaliteitsvolle leeromgevingen zijn. Te weinig bedrijven bieden vandaag plaatsen aan. Maak het voor Brusselse werkgevers even aantrekkelijk als voor Vlaamse werkgevers om leerlingen

op te leiden. Van scholen verwachten we dat ze investeren in sterke, structurele samenwerkingen met ondernemingen. Scholen moeten sterker ondersteund worden in de uitbouw van het duaal leren.

Bedrijven spelen een belangrijke rol voor onderwijs. Zij beschikken over de laatste technologische ontwikkelingen en kunnen zo meer ondersteuning bieden, ruimer dan stageplaatsen binnen de technische opleidingen. Waar het voor scholen moeilijk is om steeds te beschikken over de laatste nieuwe materialen, kan, via een samenwerking met lokale bedrijven, materiaal en infrastructuur, passend bij de opleiding, gebruikt worden. Deze en andere faciliteiten werken verbindend, lokaal en regionaal. We willen investeringen in uitrusting vanuit de private sector in scholen ondersteunen. De connectie leggen met de bedrijfswereld en de non-profit past binnen de visie van cd&v op de netwerkschool als leergemeenschap in de buurt. Initiatieven die de brug leggen tussen het **onderwijs en de professionele wereld** moeten gesteund worden.

We beperken de ongekwalificeerde uitstroom tot een minimum. Wie toch uitstroomt, begeleiden we via arbeidsbemiddeling, via socio-professionele inschakelingsdiensten van het OCMW of via alternatieve trajecten richting tewerkstelling. Deze begeleiding gebeurt het best op maat en houdt rekening met het specifieke profiel van de schoolverlater. Elke schoolverlater is voor het afstuderen ingeschreven bij de ACTIRIS en op de hoogte van de dienstverlening. ACTIRIS heeft met elke school een overeenkomst om proactief schoolverlaters te informeren.

Een klassiek probleem is de **mismatch** op de Brusselse arbeidsmarkt. Het aantal laag- of ongeschoolde jongeren is hoog, het aanbod laaggeschoolde jobs is laag. Een deel van de oplossing ligt in Vlaanderen. Met cd&v hebben we de voorbije vijf jaar meer Brusselse werkzoekenden naar de Vlaamse arbeidsmarkt toegeleid, onder meer door een samenwerkingsakkoord te faciliteren tussen Vlaanderen en Brussel. We investeren verder in de samenwerking tussen ACTIRIS en VDAB Brussel. Daarnaast moet de samenwerking tussen ACTIRIS en FOREM ook fors verbeteren. Hierboven spraken we reeds over de omkadering van ouders en het belang van kinderopvang en kinderbijslag, in het bijzonder voor de alleenstaande ouder, om de combinatie tussen werk, gezin en vrije tijd haalbaar te houden. Ook binnen het arbeidsmarktbeleid

zijn er een aantal drempels waardoor Brusselaars de weg niet altijd vinden naar werk in Brussel en Vlaanderen.

- **Talenkennis** is er één van. Het is bekend dat wie een gemiddelde kennis bezit van de tweede landstaal, vlotter werk vindt. Vandaag blijft helaas Brulingua als onlineplatform de enige plek waar werkzoekenden met een taalachterstand hun taalkennis met het oog op het vinden van een job kunnen verbeteren. Het met veel bombarie aangekondigde talenpunt kwam deze legislatuur niet van de grond. Nochtans is zo'n fysiek **talenpunt** cruciaal. Niet iedereen heeft vlot digitaal toegang tot Brulingua. Bovendien leer je een taal het best na een correcte taalscreening en via direct menselijk contact. In afwachting van zo'n talenpunt, blijft het Nederlandstalig netwerk via het Huis van het Nederlands Brussel, de drie CVO's, Ligo en VDAB Brussel inzetten op het leren en het oefenen van het Nederlands.
- De **erkenning van diploma's** is en blijft een pijnpunt in Brussel. Meer dan 4 op de 5 mensen die via economische migratie Brussel binnen komen zijn hoger geschoolden. Uit een recent cijfer van UNIZO blijkt dat 36.000 diploma's niet erkend geraken of niet gelijkwaardig zijn. De termijnen om een erkenning te krijgen zijn onaanvaardbaar lang. De Franse en de Vlaamse Gemeenschap dienen de huisige werking kritisch door te lichten met het oog op kortere doorlooptijden. We installeren een éénvormige toeleiding en ondersteunen aanvragers richting NARIC of de EVC-testcentra.
- We moeten verder blijven inzetten op het bestrijden van **arbeidsdiscriminatie**. Een aantal tekorten aan de praktijktesten werden recent geremedieerd. We evalueren of ze testen beter hun doel bereiken en willen tevens dat voldoende inspecteurs beschikbaar zijn om de praktijktesten uit te voeren.
- De zoektocht naar werk mag niet beperkt blijven tot de vacatures van de bedrijven in de Brusselse rand alleen. Ook in regio's die nog in de invloedssfeer van Brussel zitten zoals de regio's rond Aalst, Mechelen, Leuven, Aarschot en Tienen staan heel wat jobs open. We moeten durven zeggen tegen onze jongeren: het is niet abnormaal om je voor je werk een half uur tot een uur te verplaatsen. Wel dient een overheid die verplaatsing te faciliteren. Het aanbod van **De Lijn en NMBS** is **ontoereikend**. We zijn voor nieuwe pilootprojecten

waar **georganiseerd collectief vervoer** wordt ingezet vanuit Brussel naar de werkregio's en jobhubs met veel kortgeschoolde of technische jobs in Vlaanderen opdat werknemers op verschillende uren van de dag ook in minder vlot bereikbare werkregio's geraken.

- Intussen zorgen we ervoor dat Brussel voor bedrijven ook aantrekkelijk blijft. Een deel van de Brusselse grondreserves moet aangewend worden voor de **ontwikkeling van nieuwe economische en duurzame industriële activiteit**. We geloven daar sterk in de ontwikkeling van Brussel Noord als nieuwe economische motor van het Gewest: Schaarbeek Vorming, de oude NAVO-site, parking C en de brede kanaalzone van Neder-over-Heembeek tot Vilvoorde bieden ongezien veel kansen hiertoe. Door de toekomstige werken aan de Ring zal dit gebied ook beter ontsloten worden. We vragen omzichtigheid bij het Brussels Gewest voor de omvorming van de A12 tot een stadsboulevard: de toekomstige ontwikkelingsplannen voor de kanaalzone zal voor bijkomende mobiliteit zorgen die opgevangen moet kunnen worden.
- **Voor de toekomst van Brussel is een gezond ondernemersklimaat nodig en betaalbare (kantoor)belastingen zijn daar integraal deel van.** Onroerende voorheffing, gemeentelijke belastingen op kantooroppervlakten en –gebouwen, gewestelijke belastingen op niet-residentiële ruimten, en in sommige gemeenten zelfs belastingen op parkeergelegenheid. De belastingdruk is verpletterend op kantoorgebouwen in Brussel, terwijl de Brusselse rand en Vlaanderen eraan werkt zich steeds aantrekkelijker op te stellen en dit bijna niet meer hoeft te doen gezien Brussel zichzelf in de voet lijkt te willen schieten. Een jaarlijkse studie toont de wildgroei en de onwaarschijnlijke willekeur aan die ondernemers bijna uit het Gewest dwingt. Er is vandaag een gewestelijk Fiscaal compensatiefonds die dit soort uitwassen moet vermijden maar dit blijkt geen doeltreffend instrument. Zet in op een geharmoniseerd tarief inzake de belastingen op kantoorruimte in het Gewest, elimineer de uitzonderingen en vermijdt een vertrek van ondernemers uit het Gewest die gebukt gaan onder dergelijk Brussels surrealisme.
- **Verlies de kennisintensieve arbeid niet uit het oog.** Onderzoek toonde aan dat **iedere hooggeschoolde job in Brussel twee bijkomende jobs creëert, waarvan een van deze twee jobs er een is voor een lager opgeleid profiel.**

De Brusselse kenniseconomie is met 340.000 jobs dus van onschatbare waarde maar staat tegelijkertijd onder druk. Onderzoek en de cijfers tonen aan dat kennisclusters aan het wegtrekken zijn. Versterk de attractiviteit van Brussel door veel meer in te zetten op mobiliteit, het ondernemersklimaat te versterken en te focussen op duurzaamheid en digitalisering. Het remmen van nieuwe technologieën zoals 5G is meer dan alleen nefast voor de beeldvorming maar schaadt ook onze arbeidsmarkt en economie.

- We moeten middenveldorganisaties en hun **brugfunctie** beter inschakelen in de arbeidsbemiddeling. Het aantal langdurig werklozen en inactieven blijft hoog in Brussel. Die raken voorbij de buitenste vliegbaan van de arbeidsmarkt en ACTIRIS of het OCMW bereikt hen via de klassieke arbeidsbemiddeling te weinig. Werklozen zijn te weinig bekend met de opleidingskansen die VDAB hen kan bieden. Het middenveld is vaak in staat deze mensen beter te bereiken. Sluit partnerschappen tussen middenveldorganisaties en ACTIRIS en VDAB waarbij middenveldorganisaties zorgen voor de eerste contactname, de initiële begeleiding zoals het bijbrengen van attitude, praktische vaardigheden en een basiskennis taal indien nodig, en leidt hen dan toe naar ACTIRIS. Durf daarbij ook rolmodellen inzetten. Vanuit cd&v geloven we sterk in het potentieel van de sociale economie. Er is te weinig aanbod. Zo is er maar één Vlaams erkend maatwerkbedrijf in Brussel. Ook de gerichte tewerkstellingsmaatregelen zoals artikel 60ers blijven belangrijk in zo'n tewerkstellingsbeleid.
- **Investeer in de zij-instromers in Brusselse knelpuntberoepen vanuit de Brusselse overheid.** Vlaanderen besliste 23 miljoen euro uit te rekken om om een structureel instroomkanaal voor zij-instromers op te richten en richtte ook een knelpuntpremie in voor voor niet-beroepsactieve burgers. Vast werk is een opstap naar een goede integratie en zorgt ervoor dat men een steentje bijdraagt. Dit zijn het soort gedurfde modellen waar wij als cd&v Brussel achter staan en maar waar vanuit het Brussels beleid niet wordt op ingezet.
- We zetten meer specifieke programma's op binnen **ESF Vlaanderen** met het oog op de bestrijding van jeugdwerkloosheid, ook in Brussel. We onderzoeken de mogelijkheden om het mandaat van VDAB Brussel te verbreden. Het programma Nederlands op de Werkvloer wordt kosteloos voor anderstaligen in

knelpuntberoepen. We breiden de **Vlaamse jobbonus** van wie woont in Vlaanderen uit naar wie werkt in Vlaanderen of voor de Vlaamse Gemeenschap.

- Tot slot hoort de arbeidsbemiddeling in Brussel een beleid te zijn van wortel en stok. Lang niet alle werklozen worden uitgenodigd voor activering. Daarenboven wordt in Brussel te weinig gecontroleerd en te weinig gesanctioneerd. Te vaak blijft het bovendien bij een gewone waarschuwing, slechts in een beperkt aantal gevallen wordt overgegaan tot het verminderen, schorsen of schrappen van een uitkering. In Brussel kan er pas gesanctioneerd worden nadat een jury met drie onafhankelijke evaluatoren daartoe een beslissing neemt. **Voor ons moet de activering in Brussel beter.** Tekenend alleen is al dat de activeringsdienst van ACTIRIS niet in haar hoofdgebouw gehuisvest is. **Ontwikkel een kwantificeerbaar beleid in het kader van werk met een aantal duidelijk kwantificeerbare KPI's.** Stel een aantal acties toenadering tot werk op jaarbasis voorop, houd de vingers aan de pols hoeveel individuele werkzoekenden bereikt werden, hoe vaak zij bereikt werden en evenzeer cruciaal hoeveel er niet bereikt werden. Breng het aantal werkzoekenden in kaart dat een arbeidsconsulent vandaag gemiddeld opvolgt en hoeveel een arbeidsconsulent er gemiddeld kwalitatief kan begeleiden. Op maat van deze indicatoren kunnen duidelijke investeringsplannen opgesteld worden op basis van relevante cijfers. ACTIRIS moet werk maken van een geïntegreerde begeleiding, een aanpak op maat en inzetten op een ketenbenadering van de werkzoekende. Tegen het einde van de volgende legislatuur moet alle **werkzoekenden binnen het jaar van zijn of haar aanmelding bij ACTIRIS uitgenodigd worden voor activering.** Het loont daarbij te moeite te kijken naar de ervaringen van de VDAB met haar **ketenaanpak, aaneenschakkeling van begeleiding en werking met activeringsconsulenten.** Daarnaast mag het aanvaarden van een **passende dienstbetrekking** niet stoppen aan de gewestgrenzen: ook wie een job weigert in een vlot bereikbare werkregio in Vlaanderen, moet daarvoor een sanctie krijgen.
- **Sluit ook in Brussel een protocolakkoord re-integratie langdurig zieken.** Vlaanderen sloot het Terug Naar Werk dat erop gericht is in 12.000 re-

integratietrajecten te realiseren tegen 2024. In Brussel is er nog geen akkoord terwijl in 2020 bijna 10% van de Brusselse bevolking langdurig ziek is en zo'n 170.000 mensen inactief zijn.

1.4 Vrije tijd: extra ruimte en aanbod.

Voor cd&v is vrije tijd een grondrecht voor ieder kind. Door deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten zoals jeugdverenigingen en sportclubs kunnen kinderen en jongeren écht zichzelf zijn, met vallen en opstaan. Toch blijven er uitdagingen op vlak van vrijetijdskansen, vrijetijdsmogelijkheden en vrijetijdsvoorzieningen in Brussel, met in sommige wijken weinig groen of open en veilige ruimte. Voor jongeren geldt dit meer dan voor kinderen. Dat mogen we echt niet zo maar naast ons neerleggen. Want vrijetijdsbesteding geeft jongeren dat noodzakelijke gevoel van vrijheid én is wezenlijk voor hun groei, ontwikkeling en talentontplooiing.

Kinderen en jongeren moeten **voldoende ruimte** krijgen om in gezonde buitenlucht te kunnen spelen, ook al wonen ze in een stad. We zetten sterk in op ruimte voor kinderen en jongeren om te spelen, te ontmoeten en te genieten.

- Er is een speeltuin met **groene ruimte op 300 meter** van elk gezin. Zo'n speeltuin is idealiter een plek waar kinderen niet alleen veilig kunnen spelen maar ook veilig kunnen geraken. We zetten prioritair in op de Brusselse wijken waar de nood aan bijkomende speelruimte het grootst is. Onteigening en afbraak of reconversie van leegstaande panden is daarbij geen taboe.
- Bij de ontwikkeling van speeltuinen hebben we extra aandacht voor de allerkleinsten. Een speeltuin moet ook toegankelijk zijn voor peuters. Bijkomend zorgen we dat speelplekken ook tegemoetkomen aan de noden van jongeren met een beperking. Speeltuinen zijn inclusief en divers, dat is hoe wij als christendemocraten onze stadsgemeenschap zien.
- We geven kinderen en jongeren **een stem in de heraanleg** van Brusselse publieke ruimte. De methode 'placemaking', het proces waarbij ruimte (space) wordt getransformeerd in een betekenisvolle plek (place), geldt daarbij als belangrijkste uitgangspunt. Jeugdwerkorganisaties hebben hier veel ervaring in. Daarnaast stimuleren we gemeentes om in de vakantieperiodes

speelstraten in te richten. Daarbij moeten de gemeenten het hun inwoners zo makkelijk mogelijk maken om speelstraten aan te vragen en in te richten.

- Er is nood aan nieuwe en betaalbare **sportinfrastructuur** die ook toegankelijk is voor kinderen en jongeren. Er is in het bijzonder een nood aan nieuwe binnen- en buitenzwembaden, aan een indoor skateclub en aan terreinen voor teamsporten zoals voetbal, maar ook buitenklimmuren. 'Urban sports' krijgen een plek in alle grote Brusselse parken en pleinen. De Vlaamse Gemeenschap onderinvesteert in sportinfrastructuur in Brussel. We willen dat in de volgende legislatuur een inhaalslag wordt gemaakt voor Nederlandstalige sportinfrastructuur in Brussel. We pleiten, naar analogie van de kinderopvang, voor een voorafname van 10% van de middelen voor sportinfrastructuur. De prioriteit gaat daarbij naar de bouw van een nieuw (openlucht) zwembad. Er moet een pact gesloten worden met de Gemeenschappen, de gemeenten en het Brussels Gewest over een meerjareninvesteringsplan voor sportinfrastructuur in ons gewest. In zo'n pact horen tevens afspraken gemaakt te worden over ruimere openingsuren en uniforme tarieven in het hele gewest.
- We stellen schoolinfrastructuur maximaal buitenschools **open** voor jeugd-, cultuur- en sportverenigingen.
- Zorg voor **water in de stad** waar kinderen en ouderen dichtbij hun huis in de zomer verkoeling kunnen vinden.
- Doe **kleine interventies** in de publieke ruimte waarbij speel- en sportelementen worden aangebracht. Goede voorbeelden zijn een hinkstapparcours in de Nieuwstraat, of op maat gemaakte, mobiele infrastructuur die ingezet wordt in de publieke ruimte van de stad om samen te spelen, eten, ontmoeten, sporten, leren...
- We investeren verder in **jeugdinfrastructuur**. De volgende regering zorgt tevens voor een vrijstelling van onroerende voorheffing voor erkende organisaties uit het jeugdwerk en vereenvoudigt de aanvraagprocedures.
- Er kwam deze legislatuur maar weinig in huis van nieuwe **fuifruimtes**. Een jeugdhuis, een voetbalcantine of cultuurinfrastructuur is niet noodzakelijk een goed ingerichte en veilige fuifruimte. Daarnaast kwam het nachtleven sterk onder druk te staan. We ondersteunen het nachtleven in Brussel mits respect voor geluidsnormen en het beperken van nachtoverlast voor de bewoners.

- Het **Amerikaans Theater** wordt uitgebouwd tot een nieuwe culturele broedplek in Brussel waar nieuw jong talent uit Brussel en omgeving de ruimte vindt om cultuur te maken.

We **ondersteunen en investeren** bijkomend in het **Brusselse vrije tijdsaanbod** voor jongeren:

- Het **vrijetijdsaanbod** voor **jongeren vanaf 12+** moet **groeien** in Brussel. Er zijn in het bijzonder te weinig georganiseerde vrije tijd voor tieners in de vakantiemaanden. De VGC laat hier een gat. De werking van een aantal Brusselse jeugthuizen is ook te gesloten. Hun toegankelijkheid moet verhoogd worden.
- Het **aanbod in de sportclubs** is ontoereikend waardoor er lange wachtlijsten zijn en de lidmaatschapsprijzen hoog oplopen. Wist je dat 1 op 5 Brusselaars niet genoeg middelen heeft om te sporten? De sportclubs moeten ondersteund worden om hun aanbod te kunnen verhogen en tevens hun aanbod betaalbaar te kunnen houden: budget, ruimte en vermindering van administratieve lasten zijn cruciaal. Daarbij moeten we extra aandacht hebben voor sociaal-sportieve organisaties. We investeren in alle bestaande goed werkende sociaal-sportieve initiatieven en creëren ruimte voor nieuwe zodat de sportparticipatiegraad meegroeit met de groei in de bevolking. Ook moet het Nederlandstalig sport/clubaanbod verbeteren. Zo kunnen Brusselse ketjes hun Nederlands verbeteren en hoeven Nederlandstalige kinderen niet meer uit te wijken naar de Rand.
- Eerder gaven we reeds aan dat we het vrijetijdsaanbod veel sterker willen connecteren met de schoolwerking. Sport en spel hebben een belangrijke plek voor en na de schooltijden in onze netwerkscholen.
- We laten het aanbod van het **Deeltijds Kunstenonderwijs** in Brussel verder groeien. Daartoe wordt er verder geïnvesteerd in gedeelde en kwaliteitsvolle infrastructuur. In het zuiden van Brussel willen we een nieuwe site van Deeltijds Kunstenonderwijs realiseren.
- **Brusselse NT2-taalleerders** geven aan te weinig spreekkansen Nederlands te hebben. We profileren het Nederlandstalig vrijetijdsnetwerk als een plek waar

Nederlands spontaan kan gebruikt worden: we sensibiliseren onze Nederlandstalige verenigingen, organisaties en de 22 gemeenschapscentra over het belang van voldoende spreekkansen Nederlands voor anderstaligen en ondersteunen hen daarin.

We willen ervoor zorgen dat jongeren en hun ouders zich **goed voelen in hun vel**.

- Bij de jeugdhulp gaan we resoluut voor **preventie en vroegdetectie**. We zetten daarbij verder in op zowel het laagdrempelige eerstelijnsaanbod zoals de OverKophuizen, het JAC en TEJO en spelen in op de mogelijkheden van de eerstelijnspsychologische functie als op het niet rechtstreeks toegankelijke aanbod. We versterken niet alleen de gezinnen maar ook de leerkrachten, jeugdwerkers, sportbegeleiders en animatoren opdat zij bij vragen van jongeren kunnen toe leiden naar het juiste aanbod.
- Ook de ordonnantie uit 2019 betreffende de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming dient beter nageleefd te worden om onze ketjes te kunnen beschermen. De GGC laat na om de uitvoering hiervan goed af te stemmen met de Vlaamse Gemeenschap, waardoor de Nederlandstalige ketjes in de problemen dreigen te komen. Een constructief en duurzaam samenwerkingsakkoord dat goed werkt is in dat opzicht cruciaal.
- Brussel is, inzake bijzondere jeugdbijstand, pleegzorg, ... geen apart werkingsgebied en wordt samengenomen met Vlaams-Brabant. Hierbij moet gewaakt worden over een evenredige verdeling van middelen tussen Brussel en Vlaams-Brabant alsook de toegankelijkheid van die voorzieningen in Vlaams-Brabant voor Brusselaars. Net zoals er naast het **centrum Intra Familiaal Geweld** in Halle er ook één dient opgestart in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad waar Nederlandstalige dienstverlening verzekerd is.
- We ondersteunen het **jeugdwerk** in Brussel om kinderen en jongeren te bereiken die leven in een kwetsbare positie en een aanbod te bieden voor deze jongeren.
- Soms zijn er moeilijke momenten in een opvoedingsrelatie. Als kinderen niet langer thuis kunnen blijven, is **pleegzorg** onze eerste keuze als oplossing. Die biedt de beste garanties op een warme thuis. Wij zetten in op de ontwikkeling van een aanvullend beleid gefocust op ondersteunende pleegzorg met een preventieve functie, met aandacht voor het behoud van de band met de

biologische ouder waar mogelijk. Door een beleid uit te rollen dat gericht is op vroegdetectie en preventie anticipeert men op een aantal risicofactoren en pakt men onderliggende problemen aan die tot een uithuisplaatsing kunnen leiden. Daarvoor is verdere promotie bij de eerstelijns hulpverleners en een nauwere samenwerking aan de orde. Om pleegzorg in Brussel te erkennen en uit te bouwen vragen wij verder ook meer aandacht voor cultuursensitieve pleegzorg en speciale aandacht te vestigen op de bekendmaking van pleegzorg en werving van pleeggezinnen, ook bij culturele minderheden

- **Alleenstaanden en eenoudergezinnen** zijn een kwetsbare groep. Zij lopen vaker risico op armoede of andere sociaaleconomische problemen. Met slechts één gezinsinkomen is hun draagkracht beperkt en ook de combinatie arbeid en gezin of arbeid en zorg is vaak niet eenvoudig. We kiezen ervoor hen extra te ondersteunen in alle beleidsdomeinen en een verplichte reflex in te bouwen wat de gevolgen zijn voor deze groep van beleidsmaatregelen. De Gelijke Kansen-test dient uitgebreid te worden met deze groep. De Huizen van het Kind zorgen voor een sociaal netwerk voor alleenstaande ouders en bieden plekken in Brussel waar deze ouders elkaar kunnen ontmoeten en ervaringen kunnen uitwisselen.
- Het beschikken over een **internetaansluiting** is een essentiële voorwaarde om volwaardig deel te nemen aan de samenleving. We maken de Vlaamse Digibanken en het VGC-aanbod en de gemeentelijke OCR's (openbare computerruimtes), die een tweetalig aanbod moeten voorzien, beter bekend. Er moet samenwerking komen met seniorenorganisaties om Nederlandstalig publiek hier naartoe te leiden zoals Brussels Ouderenplatform (BOP) en Okra.

Er blijven investeringen nodig in de infrastructuur van Vlaams-Brusselse instellingen en organisaties. Het **Vlaams Brusselfonds** is een erg geschikt instrument om complementair met de sectorale investeringssubsidies aanvullende infrastructuurnoden te financieren. De volgende Vlaamse regering trekt daarom jaarlijks extra middelen uit om het Vlaams Brusselfonds te versterken zodat het investeringsritme op pijl blijft. Infrastructuur moet bovendien maximaal opengezet worden voor domeinoverschrijdende werkingen en gedeeld worden met deze organisaties uit verschillende sectoren. Om samenwerking tussen Vlaamse-Brusselse

instellingen en organisaties te stimuleren, blijft het Vlaams Brusselfonds investeren in nieuwe broedplekken.

1.5. In onze lokale gemeenschap is iedereen verbonden (bonding en bridging).

De gemeenschapscentra zijn de voorbije jaren geëvolueerd van lokale ankerpunten van de lokale (Nederlandstalige) gemeenschap naar antennes van een bovengemeentelijk cultureel centrum. De band met het lokale weefsel is op verschillende plaatsen verbroken. Het gemeenschapsvormend aspect dat zorgt voor verbinding tussen individuele burgers, geëngageerde vrijwilligers en leden van verenigingen is in de meeste gemeenschapscentra verdwenen. Brusselaars delen niet langer vanzelfsprekend dezelfde leefwereld. Dat heeft zo zijn gevolgen voor gemeenschappen en gemeenschapsvorming.

De gemeenschapscentra, de lokale dienstencentra, onze netwerkscholen, ... zijn bij uitstek de plaatsen waar verbindingen en verbondenheid tot stand kan komen. Zij vormen de netwerken tussen mensen uit verschillende groepen in de samenleving. Zo'n bridging netwerken zijn noodzakelijk om een samenleving te kunnen vormen.

- Voor CD&V moeten de 22 gemeenschapscentra terug naar de basis: open huizen waar jong en oud kind aan huis zijn, waar activiteiten van verenigingen hun plaats hebben, waar buurtbewoners participeren, waar iedereen een gastvrije ontmoetingsruimte vindt.
- De Gemeenschapscentra maken van 'gemeenschappelijkheid' hun kernopdracht.
- We ondersteunen onze organisaties om waar mogelijk binnen hun gebouwen (periodiek) ontmoetingsruimtes open te stellen.

2. Gelukkig ouder worden in Brussel

Cd&v Brussel hanteert het **'8 to 80 Cities'** concept als leidraad. Brussel moet leefbaar en toegankelijk zijn voor mensen van alle leeftijden, van 8 tot 80 jaar oud. Een stad die ontwikkeld wordt op de ooghoogte van kinderen, wordt ontwikkeld op dezelfde hoogte als van ouderen die zitten in de stad. Als een stad geschikt is voor kinderen en ouderen, is een stad ook veilig en comfortabel voor alle andere leeftijdsgroepen. 8 to 80 Cities streeft naar inclusieve stadsontwikkeling en stedenbouw waarbij de behoeften van alle leeftijdsgroepen in overweging worden genomen, resulterend in een veilige, gezonde en leefbare omgeving voor iedereen.

In het vorige onderdeel focusten we reeds op enkele belangrijke elementen voor kinderen en jongeren in een '8 to 80 city'. Ook in het volgende onderdeel komen nog belangrijke aspecten van verkeersveiligheid en de inrichting van publieke ruimte aan bod. In dit onderdeel focussen we op de '80-kant' van het concept. Wij willen respect voor 'de generatie ervaring'. Brussel moet er niet alleen zijn voor de jonge hippe stadsvogel maar ook voor mensen die ouder willen worden in de stad. Een stad die respectvol omgaat met ouderen, gaat respectvol om met iedereen. Voor cd&v geldt: wat goed is voor ouderen, is ook goed voor vele andere groepen in Brussel. De oudere bestaat bovendien niet. Er zijn meerdere "generaties ervaring".

- Sommige mensen zijn **nog actief op de arbeidsmarkt** maar botsen omwille van hun leeftijd tegen drempels en vooroordelen: het wordt bijvoorbeeld moeilijker om van job te veranderen, of men krijgt minder kansen om te blijven groeien in de huidige job. Ook op arbeidsactieve leeftijd zijn er veel mensen die een belangrijke rol willen opnemen in de opvoeding van hun kleinkind, of die zorg willen opnemen voor hun eigen ouders. Het vinden van een goede balans tussen werk en privé is dus niet alleen een uitdaging voor jonge gezinnen!
- Daarnaast gaat het ook over de **'jaggers'**: mensen op pensioengerechtigde leeftijd die actief in het leven staan, die gesteld zijn op hun autonomie, die best goed mee zijn op de digitale sneltrein, die openbloeien in hun rol als grootouder, die genieten van de extra tijd die ze hebben om nieuwe talenten te ontwikkelen,

maar die evengoed klaarstaan om de handen uit de mouwen te steken in het vrijwilligerswerk, het verenigingsleven, of in de zorg voor een naaste.

- En het gaat ook over die mensen die **niet (meer) als een actieve gepensioneerde** door het leven gaan, bijvoorbeeld omwille van verminderde mobiliteit, gezondheidsproblemen of simpelweg omdat men het kalmer aan wil doen. Het zijn deze mensen die het minst zichtbaar zijn in onze samenleving, wiens stem het minst gehoord wordt, en wiens belangen het makkelijkst genegeerd worden.

Voor de federale en Vlaamse overheid heeft cd&v een Plan Generatie Ervaring ontwikkeld waar onder meer wordt stilgestaan bij het belang van de pensioenen, bij ouderenzorg, enz. Dit plan kan je hier nalezen. Hierna focussen we op de specifieke opdrachten die zijn weggelegd voor de Brusselse overheden. De betrokkenheid van het middenveld is essentieel bij het uitwerken van een sterk beleid voor senioren in de Hoofdstad. Het BOP krijgt hiertoe een rol en betreft alle Nederlandstalige seniorenorganisaties.

2.1 Oud is niet out in Brussel

‘Ageisme’ is in onze samenleving een reëel probleem met reële gevolgen. Volgens een studie van de Wereldgezondheidsorganisatie heeft één op twee mensen negatieve stereotypen of vooroordelen over ouderen of nemen ze een discriminerende houding aan ten opzichte van ouderen. Ageism heeft een zeer negatieve invloed op het welzijn van oudere volwassenen. Naar schatting zijn 6,3 miljoen depressies wereldwijd toe te schrijven aan leeftijdsdiscriminatie.

Veel problemen zijn ook transgenerationale conflicten en zoals bijvoorbeeld de opwarming van de aarde. Jongeren willen zich inzetten om de planeet waar zij nog lang op verder zullen moeten leven te beschermen en de senioren zijn nu al de eerste klimaatslachtoffers. Tijdens hittegolven, waarvan de frequentie toeneemt, is klassiek oversterfte te zien die zich in de eerste plaats manifesteert onder de ouderen. De gangbare tweedeling op basis van leeftijd is dus niet alleen grotendeels fictief, ze is vaak ook onjuist.

We hebben daartoe volgende voorstellen.

- We pakken de discriminatie van 50-plussers op de arbeidsmarkt in Brussel aan. De Brusselse overheid moet actief sensibiliseren bij werkgevers en leidinggevenden omtrent stereotypes en voor(oor)delen omtrent oudere werknemers. De **praktijktesten op de arbeidsmarkt** in Brussel moeten ook ingezet worden om leeftijdsdiscriminatie op te sporen.
- We voeren in navolging van jongerengarantie een “ouderengarantie” in bij ACTIRIS: elke oudere werkzoekende moet op gesprek komen bij ACTIRIS en kijken hoe zijn of haar ervaring en competenties nog gebruikt kunnen worden.
- Betrek ouderen bij de vormgeving van beleid, niet enkel in adviezen maar ook bij concrete adviesvragen.
- We zorgen voor een **betere erkenning van de eerder verworven competenties** van 50-plussers in Brussel zodat deze opgedane kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes verworven via werk- en praktijkervaring zichtbaarder is op het cv van mensen en hun kansen op de arbeidsmarkt verhoogd worden.
- We voeren een **positief activerend beleid naar SWT-ers**. Zij worden uitgenodigd voor een gesprek en er wordt in samenspraak een traject vooropgesteld naar de arbeidsmarkt. De arbeidsbemiddeling vanuit ACTIRIS moet evenveel inspanningen leveren naar werkzoekenden toe ongeacht hun leeftijd.
- Werkgevers in Brussel moeten gesensibiliseerd worden over **menopauzeklachten** zodat dit bespreekbaarder wordt en er ook rekening mee kan gehouden worden.
- We voeren de strijd op tegen ‘**non-take-up**’ van rechten door ouderen via een betere uitwisseling van gegevens tussen overheden met kruispuntdatabanken, mits respect voor privacy.. Geen toegang hebben tot of geen gebruik maken van rechten is bij velen een probleem en treft in het bijzonder de kwetsbare groepen. Eén van de oorzaken voor non-take-up van rechten is onder andere te complexe procedures. Daarnaast moet dit zoveel mogelijk bestreden worden door een **automatisering en een proactieve toekenning** vanuit de overheid.
- Met een ‘**grijs wordt zilverplan**’ koppelen we ervaring aan opleiding en ontwikkeling van jong talent. We willen 50-plussers en pas gepensioneerde senioren vlotter doen zij-instromen als leerkracht. Bovendien willen we de jarenlange ervaring van onze actieve ouderen ook inzetten voor andere vormen

van mentorschap waarbij ouderen jongeren begeleiden, zowel in het onderwijs als daarbuiten.

- We zetten volop in op het concept van Gezonde Publieke Ruimte én hebben daarbij ook voldoende aandacht voor de welzijnseffecten van ruimte. Daarenboven zetten we in op het betrekken van burgers, onder wie ouderen, bij de ontwikkeling van de publieke ruimte.

2.2 Zorg voor voldoende rustpunten in de stad

Het leven in de stad is gehaast. Zeker oudere mensen hebben vaak last van een te gehaast leven in de stad. We hebben in Brussel nood aan meer rustpunten en ontmoetingsplekken in de stad. Daarmee geeft cd&v ook een plek aan iedereen die trager door de stad beweegt.

Met volgende voorstellen brengen we ook rust in Brussel.

- Op **200m wandelafstand** is steeds een **zitbank of een rusthoek** aanwezig. We plaatsen deze buiten de looproute, op schaduwrijke plekken en voorzien deze met armleuningen. Op drukke plaatsen is ook een waterfontein aanwezig. We zorgen tevens voor een periodieke kuisbeurt en voldoende onderhoud zodat zitbanken en rusthoeken steeds netjes zijn. De investeringen in het plaatsen van zitbanken moeten dringend omhoog. Zitbanken worden soms onaantrekkelijk gemaakt of weggenomen om dak- en thuislozen te weren. Dit kan niet. De strijd tegen dakloosheid moet bij de oorzaak worden aangepakt, niet door symptomen te bestrijden.
- In een stad wachten mensen vaak aan een **halte van de MIVB**. De MIVB schrijft een wedstrijd uit om van haar haltes een meer **aangename wachtplek** te maken.
- We creëren **ruimte voor toevallige ontmoetingen**. De voorgevel van mensen is daarvoor een geschikte plaats, op voorwaarde dat het voetpad breed genoeg is. We willen dat mensen via een snelle en simpele procedure een aanvraag kunnen doen bij de overheid voor het plaatsen van een (publieke) zitbank voor hun woning of in hun straat.

- We geloven in het concept van **tuinstraten**. Een tuinstraat is een straat waar je vergroent, verblauwt en verbindt. Een straat die is ingericht: met bijvoorbeeld geveltuinen, ingerichte boomspiegels, groenslingers, groentetuintjes, bomen, plantvakken, grasperkjes, (drink)waterfonteintjes, infiltratiezones en rustpunten.
- Veel appartementsblokken en herenhuizen hebben een geprivatiseerde groene ruimte voor de deur. We geven eigenaars een **tuinpremie** als ze hun groene ruimte open stellen voor buurtbewoners en maken met de eigenaars afspraken over het gedeelde onderhoud en verder willen ontwikkelen. Zo kan verdere ontharding in onze stad ook plaatsvinden.
- We creëren **voetgangerscirkels in de wijken**. Een voetgangerscirkel is een aaneengesloten wandelroute met de nodige rustpunten die de belangrijkste voorzieningen met elkaar verbindt. De routes bevinden zich vaak in en rond voorzieningen voor ouderen of personen met beperkte mobiliteit.
- Als voetpaden te smal zijn, maken we om de 200m een **trottoirverbreding**. Zo zorgen we voor rustpunten die doorgaand (voetgangers)verkeer en wachtenden scheiden. Alle verhoogde stoepranden, verhoogde afbakeningen van fietspaden, werkinrichtingen, ... dienen beter zichtbaar gemaakt door reflectoren, reflecterende verf, ...
- Naast zitbanken in parken en op pleinen zorgen we voor meer **tafels of picknickmodules**. We willen ook **publieke barbecueplekken** in onze parken. Zo stimuleren we dat families en vrienden elkaar ontmoeten in de openbare ruimte. Door in te zetten op orde en respect, geloven we dat de Brusselaars verantwoord en proper met deze plekken omgaan.
- We zorgen voor voldoende schaduw en bladerdekken op rustpunten en creëren zo **koelte-eilanden** waar senioren op warme dagen op adem kunnen komen.

2.3 We zeggen neen tegen alleen digitale dienstverlening.

Meer en meer dienstverlening van overheid en semi-publieke diensten zoals banken verloopt digitaal. Een schadelijk neveneffect van die overmatige focus op het digitale verhaal is dat mensen amper nog ergens fysiek of telefonisch terecht kunnen met hun vragen. Heel wat kwetsbare groepen lopen daardoor een veel groter risico op digitale uitsluiting, waardoor ze geen toegang hebben tot essentiële basisdiensten zoals het

raadplegen van overheidsdocumenten en het beheer van geldzaken. Dat kan niet de bedoeling zijn, want publieke dienstverlening moet ten dienste staan van iederéén.

Met cd&v willen we dat alle basisdienstverlening ook fysiek toegankelijk blijft en dat groepen die moeite hebben met het digitale tijdperk voldoende ondersteund worden.

- Bij het uitwerken van het gewestelijke digitaliseringsbeleid moet steeds rekening gehouden worden met het risico op digitale uitsluiting. In heel het Brussels Gewest riskeren zo'n 400.000 mensen digitale kwetsbaarheid, waardoor een doorgedreven overheidsdigitalisering duidelijk niet zonder gevaren is. We willen het netwerk van de **digitale openbare ruimtes** verder versterken en financieel ondersteunen en we willen meer **digitale coaches** inzetten om deze initiatieven ten volle te kunnen laten werken.
- Per wijk willen wij minstens **één fysiek overheidsloket en één bankautomaat** terugvinden, waardoor beschikbare openbare dienstverlening voor iedereen gegarandeerd wordt. Bij voorkeur worden deze locaties gebundeld in wijkpunten of -antennes, waar naast deze basisdiensten ook ontmoetingen mogelijk zijn.
- De **basisdienstverlening moet te voet bereikbaar** zijn. Naarmate men ouder wordt, laat men de fiets vaker links liggen omdat de stad te chaotisch is om nog veilig te kunnen fietsen. Daarom moeten de belangrijkste basisdiensten, zoals een kleine buurtwinkel, politiekantoor, bankloket, bankautomaten of sociale dienstverleners, zich zo goed als mogelijk op wandelafstand bevinden.
- De belangrijkste vormen van dienstverlening die niet dicht bij huis (kunnen) georganiseerd worden, zoals bijvoorbeeld ziekenhuizen of administratieve overheidsdiensten, moeten zo goed mogelijk bereikbaar en toegankelijk blijven met de **auto, taxi of collectief vervoer**. Hoewel we zachte mobiliteit aanmoedigen, moeten we zeker voldoende rekening houden met mensen die minder mobiel zijn. Bij het uitbouwen van nieuwe locaties omtrent publieke dienstverlening is het dan ook essentieel om telkens (parkeer)ruimte te voorzien voor personen die zich enkel met een auto kunnen verplaatsen. Naast de klassieke parkeerplaatsen voor mindervaliden, pleiten we op deze plaatsen voor voorbehouden parkeerplaatsen voor deelauto's en collectief vervoer. Tot

slot moet de controle het rechtmatig gebruik van parkeerplaatsen voor mindervaliden versterkt worden zodat alleen wie hier nood aan heeft ook van deze parkeerplaatsen gebruik kan maken.

- Daarnaast maken we ook werk van het uitbreiden van het aanbod aan (laagdrempelige) **digitale opleidingen** op maat voor de Brusselaar, opdat mensen langer zelfstandig en autonoom digitaal kunnen werken. Digibanken spelen hier een sleutelrol in en moeten de digitale geletterdheid en vaardigheden onder de bevolking helpen verbeteren.
- We zorgen ervoor dat er steeds een alternatief is voor de digitale dienstverlening van essentiële diensten. We zetten een rem op het puur digitale parkeerbeleid. Er moet altijd de mogelijkheid blijven om fysiek een parkeerticket te betalen, cash of via bankkaart. Wij zijn niet tegen het aanbieden van een digitale betaalmodule, via een app of sms, maar een **fysieke betaalmogelijkheid** via een parkeermeter moet er altijd zijn. We willen een garantie op niet-digitale dienstverlening bij de MIVB, De Lijn en NMBS. Reizigers voor het openbaar vervoer moeten ook hun ticket kunnen kopen in krantenwinkels, postpunten, of in de lokale kruidenier.

2.4 We voeren de strijd tegen eenzaamheid op.

Veel 65-plussers wonen alleen of voelen zich eenzaam. Er zijn ook meer en meer alleenstaande ouders. Of je nu jong bent of oud, eenzaamheid is verdriet. We hebben mensen in ons leven nodig die ons het gevoel geven dat we verbonden zijn met anderen. De kunst is om sociaal actief te blijven. Anderen opzoeken, erop uit gaan, zorgen voor contact met mensen die er toe doen voor jou, dat is de goede aanpak van eenzaamheid. Wachten tot er iemand op bezoek komt is een strategie die afhankelijk maakt en daar schiet je over het algemeen niet veel mee op.

Met cd&v willen we een sociaal netwerk weven met uiteenlopende knooppunten waar ouderen naar gelang hun eigen wensen en behoeften op kunnen aanhaken.

- **Nederlandstalig seniorenleven in Brussel** draait dankzij de ouderen en hun vrijwilligerswerk. Ouderen willen graag zelf voorzieningen en activiteiten in hun buurt initiëren, organiseren en beheren. Onze gemeenschapscentra moeten meer aandacht hebben voor de seniorenverenigingen. Daarnaast behouden **lokale dienstencentra en buurtzorgnetwerken** een belangrijke rol om mensen een sociaal netwerk te geven en om hen door te verwijzen naar gespecialiseerde hulp waar nodig.
- We experimenteren tevens met initiatieven die **jong en oud verbinden**. We geloven in gedeeld ruimtegebruik. Een voorbeeld is het project Art.is.t.care waarbij jonge kunstenaars een tijdelijke residentie vinden in woonzorgcentra en daar samen met de bewoners kunst en cultuur maken en beleven. Een ander voorbeeld betreft kinderdagverblijven die samen activiteiten organiseren en gedeelde ruimtes zoals een tuin hebben met woonzorgcentra. Als het gaat om tijdelijke ruimtes of projecten, bestendigen we wat succesvol is met een vaste plek. We versterken de lokale dienstencentra als laagdrempelige en intergenerationele basisvoorziening zodat ze via antennewerkingen outreachend aan de slag kunnen gaan in de buurten.
- We verlagen financiële drempels via een extra module bij de **Paspartoe** gericht op sociale activiteiten voor ouderen. Ook voor alleenstaande ouders bieden we een Paspartoe-voordeeltarief en we breiden het aanbod kind-ouder parallelactiviteiten uit, met voorrang voor alleenstaande ouders.

- We willen een fijnmazig netwerk van “**third places**” creëren in Brussel. Dat zijn plekken waar Brusselaars elkaar ongedwongen kunnen ontmoeten, zoals koffiehoekjes in de bibliotheek of een krantenhoek in de supermarkt of buurtwinkel. Er kan onderzocht worden met Comeos en Unizo/UCM of er geen label kan ontwikkeld worden. De lokale dienstencentra worden versterkt in middelen en personeel zodat ze 7/7 toegankelijk zijn.
- De overheidsfunctionarissen die dichtbij de burger staan, zoals sociale werkers, wijkagenten en gemeenschapswachten, krijgen bijzondere opleiding om **signalen van vereenzaming** op te vangen en waar nodig te melden aan de relevante maatschappelijke diensten. We bekijken ook hoe buren en vrienden een rol kunnen spelen in het signaleren en doorverwijzen van eenzame buren en kenissen.
- Het Brussels gewest start een campagne op om ‘**alledaagse attentheid**’ te tonen. Buren gaan niet heel intens en langdurig voor elkaar zorgen maar zijn wel in staat om meer attent te zijn voor elkaar, af en toe wat aandacht te geven aan een oudere buur en in de gaten te houden of alles nog goed gaat. We investeren in Zorgzame Buurten: daarbij zetten we in op ontmoeting en het “kleine helpen”, op de krachten en talenten van mensen zodat ieder zijn plaats vindt in de buurt. We stimuleren samenwerking in een netwerk tussen het bestaande dienstverleningsaanbod uit verschillende sectoren (welzijn, gezondheid, onderwijs, jeugd, sport, cultuur, huisvesting, omgeving, enz..) zodat mensen sneller en beter de weg vinden naar het aanbod.
- De door de Vlaamse Gemeenschap erkende gezinszorg heeft in Brussel een beperkter bereik, terwijl er net **meer vraag is naar thuisondersteunende zorg**. Er moet dan ook meer worden ingezet op outreach en drempelverlaging bij potentiële gebruikers en doelgroepen die vandaag onvoldoende bereikt worden.
- Ouderen met een migratieachtergrond vinden moeilijker de weg naar thuiszorg en dienstverlening. Ze worden niet altijd meer opgevangen binnen hun eigen familiale kader. Extra aandacht voor deze groep lijkt dan ook aangewezen. We hebben nood aan **zorg op maat voor elke senior**, met inbegrip van cultuursensitieve zorg
- We kiezen dan ook voor een **goede, geïntegreerde zorg** waarbij de patiënt en zijn mantelzorger het vertrekpunt zijn. De mantelzorg verdient een betere

ondersteuning in Brussel. Dat kan bijvoorbeeld via een **gewestelijke mantelzorgpremie** en door mantelzorgers te blijven zoeken, informeren en ondersteunen via mantelzorgorganisaties en buurtgerichte initiatieven om mantelzorgers van tijd tot tijd te verlichten.

- We vragen meer aandacht voor **geestelijke gezondheidszorg**. Gelet op de afwezigheid van Vlaamse erkende residentiële GGZ is een versterking van het ambulante Vlaams aanbod GGZ in Brussel noodzakelijk. Bijkomende, structurele middelen gaan verhoudingsgewijs minder naar Brussel en meer naar ander Vlaamse regio's. Budget moeten verdeeld worden ifv inwonersaantallen en gewogen met criteria van bevolkingskenmerken. Daarbij moet de 30% Brusselse bevolking correct in beeld gebracht worden.
- De overheid moet alle vrouwen in Brussel toegang waarborgen tot betaalbare en kwaliteitsvolle gezondheidszorg, omdat het onaanvaardbaar is dat vrouwen in 2023 nog steeds gedwongen zijn hun behandelingen uit te stellen of er zelfs van af te zien bij gebrek aan middelen.
- Binnen de **Vlaamse Sociale Bescherming (VSB)** ijveren we ervoor dat aangesloten Brusselaars, die evenveel betalen als de Vlamingen, toegang krijgen tot dezelfde rechten, een vergelijkbaar pakket en voldoende toegangspoorten tot de zorgbudgetten.
- Het **Nederlandstalig aanbod voor ouderen** in Brussel is met 9 Vlaamse erkende WZC, 19 lokale dienstencentra, 2 regionale dienstencentra en 3 erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuishulp **zeer beperkt**. De aanwezigheid van een sterk uitgebouwd (COCOF en) GGC-aanbod is géén excuus om géén Vlaams aanbod te verzekeren. Bijkomend worden deze voorzieningen onvoldoende specifiek ondersteund om dat Nederlandstalig aanbod te garanderen (anderstalig personeel, mobiliteit, onveiligheid,...). Naar analogie met specifieke programma's voor grootstedelijke uitdagingen in onderwijs of kinderopvang voorzien we een investeringsprogramma ter versterking van de Vlaamse ouderenzorg in Brussel en garanderen we Nederlandstalige zorg. In de Nederlandstalige dienstverlening is de voertaal het Nederlands, zeker voor iedereen die er werkt. Dit dient gerespecteerd te worden.
- Er dient een **specifiek ouderen(zorg)beleid** ontwikkeld voor de Nederlandstalige senior-Brusselaar vanuit de VGC. Dat vertaalt zich onder

meer in extra budget outreach/buurtzorg gekoppeld aan (lokale) dienstencentra en WZC en thuiszorgdiensten. Om tot een voldoende dekkend aanbod te komen dient ook de programmatie van LDC's ingevuld (+8 centra). Binnen het VGC-college moet de nieuwe bevoegdheid "Strijd tegen Eenzaamheid" worden toegewezen aan een Collegelid.

2.5 Van Evere tot Neerpede. We vergeten onze gemeenten verder van het centrum niet.

Wie vanuit pakweg Haren of Neerpede naar het centrum van Brussel wil, is al snel drie kwartier tot een uur onderweg met het openbaar vervoer. Daarnaast worden de meeste investeringen vanuit het Gewest gedaan in het centrum en de eerste stadsring. Ook aan de buitengrenzen van ons Gewest wonen mensen. Die zijn vaak ouder en minder mobiel. Deze groep mensen moeten vaak owv de slechte openbaar vervoersverbindingen nog steeds hun auto gebruiken om naar het centrum te geraken.

Cd&v wil meer investeringen in de gemeenten in de 2^e stadsring.

- De **openbare dienstverlening** moet beter gespreid en bereikbaarder worden. Er dient ook in Brusselse buitengebieden voldoende geïnvesteerd te worden.
- De gemeenten die verder van het stadscentrum liggen, moeten **beter bereikbaar zijn via het openbaar vervoer**. De frequentie van het openbaar vervoer naar de Brusselse buitengebieden moet worden verhoogd, zodat bewoners gemakkelijker en sneller kunnen reizen. Bovendien moet het openbaar vervoer 's avonds en in de weekends frequente en efficiënte verbindingen aanbieden met de Vlaamse Rand.
- De **S-trein, het vroegere GEN-Netwerk**, moet efficiënter worden ingezet om de verbinding tussen de Brusselse buitengebieden en het stadscentrum te verbeteren. De GEN-stations spelen daarin een sleutelrol. Hun bestaan en de grote voordelen inzake tijdswinst moet ook beter bekend gemaakt worden. Er moet ook gekeken worden of hier geen extra investeringen, via het Beliris-fonds, moeten gebeuren om de laatste missing links af te werken.
- Er moet meer aandacht worden besteed aan het **onderhoud van parken en straten** in de Brusselse buitengebieden om de leefbaarheid te verbeteren.

- De oplossing voor de uitdagingen van Brussel moet niet alleen in de periferie worden gezocht. De buitengebieden mogen niet worden behandeld als de **vuilbak van de stad**. Het is niet enkel de laatste plek waar je festivals kan organiseren of gevangenissen kan bouwen. Er moet ook aandacht worden besteed aan het beheer van leegstaande gebouwen en slecht onderhouden leegstaande terreinen die hier vaak aanwezig zijn.
- Er moet gezorgd worden voor **minikernen met basisdienstverlening** in de buitengebieden. Dit zorgt voor een betere leefbaarheid en minder afhankelijkheid van het stadscentrum. Zorg verder voor de aanwezigheid van de basisdiensten zoals bankautomaten en een buurtwinkel alsook essentiële diensten zoals huisartsen.

2.6 We willen een geschikte woning voor elke leeftijd

Veel 65-plussers wonen in ongeschikte woningen, waar ze moeilijk toegang hebben zonder traplopen en die kosteneffectieve aanpassingen (van minder dan 10.000 euro) missen. Dit is een typisch Brussels probleem waar zowel in statige herenhuizen als kleinere stadwoningen de woonruimten gestapeld zijn en waar slechts 7% van de gebouwen na 1981 is opgetrokken. Ouderen zijn terughoudend om zich voor te bereiden op woningaanpassingen of verhuizingen vanwege financiële nadelen en de zware last die dit met zich meebrengt.

Wie zelf bewust de keuze maakt om te verhuizen naar een comfortabelere woning, is daar doorgaans gelukkiger mee dan wie plots moet verhuizen na een incident of omdat het echt niet meer lukt. Het is daarom van belang dat mensen zelf op tijd nadenken over de vraag waar en hoe ze graag willen wonen wanneer ze ouder worden. Het is dan wel essentieel dat er ook voldoende en kwaliteitsvolle opties voorhanden zijn. Vanuit het beleid moet ingezet worden op leeftijdsvriendelijke woonomgevingen waarin basisvoorzieningen voorhanden zijn en waar ouderen comfortabel kunnen leven. Daarnaast moet er ingezet worden op aangepaste woonvormen die ouderen de kans geven om langer zelfstandig te leven, ook wanneer men zorgbehoevend zou worden.

Voor cd&v heeft elke oudere recht op een woning die is aangepast aan zijn leeftijd.

- **Stedenbouwkundige voorschriften** (“Good Living”) moeten ertoe leiden dat er in het hele gewest gemengde woningvastgoedprojecten worden gerealiseerd. Voor ons is het realiseren van een mix van appartementen in vastgoedprojecten is daarbij het uitgangspunt. Via fiscale incentives willen we woningprojecten mogelijk maken met een sociale mix (inkomen) en verschillende woningtypes (zorg, kangoeroe, gewoon).
- We vergemakkelijken het **intergenerationeel samenwonen van studenten en senioren** om het tekort aan studentenwoningen op te lossen. Dit kan worden bereikt door het creëren van een eenvoudiger wettelijk kader en ondersteuning bij het regelen van de huisvesting, aangezien er momenteel veel regels zijn en het risico op fouten groter is dan de hulp om het correct te doen.
- Daarnaast pleiten we ervoor om **assistentiewoningen en leegstaande serviceflats ook open te stellen voor andere doelgroepen**, zoals mensen met een beperking, maar ook een bepaald aandeel te laten bewonen door mensen die mee zorg opnemen.
- We ontwikkelen een beleid dat de bouw van van **levensloopbestendige woningen** bevordert. Door middel van een Brusselse stedenbouwkundige verordening zorgen we voor een verplichte toegankelijkheid van appartementen bij nieuwbouw of ingrijpende renovatie, zowel voor de gemeenschappelijke delen als de individuele wooneenheden. Daarnaast zorgen we voor moduleerbare woningen die naar gelang van de leeftijden uitgebreid of opgesplitst kunnen worden. Niet iedereen heeft in elke levensfase evenveel ruimte nodig. We hanteren datzelfde principe bij de bouw van sociale woningen.
- We stimuleren **kleinschalige woonvormen** voor ouderen en zetten in op **kangoeroewonen**, een model waarin ouderen en jongeren samenwonen. Daarnaast zetten we technologische innovaties en slimme oplossingen in die ouderen ondersteunen bij het zelfstandig wonen.
- Deze ouderen dienen gestimuleerd te worden om hun oude en te grote woning te verlaten naar een gepastere omgeving zodat gezinnen op de wachtlijst sneller hun intrek kunnen nemen in deze soort eengezinswoningen. We creëren **gemeenschappelijke ruimtes en faciliteiten** in wooncomplexen, die de

sociale interactie en het welzijn van ouderen bevorderen. Daarnaast moet de volgende Brusselse Regering zich ertoe verbinden dat voor diegenen die niet anders kunnen dan naar een woonzorgcentrum te verhuizen, er voldoende kwalitatieve en betaalbare mogelijkheden aangeboden worden. Momenteel lijden heel wat woonzorgcentra onder verschillende vormen van crises, zowel qua financiering als qua personeelsbezetting en administratieve rompslomp. Daar moet dringend een mouw aan gepast worden.

2.7 Voetgangers verdienen beter in Brussel

Of je je verplaatst met de fiets, het openbaar vervoer of de auto, iedereen is op een bepaald moment voetganger. 36% van de Brusselaars geeft aan als belangrijkste verplaatsingsmiddel te voet te gaan. Daarmee staat de voetganger helemaal bovenaan. Te voet gaan heeft zoveel voordelen: de beweging is gezond, het kost niets, het brengt mensen met elkaar in contact én het is goed voor het milieu.

Een goed mobiliteitsbeleid vertrekt vanuit de voetganger. Cd&v introduceerde daarvoor in 2001 het STOP principe in het mobiliteitsbeleid. Mensen werden aangemoedigd zich zoveel mogelijk te verplaatsen door te stappen, dan te trappen en het openbaar vervoer te nemen en als het niet anders kan, de personenwagen. Het mobiliteitsbeleid moet vanuit die logica worden opgebouwd. Daarnaast moeten onze straten aangenaam en veilig zijn voor kinderen én ouderen. Een voetpad dat goed is voor een 8 en 80 jarige, is een voetpad dat goed is voor iedereen. We evolueren naar toekomstbestendige 15-minutensteden waar fietsers en voetgangers centraal staan.

Helaas stellen we in Brussel vast dat de aandacht en investeringen in mobiliteit in de omgekeerde volgorde gebeuren. Hoewel de meeste verplaatsingen in Brussel te voet gebeuren, is de voetganger vaak niet goed bedeed in de publieke ruimte. Voetpaden zijn in slechte staat en te smal, oversteekplaatsen zijn vaak onveilig door automobilisten en fietsers die geen voorrang verlenen en de verlichting laat 's nachts de wensen over.

Met dit voetpadenplan willen we de voetganger het respect geven die het verdient in het mobiliteitsbeleid. De voetgangersveiligheid moet verhoogd worden en de basisinfrastructuur voor voetgangers moet beter.

Onze tien actiepunten voor zo'n ambitieus voetpadenplan:

1) Renovatie traject voor trottoirs

Er is nood aan een groot renovatie traject voor alle trottoirs in Brussel. Voetpaden moeten massaal gerenoveerd en verbreed worden. De comfortscores voor de hoofdvoetpaden moet minimaal 8/10 zijn en voor de wijkvoetpaden 6/10. De breedte van een voetpad is minimaal 2 meter en voor de drukke gebieden 3 meter en meer. Daarnaast dienen kleine herstellingswerken zoals het vastleggen van losliggende tegels permanent uitgevoerd worden. Het Brussels Gewest moet gemeenten financieel intensiveren om haar voetpaden te herstellen en te renoveren en richt daarvoor een Stapfonds op.

Enkele punten verdienen bij de renovatie extra aandacht. Voetpaden moeten voldoende vlak zijn. De geribbelde natuurstenen bij de voetgangerszone is geen goed voorbeeld voor mensen die minder mobiel zijn. Elk hoogteverschil telt voor hen. Tijdens regenachtige dagen of bij winterweer stromen de Brusselse spoedgevallendiensten vol. Zorg daarom voor materialen die de nodige grip hebben en antislip zijn.

Voorzie bij wegenwerken op voetpaden een voldoende brede, goed afgebakende omleidingsroute met duidelijke bewegwijzering.

2) Oversteekplaatsen moeten veilig zijn.

In het renovatieplan spelen oversteekplaatsen een sleutelrol. In de volgende legislatuur moeten alle boordstenen aan oversteekplaatsen verlaagd worden. Oversteekplaatsen moeten beschermd zijn met paaltjes zodat foutparkeren voor- of na het zebra pad onmogelijk wordt. Verhoogde oversteekplaatsen kunnen eveneens de snelheid van het verkeer afremmen. Cd&v wil tevens meer experimenten uitrollen met diagonale zebra paden en gevleugelde oversteekplaatsen.

3) Stop verrommeling van onze voetpaden

Onze stoepen zijn nu een plek voor alles wat niet kan op de rijbaan. Je vindt er parkeermeters, laadpalen, afvalcontainers, uitbreidingen van cafés of groentewinkels, enz. Daarnaast worden beschadigingen aan de voetpaden, zoals aangereden paaltjes

of schots en scheve verkeersborden, amper hersteld. Dat leidt tot een ongeziene verrommeling van onze voetpaden én leidt tot extra netheidsproblemen: verrommeling en vuiligheid trekken nog meer verrommeling en vuiligheid aan. Dat is de befaamde broken windowtheorie. Het voetpad lijkt wel de restruimte waar alles neergepoot wordt waar elders in de publieke ruimte geen plek voor is. De voetganger verdient meer respect dan dat. Elk voetpad van 2 meter of minder breed, hoort obstakelvrij te zijn. Plaats straatinfrastructuur zoals fietsboxen, laadpalen en parkeermeters in de eerste plaats op de openbare weg en niet op de voetpaden. Maak Fix My Street beter bekend als meldpunt voor obstakels. Ook de vuilzakken moeten van straat want ze liggen vaak in de weg op de smalle voetpaden. Cd&v is al langer voorstander van ondergrondse vuilniscontainers. Het aanbrengen van een laadkabel op de stoep kan enkel indien dit geen hinder betekent voor de voetganger, rolstoelgebruiker of ouder met kinderwagen en veilig wordt geregeld.

4) Hinderlijke voorwerpen zoals deelsteps horen niet thuis op het voetpad

Hinderlijke voorwerpen hebben geen plaats op het voetpad (steps, fietsen, motors, terrassen, werfmateriaal,...). Wie zo'n voorwerpen zonder vergunning op het voetpad plaatst, moet systematisch beboet worden.

Vooraf rond deelsteps is de frustratie groot. Wij geloven in een algemeen verbod op publieke deelsteps indien de feitelijke situatie van hinder en onveiligheid niet snel verbetert. **Verhoog de pakkans voor wie op het voetpad rijdt of parkeert**

Iedereen hoort de verkeersregels te respecteren. Het regent klachten van voetgangers die vinden dat hun voorrang zelden gerespecteerd wordt aan zebrapaden of die opgeschrikt worden door geparkeerde wagens, fietsers of steps op het voetpad. Wie de regels niet respecteert, wordt zelden met de gevolgen geconfronteerd. De pakkans voor automobilisten, steppers en fietsers die op het voetpad rijden of geen voorrang verlenen aan zebrapaden wordt verhoogd door meer controles.

5) Meer respect in de gemengde zones

In de stadsplanning moet goed nagedacht worden over de gemengde zones op drukke of smalle plaatsen. Door het mengen van fietsers, steps en voetgangers kunnen daar conflicten ontstaan. In drukke zones zoals de Anspachlaan geldt vandaag reeds een

snelheidsbeperking van 8 km/u. Die wordt zelden gerespecteerd. Op drukke momenten is veilig fietsen of stappen eigenlijk niet mogelijk. Plaats in de Anspachlaan, de Nieuwstraat en de Elsensesteenweg dynamische signalisatie zodat fietsen en stappen op drukke momenten aangemoedigd worden de parallelle assen te nemen.

6) Bouw het voetgangersnetwerk verder uit

Zorg voor een opwaardering van de trage wegen en bouw het voetgangersnetwerk met belangrijke wandelroutes verder uit in de stad. Stedelijke barrières zoals spoorlijnen en waterwegen maken dat voetgangers vaak een grote omweg moeten nemen. Verder investeren in tunnels of loopbruggen die veilig en aangenaam zijn is noodzakelijk. Elk netwerk beschikt over veilige oversteekplaatsen en biedt goede aansluitingen met het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer. Neem de voetgangersnetwerken tevens op in online applicaties zoals Google Maps zodat voetgangers de meest aangename routes gesuggereerd krijgen.

7) Verhoogde haltes en liften

Mensen met een beperkte mobiliteit, ouderen of ouders met een kinderwagen kunnen moeilijker een roltrap nemen. De opstap van de roltrap moet verlengd en de snelheid van de roltrap moet, zo nodig, vertraagd worden. Helaas ontbreekt het in sommige metrostations nog steeds aan liften. Bovendien is de betrouwbaarheid van de liften slecht. In de volgende legislatuur moet Brussel een 100% toegankelijk openbaar vervoernetwerk hebben. Daarnaast moeten de bus- en tramhaltes van MIVB, De Lijn en TEC verhoogd worden zodat mensen met beperkte mobiliteit op het niveau van de bus- en tramdeuren kunnen instappen. Ook de NMBS moet in Brussel zorgen voor toegankelijke treinstations. Het recent heraangelegd treinstation Haren Zuid moet dringend uitgerust worden met een lift, en indien mogelijk ook met een roltrap.

8) Sneller en langer groen

De wachttijd voor voetgangers aan stoplichten moet omlaag. Zorg bij de heraanleg van kruispunten voor slimme verkeerslichten zoals in Nederland waarbij een druk op de voetgangersknop ook effectief leidt tot groen licht. Het moet bovendien voldoende lang groen zijn en op de belangrijke verkeersassen moeten aftellende verkeerslichten

komen zodat het wachten minder lang lijkt. Maximum dertig seconden wachten moet de regel worden.

9) De publieke ruimte als aangename plek om je te verplaatsen en te ontmoeten

De bovenstaande acties focussen op de kwaliteit van het voetpad. Ook de kwaliteit van de publieke ruimte in zijn totaliteit draagt bij aan de aangename wandelervaring. De publieke ruimte moet veilig zijn. Verlichting gedurende de nacht is cruciaal. Deze moet overal opnieuw ingevoerd worden en goed zichtbaar zijn. Op zonnige dagen zijn groene schaduwplekken die verkoeling brengen essentieel. Daarvoor dient elke straat voldoende bomen te hebben. Het vergroenen en ontharden van de woonstraten zal wandelen aanmoedigen. Cd&v wil daarbij de 3-30-300 regel hanteren: zicht op drie bomen vanuit je woning, het aanwezige groen bladerdek is 30% van het wijkoppervlak en een wijkpark is op 300 meter wandelafstand beschikbaar. Om onze straten proper te houden, moet er steeds een vuilbak in het zicht zijn.

Te vaak wordt een straat alleen gebruikt om zich te verplaatsen. Nochtans zijn rustige straten perfect geschikt om als leef- of tuinstraat ingericht te worden. Zo ontstaat ruimte voor ontmoeting, sport en spel. We herwaarderen het concept van het woonerf in Brussel.

Ontmoeting kan ook gestimuleerd worden door speelse en sportieve elementen, zoals een hinkstapparcours, in het straatbeeld aan te brengen. Zo zetten we alle generaties aan tot bewegen. Routes voor wandelaars en joggers kunnen via markeringen of signalisatie beweging stimuleren in de stad. Wie even wil rusten, moet voldoende banken en straatmeubilair ter beschikking hebben. Maak ook 'Zilveren Linten' of voetgangerscirkels. Dat zijn korte wandelroutes, aangepast voor ouderen. Deze aaneengesloten wandelroutes met de nodige rustpunten verbinden de belangrijkste voorzieningen met elkaar.

Ook de volgende legislatuur moeten er nieuwe voetgangerszones bijkomen. Zo moet de drukke Brabantstraat een voetgangerszone worden en dient de Picardstraat aan Tour & Taxis en de Louizalaan een voetgangersboulevard te worden met brede voetpaden die het aangenaam maken om te wandelen. Op drukke voetgangersplekken zijn drinkwaterfonteinnetjes en gratis openbare toiletten

beschikbaar. We vragen ook om extra voorzichtig om te gaan met de privatisering van pleinen en voetgangerszones, bijvoorbeeld door er langdurige evenementen te organiseren of ze vol met terrassen te plaatsen. De hoofdprijs van de publieke ruimte blijft aangenaam verplaatsen en ontmoeten, niet het verkopen van diensten of goederen.

3. Meer respect op straat in Brussel

Een park, gevuld met zonovergoten zomerdagen en blije bewoners. Het zou een plek moeten zijn waar iedereen van kan genieten - spelen, sporten, ontspannen en picknicken. Maar helaas, aan het einde van zo'n mooie dag, ligt er soms heel wat afval in onze parken. Dit kan zo niet langer. We willen dat mensen ook de volgende dag weer van het park kunnen genieten, in een nette en aangename omgeving. Als je geniet van het park, heb je ook de plicht om het met respect te behandelen en je afval in de prullenbakken te gooien of, indien nodig, mee naar huis te nemen. Respect voor ons park is een verhaal van rechten én verantwoordelijkheden.

Maar het belang van respect geldt niet alleen voor het park, het draait ook om gedeeld burgerschap en sociale controle. Durven zeggen wat er scheelt, wat niet goed is aan elkaars gedrag. Het vraagt om een gezamenlijke inspanning van ons allemaal om ervoor te zorgen dat Brussel een stad is waar respect centraal staat.

Cd&v wil meer respect op straat in Brussel zodat onze stad aangenamer, schoner en veiliger wordt. We willen dit bereiken door duidelijke handhaving van de regels, het versterken van verkeersregelhandhaving, het creëren van veilige straten, het behoud van de openbare ruimte en het waarborgen van de verantwoordelijkheid van de overheid.

3.1 Veilige straten voor iedereen

Waarom zijn er nog steeds buurten waar inwoners en bezoekers angstig over hun schouder kijken? Is het niet de plicht van de overheid om een omgeving te creëren

waarin iedereen, ongeacht leeftijd, geslacht of achtergrond, zich veilig en welkom voelt? Of het nu gaat om betere straatverlichting, meer politiepatrouilles, of gemeenschapsprogramma's die het vertrouwen opbouwen, de algemene veiligheid is een topprioriteit. De oplossingen moeten veelzijdig en inclusief zijn.

Voor cd&v is basisveiligheid de hoeksteen van ons sociaal contract met de overheid. Het is tijd om de inspanningen op te drijven en een stad te creëren waarin iedereen zonder angst kan leven en bewegen.

Het verbeteren van het veiligheidsgevoel start via **gemeenschapsvorming** en een **sociaal straatbeleid**.

- We zetten in op buurtwerking en gemeenschapsvorming zodat mensen elkaar beter kennen en de sociale controle verhoogd wordt in onze straten.
- We blijven pleiten voor de introductie van **stadsmariniers** in Brussel. Stadsmariniers worden ingeschakeld volgens het mariniersmodel dat "de beste mensen op de slechtste plekken" inzet. Concreet betekent dit dat in de grootste probleemwijken de beste mensen met de meeste expertise beschikbaar zijn. De stadsmariniers leren de problemen op straat kennen, omdat ze oog voor en oor hebben naar de wensen en zorgen van de mensen. Ze werken ook zeer praktijkgericht: geen woorden, maar daden is hun leuze. De stadsmarinier spreekt de taal van de straat én de staat. Deze kent zijn wijk door en door. Hij of zij is zichtbaar aanwezig in de straten en probeert te weten te komen wat er in de buurt leeft door met alles en iedereen te praten. Wijkbewoners kunnen zelf problemen signaleren of de stadsmarinier merkt ze zelf op en onderneemt dan actie door de juiste partijen bijeen te brengen. Door zijn positie als superambtenaar kan hij dat makkelijk doen. Uiteraard volgt hij de nodige ingrepen ook netjes op, zodat ze tot een goed einde worden gebracht.
- Het veiligheidsgevoel wordt verhoogd door bij stadsontwikkeling de juiste planningskeuzes te maken. **Sociale controle kan via stedenbouwkundige ingrepen gestuurd worden.** Vermijd bijvoorbeeld blinde muren, gevelfronten van aaneengeschakelde poorten en deuren of wijken vol kantoorgebouwen die na 18u verlaten aanvoelen. Maak de publieke ruimte ook vriendelijker voor

vrouwen, bijvoorbeeld door pleinen op hun maat te ontwerpen en met genoeg (intelligente) openbare verlichting.

- We blijven verder inzetten op **de nabijheidspolitie**. We geloven in aanspreekbare agenten die de wijk kennen, die op straat zichtbaar zijn doordat ze zich te voet of per fiets verplaatsen én die deel zijn van het wijkleven. Deze mensen zijn vergroeid met het leven van de mensen, de mensen herkennen ze en sleutelfiguren weten hen te vinden om vroegtijdig veiligheidsproblematieken te signaleren. Uit de veiligheidsmonitor blijkt dat burgers een beter contact willen met de wijkagent. Zorg dat in wijken bekend gemaakt wordt wie de wijkagent is en hoe deze bereikt kan worden. In nauwe samenwerking met de gemeenschapswachten kunnen deze wijkagenten zorgen om een netwerk van goede relaties met scholen, ouders, straathoekwerkers, winkeliers, horeca, sportverenigingen en culturele verenigingen te ontwikkelen.
- We moedigen de gemeenten aan om de oprichting van **LISA's (Local Integrated Security Antenna)** te veralgemenen in het Gewest zodat burgers lokale aanspreekpunten hebben waar verschillende diensten zoals politie, gemeenschapswachten, enz.
- We brengen kinderen en jongeren op vroege leeftijd **op school in contact met de politie**. Daarbij leren ze dat de politie in de eerste plaats een vriend is en geen vijand. Dat contact wordt ingebed in lessen over respectvol met elkaar samenleven waarbij de nadruk niet alleen ligt op regels maar ook op belangrijke sociale normen en waarden, zoals het opstaan voor oudere mensen in de bus. Elke politiezone bouwt een actieve schoolwerking verder uit.
- We investeren in de **opleiding van agenten en de ontwikkeling van stages en leeracademies**. De leefwereld van jongeren is in die opleiding een bijzonder aandachtspunt en geven hen goesting om een opleiding te volgen als agent.
- We zetten verder in op het gebruik van **bodycams** om alle betrokkenen te beschermen bij een interventie.
- Zorg voor een aanwervingsbeleid waarbij meer **tweetalige agenten, woonachtig in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**, worden opgeleid en aangeworven. We moeten daarvoor ook meer Brusselaars aanmoedigen te kiezen voor een job bij de politie, alsook kandidaten beter voorbereiden op de selectieproeven zodat ze meer kans maken om te slagen, onder andere dankzij het oriëntatiecentrum bij Brusafe en een goed uitgebouwde vooropleiding.

Hierbij gaat ook bijzondere aandacht naar meer gender- en LGBTQIA+ evenwicht in nieuwe lichten.

- Creëer veel meer **toegankelijke en gratis openbare toiletten**, ook specifiek voor vrouwen en met name in de parken, waarbij eveneens een ruimte wordt voorzien voor borstvoeding en babyvoeding. Bied aan horecazaken een incentive om hun zaak open te stellen aan voorbijgangers die (dringend) een toilet zoeken. Plaats tijdens de zomermaanden extra (chemische) toiletten in parken om wildplassen tegen te gaan en vrouwen ellenlange wachtrijen te besparen.
- Veel middelen gaan vandaag naar zogenoemde **gemeenschaps- of stadswachten**. We willen de effectiviteit van deze veiligheidsactoren nagaan om hen een grotere rol te geven ivm (preventieve) veiligheid en sensibilisering voor netheid.
- We willen een welzijnsonthaal in het Justitiepaleis naar analogie met het Vlinderpaleis. Dit is een onthaalpunt om burgers te informeren en adviseren of hen toe te leiden naar de juiste diensten. Het doel is hulp- en dienstverlening toegankelijk maken, onderbescherming tegengaan en escalatie van problemen vermijden.

Het verbeteren van het veiligheidsgevoel gaat hand in hand met het **bestrijden van overlast en criminaliteit**. Daarbij moet in Brussel de pakkans fors omhoog.

- We willen dat de **wet Bestuurlijke Handhaving** veel meer toegepast wordt in Brussel.
- Als het gaat om buurtcriminaliteit zoals sluikstorten, dubbelparkeren of overlast veroorzaken, moeten gemeentelijke handhavers via GAS-boetes kunnen optreden. Zo maken we meer politietijd vrij in Brussel.
- Na de aanslag in Brussel worden meer middelen uitgetrokken voor het Brusselse parket, de spoorwegpolitie en de gerechtelijke politie en is de benoeming van een nieuwe procureur des Konings in Brussel (N of F) gepland. De veiligheidsuitgaven blijven evenwel groot. Om de veiligheidsuitdagingen het hoofd te bieden, is een **blijvende investering in de veiligheid in Brussel** via het versterken van de lokale politiezones én de inzet van de federale politie noodzakelijk.

- Er is **zerotolerantie nodig voor geweld tegen de politie**. De politie beschermt de burgers. Er dient blijvend geïnvesteerd te worden in projecten rond etnisch profileren.
- De **fietsbrigade** van de politiezone Brussel-Hoofdstad-Elsene is een succes en verdient verdere navolging in zones die nog geen uitgebouwde fietsbrigade hebben. Zorg voor meer politie te voet of per fiets zodat het nabijheidsgevoel en de toegankelijkheid van de politie verbetert.
- Richt een **meertalige toeristenpolitie** op.
- De problematiek van de **fietsdiefstallen** verdient een dringende aanpak.
- Voer systematische controles uit bij huis- of busnummers waar geen naam op de brievenbus en deurbel staat. We willen geen anonieme straten in Brussel.
- Zorg voor een **fusie van politiezones en een gecoördineerd veiligheidsbeleid** onder de bevoegdheid van de minister-president van de Brusselse regering. In afwachting van de fusie moet er minstens een gecoördineerde aanpak komen van die veiligheidsproblemen die de grenzen van de politiezones overschrijden, zoals de stationsbuurten.
- We willen dat er meer wordt ingezet op de procedure van oproeping bij procesverbaal (**snelrecht**): een persoon krijgt binnen de 24u na aanhouding een PV met dagvaarding voor zitting binnen 10 dagen à 2 maanden. Dit vereist wel wat van parketten omdat die voor die procedures op korte termijn moeten beschikbaar zijn en handelen. Niettemin zal dit voordelen hebben in het effect van de straf en moeten de betrokken actoren (politie) samen werken om hier werk van te kunnen maken (zie omzendbrief COL 18/2010). Een overlegorgaan met politie, justitie en bestuur kan hier een extra impuls voor zijn.
- Er moet een **verbod** komen op het organiseren van **kinderbedelarij en aanklampende bedelarij**. Bedelbendes die vaak een link hebben met de mensenhandel moeten gericht worden aangepakt. Vermits kinderen die bedelen niet zelf mogen gestraft worden, voorzien we voor hen in opvolging, opvang en begeleiding.
- Maak **handhaving zichtbaar in de openbare ruimte** door via elektronische informatieborden aan te geven hoeveel overtreders voor overlastmisdrijven (gauwdiefstallen, zwartrijders, snelheidsduivels, sluikestoters, ea) reeds beboet werden. Dat werkt ontradend.

- De **drugsproblematiek** in Brussel verdient een afzonderlijke aanpak. Je kan hierover meer lezen in het laatste onderdeel van dit hoofdstuk.

3.2 Propere straten voor iedereen

Is het niet frustrerend om te zien hoe de straten van Brussel, nu vaak bezaaid zijn met afval? Van illegale stortplaatsen tot overvolle vuilnisbakken, van graffiti tot slecht onderhouden openbare ruimtes, de problemen zijn veelzijdig en complex. Waarom is er een gebrek aan voldoende reinigingsdiensten in sommige wijken? Waarom worden burgers niet voldoende aangemoedigd of opgeleid om hun verantwoordelijkheid te nemen? Is het niet ironisch dat we in een tijd van technologische vooruitgang nog steeds niet in staat zijn om onze eigen straten schoon te houden? Deze problemen zijn niet alleen een smet op het imago van Brussel, maar ook een directe bedreiging voor de volksgezondheid en het milieu. Het is hoog tijd dat netheid met de nodige ernst wordt behandeld.

Voor cd&v moet netheid een absolute prioriteit worden van de volgende regering. Zo maken we van Brussel terug de schitterende en nette stad die het ooit was. Onze voorgestelde aanpak valt uiteen in een repressief luik en een preventief luik. Rond sensibilisering en preventie stellen we het volgende voor.

- Implementeer uitgebreide afvalbeheerprogramma's met educatieve campagnes om bewustwording en verantwoordelijkheid bij burgers te vergroten. Zet bij die **campagnes** meertalige communicatie in en beperk de campagnes niet tot de sociale media. In aandachtswijken zal ook een mondelinge aanpak nodig zijn.
- Voer een klassiek systeem van **statiegeld** in op blikjes en plastic flessen, waardoor ze niet zo makkelijk achteloos weggegooid worden na gebruik. Een digitaal statiegeldsysteem is in onze ogen onwerkbaar.
- Er moet steeds een vuilnisbak in het zicht staan, waar mensen zich ook in de publieke ruimte bevinden. Zorg voor **voldoende vuilnisbakken** in parken en de openbare ruimte, die dankzij slimme weegsystemen ook op het juiste moment leeggemaakt kunnen worden om uitpuilende hopen afval te vermijden.

- Voorzie **draagbare (papieren) vuilniszakjes** aan de ingang van drukke groene ruimtes, zodat niemand zijn of haar afval laat slingeren in het park of bos.
- Zet in op **ondergrondse afvalcontainers, sorteerpunten en afvalinzameling**, zodat het vuil verder uit het zicht blijft en afval makkelijk en efficiënt verzameld kan worden.
- Maak gebruik van **slimme technologieën** om op drukke dagen en bij grote evenementen snel netheidsproblemen, zoals overvolle vuilbakken, op te spoen. Zo kunnen de netheidsdiensten makkelijk zien wanneer ze een tasje moeten bijzetten.
- Werk vanuit Net Brussel een **jaarlijkse actie** uit voor 'de properste wijk van Brussel', waarbij de winnaars getrakteerd worden op een buurtbarbecue of op consumptiecheques die ze kunnen gebruiken bij de lokale handelaars – en koppel dit aan de uitrol van een netheidsbarometer, zodat elke buurt zelf op elk moment kan nagaan hoe goed ze scoren of wat er beter kan.
- Duid in elke gemeente enkele **'Waste Watchers'** aan die op het terrein rondlopen om de buurtbewoners te informeren en sensibiliseren omtrent hun afval, maar geef hen ook de bevoegdheid om boetes uit te delen indien nodig – ah ja, want wie niet horen wil, moet voelen.
- Breid het aanbod aan **Recyparken** gevoelig uit, want momenteel zijn er veel te weinig voor het aantal Brusselaars. We horen al jarenlang plannen over nieuwe Recyparken, maar die zijn er nog steeds niet! Tien Recyparken voor het Brussels Gewest, dat is het absolute minimum. Daarnaast moeten alle gemeentelijke recyparken onder gewestelijke coördinatie komen.
- Zet meer in op het succes van de **mobiele Recyparken**, die hun nut al meer dan bewezen hebben. Zo geef je iedereen de kans om hun afval en rommel netjes op te ruimen in hun eigen buurt! Bovendien kan je nu al een ophaling van grof huisvuil aan huis aanvragen, dat initiatief moet méér Brusselaars bereiken.
- Denk ook aan het vele zwerfvuil dat in de **Brusselse waterlopen** belandt. Door afvalbarrières en opvangsystemen te gebruiken die het afval kunnen filteren uit het water, zetten we een nieuwe stap richting proper water. Daarnaast willen we langs het kanaal ook een visueel aantrekkelijke boordplint die vermijdt dat zwerfvuil in het kanaal waait.

- Er is meer aandacht nodig voor de oorsprong van het afval. Vandaag is de consument vaak de verantwoordelijke maar zeker bij grof (bouw)afval hebben ook aannemers, leveranciers, ea een grote verantwoordelijkheid om hun afval correct op te ruimen.
- Organiseer **periodieke schoonmaakacties** en betrek gemeenschappen, scholen en bedrijven bij het behoud van schone openbare ruimtes.
- Poets de straten regelmatig met water. Zo wordt ook alle smurrie die achter blijft systematisch weggenomen.

Naast een uitgebreid preventief luik, moet wie vervuult ook betalen.

- Breid het **controlesysteem op sluikstorten** uit, zeker op plekken die sowieso gevoelig zijn aan sluikstorten. Eind 2020 had Leefmilieu Brussel slechts enkele semi-mobiele camera's ter beschikking die sluikstorters moesten betrappen, dat is véél te weinig.
- Zorg voor een **betere samenwerking tussen het gewestelijke en het gemeentelijke niveau** wanneer het op openbare netheid aankomt. Op heel wat plaatsen moet je je afvragen of Net Brussel of de gemeente verantwoordelijk is voor de netheid op die plaats, waardoor er vaak gewoon naar elkaar gewezen wordt, maar daar heeft de Brusselaar geen boodschap aan!
- Zet actiever in op het **opsporen van sluikstorters**. In heel wat gevallen kunnen er nog gegevens gerecupereerd worden uit het afval dat ze achterlaten. Breid ook de bevoegdheid uit van wie GAS-boetes mag uitschrijven, zoals de netheidsambtenaren en zorg voor een bredere inzet van GAS-boetes.
- Leg **zinnvolle en concretere straffen** op aan diegenen die meermaals betrapt worden op netheidsovertredingen en zorg voor een systematische vervolging. Laat hen een dagje meedraaien in de Recyparken of met de netheidsdiensten, zodat ze de gevolgen van hun acties zelf ondervinden. De gemeenschapdienst kan verder via een praetoriaanse probatie met het parket worden uitgewerkt.

3.3 Verkeersveilige straten voor iedereen

In Brussel blijven verkeersinbreuken en onveilig rijgedrag een prangende kwestie. De afgelopen vier jaar zijn er verschillende incidenten geweest waarbij de verkeersveiligheid in het gedrang kwam door roekeloos rijgedrag van chauffeurs en een alarmerende stijging van ongevallencijfers. Denk bijvoorbeeld aan incidenten met deelsteps, waarbij het nemen van risico's en het niet naleven van verkeersregels tragische gevolgen hebben gehad. Het is van essentieel belang dat er actief wordt ingezet op bewustwording en handhaving om de verkeersveiligheid in Brussel te verbeteren en het welzijn van alle weggebruikers te waarborgen. Nul doden en zwaargewonden, de zogenoemde vision zero, is het enige aanvaardbare doel.

Om de verkeersveiligheid te verbeteren, wil cd&v effectievere maatregelen en voeren wij strengere handhaving van verkeersinbreuken door. We voeren tevens bewustmakingscampagnes om het belang van veilig rijgedrag te benadrukken.

- We intensiveren de **verkeerseducatieprogramma's** door middel van bewustmakingscampagnes die zich richten op overdreven snelheid, rijden onder invloed en agressief rijgedrag. We zetten tevens in op samenwerking met scholen, bedrijven en buurten om burgerinitiatieven voor verkeersveiligheid te ondersteunen en aan te moedigen.
- We installeren meer **preventieve snelheidsmeters** waar bestuurders hun snelheid kunnen aflezen, gezien hun bewezen afschrikkingseffect en sensibilisering.
- We verhogen de **zichtbaarheid van politiepatrouilles en verkeersbrigades** op drukke verkeerspunten en kritieke gebieden in Brussel.
- We implementeren verder een **cameraschild met uitgebreide verkeerscamera's en slimme technologieën** om overtredingen op te sporen en overtreders te beboeten. Daarnaast komt er een specifieke focus op trajectcontroles op belangrijke verkeersassen zoals de Lambermontlaan en de A12. Hierbij moeten de bevoegde autoriteiten voorzichtig omgaan met privacy door enkel camera's in te zetten voor specifieke misdrijven en gezichtsherkenning te vermijden. Daarnaast blijven we de inzet van mobiele flitspalen verhogen. Via de ANPR-camera's worden specifieke

verkeersovertredingen opgespoord zoals het rijden zonder rijbewijs of verzekering.

- We handhaven een **nultolerantie** voor parkeren op stoepen, fietspaden en dubbelparkeren door hen klem te zetten en stevige boetes te geven. De **pakkans** in Brussel voor dit soort overtredingen moet echt omhoog. Een uitzondering is voor personen met een beperking die uit de auto gehaald moet worden. Er moet ook een convenant komen met pakjesleveraniers en bpost dat zij niet zomaar denken dat zij de weg mogen blokkeren omdat ze snel iets moeten afgeven en hierrond worden gesensibiliseerd. We drijven de inspanningen op tegen agressief en asociaal rijgedrag, zoals straatraces, waarbij auto's vaker in beslag worden genomen en rijbewijzen kunnen worden ingetrokken. Verkeersveiligheid moet één van de drie prioriteiten worden in alle Brusselse politiezones. Daarnaast moet de capaciteit van de politie versterkt worden om snelheidsovertredingen vast te stellen.
- Experimenteer ook met **geluidsradars** in de strijd tegen races op de openbare weg en geluidshinder op straat. Zet daarnaast gecoördineerde acties van de politie op touw en in geval van overtreding de betrokken voertuigen, inclusief brommers en motors, aan een technische controle te onderwerpen;
- We verbeteren het **vervolgingsbeleid** met prioritaire inbreuken en strengere sancties zoals intrekking van het rijbewijs.
- We investeren verder in het wegwerken van **zwarte punten** in het Brussels Gewest en doen een nieuwe monitoring om te kijken of er nieuwe zwarte punten zijn. Er wordt tevens meer geïnvesteerd in conflictvrije kruispunten, bijvoorbeeld via de verkeerslichten.
- We trekken tien miljoen euro uit voor een investeringsbudget waarmee de Brusselse gemeenten **kleine werken** kunnen uitvoeren die de verkeersveiligheid ten goede komen, zoals de aanleg van verkeersremmers, schoolstraten of de investering in bijkomende flitspalen en trajectcontroles.
- Investeer in de **kwaliteit van de weginfrastructuur**. De Brusselse wegen zijn slecht onderhouden. Er bevinden zich veel putten in de weg of losliggende stoeptegels op het trottoir. Er moet prioriteit gegeven worden aan de voetpaden en verder houden we het investeringsritme in fietspaden aan.
- cd&v Brussel staat achter het principe om wijkcirculatieplannen in te voeren die als doel hebben het doorgaand verkeer te sturen. Ze verminderen de

verkeersdruk in de wijken en zorgen voor meer leefbare en verkeersveilige straten. De participatietrajecten die het tot stand komen en de invoering van die plannen vergezellen, moeten wel veel beter uitgewerkt worden. Daarnaast dient het overleg tussen het gewest en de gemeenten over de plannen ook te verbeteren. Bij de invoering van de plannen moet ook extra aandacht gaan naar de leefbaarheid van de hoofdassen en zogenoemde pineutstraten. Tot slot dienen deze plannen ook vergezeld te gaan met voldoende budgetten om de nodige infrastructuurprojecten te doen die de leefbaarheid en de verkeersveiligheid verhogen.

3.4 Straten zonder intimidatie of grensoverschrijdend gedrag

Intimidatie en geweld op straat zijn alomtegenwoordige problemen die de veiligheid en het welzijn van burgers, met name vrouwen, holebi's en andere kwetsbare groepen, ernstig ondermijnen. De angst om slachtoffer te worden van dergelijke misdaden beperkt de bewegingsvrijheid en vermindert de levenskwaliteit. Is dit de samenleving waarin we willen leven? Waar angst regeert en onschuldigen zich onveilig voelen?

Cd&v strijdt voor een samenleving waarin iedereen zich veilig en gerespecteerd voelt. Een samenleving waarin intimidatie en geweld niet worden getolereerd, en waarin de overheid en de gemeenschap samenwerken om deze problemen aan te pakken.

- **Training** rond grensoverschrijdend gedrag op school met educatieve programma's en seksuele voorlichting. Onderwijs kan een sleutelplek zijn om waarden als respect voor elkaar en het stellen van grenzen bij te brengen.
- Via een **campagne** inzetten op het melden van elke vorm van intimidatie, ongewenste intimiteiten, aanranding of geweld. Vandaag is er immers nog te vaak sprake van onderrapportering doordat mensen geen klacht indienen.
- Waarom blijven we achterlopen op **technologie** als we het kunnen gebruiken om levens te beschermen? Deze apps kunnen een cruciale rol spelen in de preventie en rapportage van misdaden. De oprichting (of uitbreiding) van een lokale beveiligde app die deze misdaden voorkomt en lokale vrouwen steunt (zoals de apps Sekura, Circle of 6, JDoe, enz.).

- In een tijdperk van technologische vooruitgang is het frustrerend dat we nog steeds donkere en onveilige straten hebben. **Slimme verlichting** houdt het energieverbruik laag en kan toch de veiligheid verhogen en misdaden ontmoedigen. Zet spotlight op de mensen.
- **Investeer in de training en capaciteitsopbouw** van de politie, hulpdiensten, gemeenschapswachten, enz. om effectief en gepast te reageren op intimidatie op straat, met speciale aandacht voor de bescherming van vrouwen, holebi's en andere kwetsbare groepen.
- Afficheer in duidelijke bewoordingen (pictogrammen) **verschillende vormen van straatintimidatie** met de boetebedragen erbij op publieke plaatsen waar intimidatie vaker voorkomt.
- Zerotolerantie tegen intimidatie en geweld op straat is cruciaal. Zorg voor snelle en adequate reactie van wetshandhavers met concrete maatregelen. Wanneer dat moeilijk te bewijzen is, kunnen agenten in burger een belangrijke rol spelen.
- Grensoverschrijdend gedrag in het uitgaansleven aanpakken met omstaanderstraining. Initiatieven zoals '**Educate your sons**' moeten ook hier gelanceerd worden. We moeten iedereen betrekken bij het oplossen van dit probleem.
- **Noodknoppen** voor parken om grensoverschrijdend gedrag aan te pakken, bijvoorbeeld in Jubelpark. Onze parken moeten geen plaatsen van angst maar van rust en recreatie zijn.
- Slechts enkele politiezones engageren zich om slachtoffers van huiselijk en seksueel geweld een andere gerichte en verbeterde ondersteuning te bieden via de EVA-aanpak (Emergency Victim Assistance). Het doel van deze nieuwe aanpak is een kwaliteitsvolle zorg te waarborgen met persoonlijke aandacht en begeleiding. Elke politiezone dient een opleiding EVA voor alle politieagenten aan te bieden en ook de EVA-aanpak om te zetten.

3.5 Onderhouden straten voor iedereen

De Brusselse publieke ruimte is slecht onderhouden. Het gebrekkige onderhoud versterkt het beeld van wanorde en heeft een negatieve impact op de netheid.

Cd&v wil voor de Brusselaars goed onderhouden straten in alle Brusselse wijken.

- Stel een actieplan op om **voetpaden, wegen en verkeerssignalisatie** systematisch te **inspecteren** en **onderhoudsproblemen**, zoals het tijdig herschilderen van zebrapaden en andere wegmarkeringen, snel aan te pakken.
- Maak gebruik van digitale platforms en mobiele apps om burgers in staat te stellen problemen met de openbare ruimte te melden en volg de voortgang van de reparaties. Breid de mogelijkheden voor **FIX MY STREET** verder uit door meldingen te voorzien voor hondenpoep, voor defecte laadpalen en om melding te maken van straatintimidatie. Die laatste meldingen worden gebruikt om de strijd aan te gaan met het “dark number”, zodat de politie gerichte acties kan uitvoeren in buurten waarover veel meldingen binnenkomen.
- Verbeter de **coördinatie** tussen verschillende overheidsdiensten om de efficiëntie en kwaliteit van onderhoudswerkzaamheden te verbeteren.
- Betrek burgers bij het **ontwerp en de planning van openbare ruimtes** om ervoor te zorgen dat hun behoeften en verwachtingen worden meegenomen. Zorg dat de publieke ruimte zo wordt ingericht dat iedereen er zich veilig voelt en iedereen er zichzelf kan zijn met respect voor de andere.
- Voer een debat over **van wie de straat is**. Onze pleinen en straten worden soms ingenomen door commerciële spelers (terrassen, uitstalramen van winkels, deelsteps van commerciële aanbieders, privatisering van parken voor evenementen, festivalbassen, kerstmarkten, ...). Hoe ver willen we gaan met de commercialisering van de publieke ruimte in onze stad? Dit verdient naar analogie met Amsterdam een grondig maatschappelijk debat. In afwachting moeten voetgangers, rolsstoelgebruikers, mensen met kinderkoetsen,... altijd comfortabel voorbij kunnen wandelen.
- Zorg voor een verbod op alcoholgebruik of prostitutie op straat wanneer dat voor overlast zorgt en zet **straathoekwerkers en preventiewerkers** in om kwetsbare mensen die vandaag op straat leven toe te leiden naar opvang en begeleiding.
- Leg onder belangrijke verkeersassen **technische kokers en galerijen** aan onder de voetpaden. Zo vermijden we dat de stoepen steeds weer open gebroken moeten worden.

- Verhoog **de kwaliteitsnormen voor de heraanleg van straten**, in het bijzonder voor geasfalteerde wegen, zodat het wegdek langer meegaat en minder onderhoud behoeft.

3.6 Toegankelijke straten voor iedereen

Of het nu gaat om verhoogde boordstenen, afwezige of defecte liften in metrostations, oude tramstellen of het ontbreken van signalisatie, te vaak zijn de Brusselse straten een parcours vol hindernissen en obstakels die het voor mensen die moeilijker te been zijn niet eenvoudig maakt zich te verplaatsen in de stad.

Voor cd&v moet de toegankelijkheid van de Brusselse straten en het openbaar vervoer verbeterd worden voor mensen met een beperking, voor senioren en voor mensen met een kinderwagen. We zien vier grote werven.

Fysieke infrastructuur verbeteren:

- Verwijder architecturale barrières, zoals trottoirbanden zonder afrit, en zorg voor goed onderhouden en vlakke voetpaden.
- Verplicht hellingbanen op trottoirs en bij openbare gebouwen om rolstoelgebruikers en mensen met mobiliteitsproblemen gemakkelijk toegang te bieden.
- Plaats voldoende en goed geplaatste rolstoeltoegankelijke oversteekplaatsen met tactiele waarschuwingssignalen.
- Verbeter de zichtbaarheid van trottoirs en voetgangersoversteekplaatsen door middel van heldere markeringen en verlichting.
- Verbeter ook de zichtbaarheid voor voetgangers aan oversteekplaatsen en handhaaf beter de 5 meter waar een parkeerverbod geldt aan weerszijden van het zebepad.
- We willen deelrollators bij belangrijke publieke voorzieningen.

Openbaar vervoer verbeteren:

- Zorg voor voldoende en goed onderhouden toegankelijke bushaltes en tramhaltes met duidelijke bewegwijzering en tactiele markeringen.
- Installeer liften en hellingbanen op metrostations om rolstoelgebruikers en mensen met mobiliteitsproblemen toegang te geven tot het metronetwerk.
- Train het personeel van het openbaar vervoer om te helpen bij het instappen, het vinden van zitplaatsen en het bieden van assistentie aan mensen met een beperking.
- Zorg voor real-time informatie over de toegankelijkheid van voertuigen en haltes, zodat mensen kunnen plannen en weten welke routes toegankelijk zijn.
- Zorg voor een duidelijk zichtbare meldknop waarmee snel hulp kan worden ingeroepen (bvb agressieve man in metrostel) en communiceer de bijhorende procedure voor drempelverlaging.

Bewustwording en educatie

- Organiseer bewustmakingscampagnes om het begrip en respect voor mensen met een beperking, senioren en ouders met kindwagens te vergroten.
- Bied training aan het personeel van openbare instanties, winkels en horecagelegenheden over hoe ze behulpzaam en respectvol kunnen omgaan met mensen met verschillende behoeften.
- Stimuleer positieve interacties tussen verschillende groepen in de samenleving door middel van gemeenschapsevenementen en sociale integratie-initiatieven.

Actieve betrokkenheid van belanghebbenden

- Betrek mensen met een beperking, senioren en ouders met kindwagens bij het plannen en ontwerpen van openbare ruimtes en het openbaar vervoer, zodat hun behoeften worden meegenomen.
- Zet in op het belang van omstaanders. Mede-voetgangers en -passagiers kunnen mensen die hulp nodig hebben een handje toesteken.
- Richt een adviesorgaan op dat de belangen van mensen met verschillende behoeften vertegenwoordigt en dat regelmatig overleg voert met beleidsmakers en instanties.

Door deze maatregelen te implementeren, kan de toegankelijkheid van de Brusselse straten en het openbaar vervoer worden verbeterd, waardoor een inclusieve en vriendelijke omgeving wordt gecreëerd voor alle inwoners en bezoekers.

3.7 Drugsvrije straten in Brussel

In de aanpak van de drugsepidemie in Brussel en de dramatische situatie van de grote Brusselse stations en hun buurten is er één constante: een Brusselse Regering die uitblinkt in afwezigheid, met de minister-president op kop. Meer zelfs: Rudi Vervoort toonde zich 'opgelucht' dat premier Alexander De Croo het initiatief nam om de verschillende betrokken partijen samen te roepen. Een stuitend vertoon van onmacht. De leider van de Brusselse regering die tevreden is dat niet hij, maar wel de premier de maatschappelijke problemen van de hoofdstad aanpakt. Waar is de fierheid die de Brusselaars kenmerkt?

Alsof Rudi Vervoort vanuit zijn rol als belangrijkste politicus in Brussel geen actie zou kunnen ondernemen? Is Vervoort vergeten dat de minister-president sinds de zesde staatshervorming bevoegd is voor de coördinatie van het veiligheidsbeleid? Elke keer opnieuw horen we dat Brussel maar wat graag een volwaardig gewest wil zijn, 'une région à part entière', terwijl het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vandaag al kan rekenen op meer bevoegdheden dan de twee andere gewesten. En als puntje bij paaltje komt, blijkt deze regering niet bij machte om levensgrote problemen in het gewest bij de wortel aan te pakken. De Brusselse regering is als een wielrenner die graag wil deelnemen aan de Tour de France, tot hij beseft dat hij dan ook bergen moet beklimmen.

De treinstations zijn een toegangspoort tot de stad. De stationsomgevingen zijn het eerste beeld dat pendelaars, bezoekers en toeristen zien wanneer ze naar Brussel komen. Het is geen fraai visitekaartje. De problemen in het Zuidstation zijn geen alleenstaand geval. Ze komen ook niet 'uit het niets'. Ze zijn symptomen van een jarenlang etterende ziekte. Er woedt al jarenlang een sociale crisis in Brussel. De veiligheidsproblematiek in de stationsbuurten is niet nieuw, voor de risico's van de drugsepidemie in Brussel werd al talloze malen gewaarschuwd. Meer dan 40 burgercomités schreven een brief naar de minister-president.

Het aantal daklozen is op twee jaar tijd met bijna 20 procent gestegen. 30 procent van de Brusselaars leeft met een inkomen onder de armoedegrens, bijna 40 procent loopt risico op armoede of sociale uitsluiting – dubbel zoveel als het nationale gemiddelde, en dat terwijl het armoederisico in Vlaanderen net in dalende lijn gaat. Wie recht heeft op een sociale woning, moet daar gemiddeld twaalf jaar op wachten. Ondertussen staan duizenden sociale woningen leeg door gebrek aan renovatie. Sinds de coronacrisis is er dan ook nog eens een knoert van een drugscrisis – het aantal meldingen van druggebruik in de MIVB-stations steeg tussen 2021 en 2022 met maar liefst 70 procent. De basisveiligheid van deze buurten is niet langer gegarandeerd.

Elke andere regering zou aan deze alarmerende cijfers voldoende hebben om de alarmbel te luiden. Om orde op zaken te stellen, met harde hand op te treden tegen criminaliteit. Maar ook om werk te maken van een geïntegreerd sociaal plan. Uiteraard is het noodzakelijk om de aanwezigheid van politie in het Zuidstation te verhogen, en om met harde hand op te treden tegen diefstal, geweldpleging, openbaar druggebruik en alle andere fenomenen die de grimmige en onveilige sfeer in de hand werken. Maar het is een illusie te denken dat het probleem zal verdwijnen door boetes uit te delen of daklozen en druggebruikers weg te jagen. Het gaat hier niet om een louter politionele of juridische kwestie. De aanpak enkel en alleen daarop focussen, is een voorbeeld van symptoombestrijding die weliswaar noodzakelijk, maar niet voldoende is.

Het bestrijden van een drugsepidemie in een complex en divers gewest als Brussel vereist een geïntegreerde en veelzijdige aanpak. Het gaat niet alleen om het aanpakken van de symptomen, maar ook om het begrijpen en aanpakken van de onderliggende oorzaken.

We staan voor **een geïntegreerde aanpak** om mensen met een verslavingsproblematiek te begeleiden en om het drugsprobleem in de openbare ruimte aan te pakken.:

- Inzetten op preventie en voorlichting om drugsgebruik te voorkomen en waarbij de brede Brusselse samenleving betrokken wordt.

- Behandeling, herstel en rehabilitatie versterken met het oog op het bieden van toegankelijke en effectieve behandeling voor mensen met een verslaving.
- Versterk sociale diensten om de toegang tot medische en psychologische zorg alsook sociale assistentie en bijstand aan personen voor mensen in risicogroepen te verbeteren. Zet meer mobiele teams in op de Brusselse straten die personen met een verslavingsproblematiek kunnen opzoeken op straat. Zorg dat bij politie-interventies naar aanleiding van een probleem met een persoon die verslaafd lijkt of geestelijk verward, steeds een medisch geschoolde specialist mee komt.
- Verhogen van de handhaving rond drugscriminaliteit waarbij de focus ligt op extra inspanningen om de drugshandel en -productie aan te pakken. Voor de drugsgebruiker moet de focus liggen op rehabilitatie en preventie.
- Verhogen van de handhaving rond verslechterde netheid en algemene criminaliteit, voor een deel het gevolg van de drugscriminaliteit, met een bijzondere focus op aandachtswijken (Brabantwijk, Kuregem, Zuid, ...) en stationsomgevingen.
- Versnellen van de wijkontwikkelingsplannen en -initiatieven opdat de levenskwaliteit van de wijken waar de drugsgelateerde criminaliteit de bovenhand dreigt te halen algemeen verbetert.
- Extra sociaal-economische interventies plannen om de onderliggende oorzaken die bijdragen aan drugsgebruik aan te pakken, zoals het begeleiden van en onderdak bieden aan dak- en thuislozen, het aanpakken van de huisvestingscrisis, investeren in openbare basisvoorzieningen zoals toegankelijke openbare toiletten en het bieden van bestaanszekerheid aan mensen in een kwetsbare positie.
- Onderzoek en monitoring uitbreiden zodat de oorzaken, trends en effectieve interventies in drugsgebruik voortdurend opgevolgd worden.
- Alineëring van het migratie-, onthaal- en integratiebeleid opdat nieuwkomers hier snel hun maatschappelijke plaats vinden.
- Gecoördineerde inzet van de actoren op het terrein zodat de institutionele, maatschappelijke, politionele en justitiële actoren op elkaar afgestemd zijn.

De strijd tegen een drugsepidemie is geen eenvoudige taak en er is geen one-size-fits-all oplossing. Het vereist een gecoördineerde inspanning die rekening houdt met

de complexiteit van het probleem. Wij verwachten van minister-president Vervoort dat hij ten volle gebruik maakt van de bevoegdheden die het Brussels Gewest nu al heeft. Zo is de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie bevoegd voor alle materies rond gezondheid en bijstand aan personen. Zoek de druggebruikers actief op, begeleid hen met straathoekwerkers en hulporganisaties in de richting van plekken waar ze terecht kunnen voor hulp en behandeling. Creëer extra ruimte in afkickcentra, zodat de wachtlijsten er weggewerkt worden. En richt de ogen van politiediensten op de grote schuldigen: de drugsdealers en internationale netwerken.

4. Brussel betaalbaar houden

Je woning. De plek waar je thuiskomt. De plek waar gezinnen en alleenstaanden rust vinden en geborgenheid. Een plek om te leven, zorgen, studeren, spelen. Veel staat en valt met een veilige, kwalitatieve en betaalbare woning. Voor cd&v is het een topprioriteit dat Brusselse gezinnen en alleenstaanden hun recht op wonen kunnen uitoefenen. Iedere Brusselaar heeft recht op die veilige, kwalitatieve en betaalbare plek. Wonen is een basisrecht. Jammer genoeg wordt het voor velen steeds moeilijker om een betaalbare en kwalitatieve woning te vinden. Of het nu gaat om een 18-jarige kotstudent-in-spe, twintigers die de ouderlijke woonst verlaten en misschien voor het eerst gaan samenwonen, dertigers die een ruimere gezinswoning zoeken, of 55-plussers die nu de kinderen uit huis zijn, op zoek zijn naar een appartement. Brusselaars vinden nog moeilijk een thuis. Stijgende rente, te weinig aanbod, stijgende prijzen voor gronden, huizen en bouwmaterialen. Hoe kunnen we het hoofd bieden aan deze uitdagingen? Hoog tijd om in Brussel van wonen een topprioriteit te maken.

4.1 Er is nood aan één sterk gewestelijk woonbeleid

Het woonbeleid in Brussel is versnipperd. De gewestelijke overheid en de lokale overheden voeren een beleid rond huisvesting en stedenbouw dat onvoldoende op elkaar is afgestemd. Nochtans stopt het spel van vraag en aanbod en de prijszetting van woningen niet aan de gemeentegrenzen. Willen we een invloed kunnen uitoefenen op het realiseren van een bijkomend, betaalbaar aanbod, is een gezamenlijke aanpak onontbeerlijk.

Voor cd&v moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de coördinatie van het Brusselse woonbeleid in handen nemen om zo tot een uniform en rechtlijnig beleid te kunnen komen. Bij ruimtelijke planning kan of moet daarbij wel telkens rekening gehouden worden met lokale inspraak om de specificiteit van bepaalde buurten of gemeenten volop te kunnen benutten.

Vandaag zitten de bevoegdheden Huisvesting, Stedenbouw, Territoriale Ontwikkeling en stadsvernieuwing bij drie verschillende regeringsleden. We pleiten ervoor dat deze portefeuilles worden samengevoegd en worden toegewezen aan één regeringslid zodat een daadkrachtiger en geïntegreerd woonbeleid gevoerd kan worden.

4.2 We voeren de leegstandsbestrijding fors op

In Brussel staan tussen 17.200 en 26.400¹ woningen leeg², zijn er talrijke ongebruikte verdiepingen boven winkels, en 1.500.000 m² leegstaande kantoren die deels zouden kunnen worden omgebouwd tot woningen. Die leegstaande woningen, kantoren en andere gebouwen zijn niet enkel een erg zichtbaar probleem, maar hebben ook heel wat negatieve gevolgen voor de leefbaarheid en economische vitaliteit van ons Gewest.

Cd&v wil een omvangrijke hoeveelheid leegstaande panden beschikbaar maken voor de woonmarkt om een deel van de woningnood op te lossen.

- De huidige online **datbank** met leegstaand patrimonium is onvolledig. Er moet op gewestelijk niveau een performante en nauwkeurige inventaris van leegstaande woningen, kantoren en andere panden beschikbaar zijn, in samenwerking met de gemeenten en vastgoedeigenaars.
- Eigenaars van leegstaande gebouwen moeten enerzijds gestimuleerd worden om hun panden effectief te gebruiken en/of te renoveren en anderzijds **boetes** opgelegd krijgen indien de langdurige leegstand indien de langdurige leegstand een bepaalde periode overschrijdt.

¹ Op 1 januari 2019 telde het Brussels Gewest 579.619 woningen.

² Wanneer je woning 12 maanden onafgebroken leeg staat, spreken we van een leegstaande woning.

- Eigenaars van leegstaande panden moeten actief benaderd worden om deze te verhuren via de SVK-formule. Hierdoor kunnen zij bij renovatie op steun rekenen, maar worden de panden nadien verplicht aan een sociaal tarief via SVK verhuurd.
- Er moet een bredere denkoefening opgestart worden rond de **herbestemmingsmogelijkheden van leegstaande gebouwen**, met in begrip van kerkgebouwen in samenspraak met het aartsbisdom, waarbij men daar huisvesting zou kunnen aanbieden maar ook andere (al dan niet tijdelijke) sociale, culturele of economische activiteiten zou kunnen onderbrengen.
- Door **de lange doorlooptijd voor het vergunnen van grote reconversieprojecten**, bijvoorbeeld van het ombouwen van kantoren en bedrijfspaden tot gebouwen met een gemengd gebruik, staan reconversiegebouwen tot meer dan vijf jaar leeg. Enerzijds moet de doorlooptijd van het vergunningsproces versneld worden, anderzijds kan tijdelijk gebruik van het leegstaande pand op dat moment een alternatieve invulling geven. Initiatieven als woonboxen en tijdelijke huisvestingsprogramma's kunnen helpen om die leegstaande ruimtes een zinvolle invulling te geven in afwachting van een definitieve herbestemming. Om dit te stimuleren, kan een tijdelijke verlaging van het kadastraal inkomen of de onroerende voorheffing toegepast worden. In geen geval laten we echter "kraken" toe: vaak worden de (brand)veiligheidsvoorschriften met de voeten getreden en laat de fysosanitaire omstandigheden de wensen over;
- Het **openbaar beheerrecht (OBR)** geeft overheden de mogelijkheid om een leegstaande of ongezonde woning tijdelijk in beheer te nemen om ze te renoveren en tegen een verlaagde huurprijs te verhuren gedurende een periode van minstens 9 jaar. Dit is sinds 2022 mogelijk, maar werd tot nu toe amper gebruikt. In totaal werden er nog maar acht procedures opgestart.
- Leegstaande gebouwen op strategische locaties in dichtbevolkte wijken kunnen een opportuniteit zijn om meer openbare of groene ruimte te creëren. In dat geval moet de overheid **onteigenen met het oog op afbraak**. Daarnaast moeten we ook onbenutte ruimtes zoals daken van gebouwen beter beschikbaar maken voor de Brusselaars, bijvoorbeeld voor collectieve tuinen en dakterrassen.

- Ook de **onderbenutting van de capaciteit van bestaande woningen** moet aangepakt worden. Eigenaars van herenhuizen moeten aangemoedigd en geholpen worden om huis toegankelijk te maken voor solidair samenwonen.
- Binnen de stadsontwikkelingsprojecten hanteren we het principe dat voor de planning van de bouw van nieuwe woningen en voorzieningen eerst gekeken wordt naar bestaande leegstaande panden. We vrijwaren bestaande waardevolle open en groene ruimte zoals de Josaphatsite in de stad maximaal. Het is dringend tijd voor een grondige evaluatie van de eerste generatie van Richtplannen van Aanleg (RPA's).
- Leegstaande verdiepingen boven winkelpanden vormen eveneens een uitgelezen kans om meer huisvestingsmogelijkheden te creëren. Vaak wordt deze leegstand niet aangepakt omdat er een aparte ingang voorzien dient te worden voor enerzijds de winkelingang en anderzijds de woningen, waardoor eigenaars deze verdiepingen liever leeg laten staan in plaats van de nodige aanpassingswerken door te voeren. Daarom ijveren we voor een subsidiesysteem waarbij de creatie van deze aparte ingangen gestimuleerd wordt.

4.3 Het verwerven van een woning betaalbaar houden

Het Brussels Gewest wordt jaar na jaar geconfronteerd met een significante stadsvlucht. Vooral voor veel alleenstaanden en jonge ouders uit de middenklasse is het een schier onmogelijke taak geworden om nog een (eerste) eigen woning te kunnen aankopen in het Brussels Gewest. Zij vormen een groot deel van de zowat 45.000 inwoners die elk jaar de deuren van de hoofdstad achter zich dichttrekken. Wie er wel nog in slaagt om in Brussel een woning te verwerven, moet vaak meer dan een derde van het beschikbare maandelijkse gezinsinkomen reserveren voor de afbetaling van een hypothecaire lening. Dan komen er voor de alleenstaanden nog gewestelijke en gemeentelijke belastingen bij die ze alleen moeten dragen. Daarom zijn er gerichte oplossingen nodig om ervoor te kunnen zorgen dat de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle woningen in Brussel stijgt.

Cd&v zet zich in voor het (fiscaal) aantrekkelijk maken van de stad en het tegengaan van de stadsvlucht door middel van gerichte beleidsmaatregelen.

- We maken de aankoop van een eerste en enige woning verder aantrekkelijk voor Brusselaars. Vandaag is de eerste 200.000 euro van de aankoopssom vrijgesteld van registratierechten, het zogenoemde abattement, en dit voor zover de aankoopssom niet hoger is dan 600.000 euro. Voor het aankoopbedrag boven het abattement betaal je vandaag 12,5%. We behouden het abattement en we willen de **registratierechten** voor de aankoopsschijf tussen 200.000 euro en 600.000 euro verlagen van **12,5% naar 6%**. Voor aankopen boven de 600.000 euro geldt geen abattement en bedragen de registratierechten 12,5%. Zo maken we het verwerven van een woning toegankelijker voor gezinnen.
- Ook op energetisch vlak moet er werk gemaakt worden van toegankelijke en haalbare abattements. Het huidige systeem speelt te veel in de kaart van kapitaalkrachtige eigenaars, aangezien de lagere en eenpersoonsinkomens vaak niet over de middelen beschikken om dergelijke ingrijpende energetische renovaties door te voeren. Door het **energetische abattement rechtvaardiger te maken**, zetten we zowel ecologisch als sociaaleconomisch een stap vooruit.
- Het ontwikkelen van betaalbare woonprojecten die tegemoetkomen aan de behoeften van gezinnen en alleenstaanden, met inbegrip van gezinswoningen en appartementen met redelijke huurprijzen. We moeten daarbij durven kijken naar **nieuwe woonmodellen en woonvormen** voor de verschillende levensfasen, of het loskoppelen van gebouwen en gronden zoals bij CLT het geval is.

4.4 Het bezitten van een woning betaalbaar houden

Een instrument om de betaalbaarheid van de woonmarkt te reguleren, is de woonfiscaliteit. Het gaat onder meer om de opcentiemen op de personenbelasting en om de onroerende voorheffing bij het bezit van een woning. De fiscaliteit mag het huren, verwerven of bezitten van een woning niet onmogelijk maken. Daarnaast zitten de gemeenten en het Gewest financieel in een moeilijke situatie. Budgetten zijn niet eindeloos. Daarnaast kunnen ingrepen in de huisvestingsbeleid ook een marktverstrend effect hebben en een opwaartse druk of pervers effect creëren op de

huur- en koopprijzen van appartementen en woningen. Woonbeleid is dus geen heilige graal om wonen betaalbaar te houden. Wel mag een woning huren, verwerven of bezitten niet exponentieel veel duurder zijn.

Voor cd&v moet de fiscale last om een woning te bezitten gelijke tred houden met de fiscale tarieven in de Vlaamse rand enerzijds en de grootsteden anderzijds.

- De fiscale last via de onroerende voorheffing op het bezit van een appartement of huis is bij de hoogste van het land in Brussel. Benchmark de onroerende voorheffing van lokale besturen in Brussel met vergelijkbare steden in Vlaanderen en Wallonië en zorg dat de **onroerende voorheffing niet hoger kan stijgen dan 60% boven het gemiddelde van de benchmark** voor eigen en enige woningen.
- De onroerende voorheffing voor appartementen en huizen is vaak scheefgetrokken. Voor een appartement betaal je soms bijna zoveel als voor een rijhuis. Er dient een **correctie** plaats te vinden van de kadastrale inkomens waarbij gebruik gemaakt wordt van de nieuwste technologie om de waarde van onroerend goed te schatten. Dat gebeurt best op het ogenblik van de verkoop en getrap in de tijd. Een herwaardering mag niet leiden tot een verhoging van de globale belastingdruk maar moet leiden tot een betere en eerlijke verdeling van de onroerende voorheffing tussen alle inwoners van Brussel. We willen dat de gemeenten meer toezicht houden en meer controles uitoefenen op de nauwkeurigheid van het kadastraal inkomen.
- Vanaf het tweede kind krijgt een gezin per kind 10% korting op de onroerende voorheffing. Met cd&v willen we dat deze regel reeds geldt voor het eerste kind, in het geval er sprake is van een **alleenstaande ouder**.

4.5 Het Brusselse woningbestand klaar maken voor de toekomst

Veel van de bestaande gebouwen (m.i.v. gedeelde ruimten in appartementsblokken) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn verouderd en energie-onzuinig, wat leidt tot verspilling van energiebronnen en hoge energiekosten voor bewoners. Zeker

aangezien naar schatting bijna 65% van alle inwoners huurder en geen eigenaar zijn, zorgt dit ervoor dat heel wat energiefacturen relatief hoog zijn worden voor de huurder, zeker met de weinig concurrerende energiemarkt in Brussel, terwijl de verhuurder nauwelijks gestimuleerd wordt om te investeren. Het is van cruciaal belang om huurders te ondersteunen bij het verbeteren van de energie-efficiëntie van hun woningen, niet alleen om hun kosten te verlagen, maar ook om bij te dragen aan een duurzamere toekomst voor onze stad.

Met cd&v streven we naar een grootschalig programma voor duurzame renovaties om de energie-efficiëntie van bestaande gebouwen te verbeteren en de ecologische voetafdruk van de stad te verminderen, ter versterking van het Renolution-programma dat tot op heden vaak nog tekortschiet. We stellen daartoe onder meer het volgende voor.

- Het verstrekken van **financiële steun en subsidies** om energiezuinige renovaties uit te voeren, zoals isolatie, het vervangen van verouderde ramen en de installatie van groene energiebronnen. Daarbij dient in het oog gehouden te worden dat deze renovaties moeten inzetten op opwarmen én afkoelen van woningen. Er is bijzondere aandacht nodig voor mede-eigendommen. Deze verenigingen hebben recht op een gratis sessie van een energieconsulent die energiebesparende maatregelen kan voorstellen na een energie-audit.
- Het ontwikkelen van een **renovatiebegeleidingsprogramma** om huiseigenaren en huurders te helpen bij het plannen en uitvoeren van duurzame renovaties en hen hierbij actief te stimuleren. Deze begeleiding dient zich zowel op de afzonderlijke eigendommen als op de gemeenschappelijke delen van mede-eigendommen te richten, aangezien deze laatste categorie vaak over het hoofd gezien wordt en energetisch verwaarloosd worden.
- Het opzetten van een **onafhankelijk geschillencomité** voor huurders om geschillen met verhuurders over duurzame renovaties op te lossen. De eigenaarssyndicaat en de huurdersbond dienen hierbij betrokken te worden bij de invoering.
- Het **bevorderen van circulaire bouwpraktijken** en hergebruik van materialen in renovatieprojecten en verplichten bij grondige renovatiewerken.

- Het investeren in een **uitgebreid netwerk van laadinfrastructuur** voor elektrische voertuigen in woonwijken.
- De overheid moet investeren in **alternatieven voor het parkeren op straat**. Buurtparkings, inpandig en ondergronds parkeren van voertuigen en fietsen moeten aangemoedigd worden. Ook moeten we privé-bedrijven en warenhuizen aanmoedigen om na sluitingstijd hun parkings ter beschikking te stellen aan democratische prijzen voor de buurt.
- Het **slim omgaan met het inpandig en ondergronds parkeren** van voertuigen en fietsers. Parkeervoorschriften die samenhangen met nieuwe gebouwen moeten niet enkel rekening houden met de bewoners van het gebouw in kwestie, maar met de hele buurt. We moeten blijven investeren in parkeercapaciteit buiten het openbaar domein voor wijken waar daar nood aan is, en bovengrondse plaatsen durven schrappen wanneer er alternatieven beschikbaar zijn.
- Inzetten op **waterbesparing of regenwateropvang** bij woningen, kantoren en bedrijfspanden, het vasthouden van water in de wijk, bijvoorbeeld via wadi's in parken, groene voetpaden en groene ruimte als tijdelijke vijvers, en het investeren in een gescheiden rioleringsstelsel zodat de overstort van afvalwater bij hevige regenval in waterlopen en het kanaal tot het verleden tijd behoort. Het vasthouden van regenwater zorgt ook voor verkoeling in warme periodes. Brussel heeft nood aan een echte **Blue Deal**.
- Het organiseren van regelmatige buurtbijeenkomsten om **bewonersparticipatie en -betrokkenheid** te stimuleren.
- Het stimuleren van **grootschalige ontwikkelingsprojecten voor de reguliere huurmarkt** onder publieke en private projectontwikkelaars of samenwerking publiek-privé.
- Om de klimaatdoelstellingen te halen, ligt een sleutel bij de renovatie van woningen in wijken. Er is een groot klimaatplan nodig in Brussel dat vertrekt van het verduurzamen en klimaatbestendig maken van wijk per wijk. Er wordt prioriteit gegeven aan wijken met lagere inkomens en waar inwoners wonen in moeilijke omstandigheden. In zo'n wijkaanpak wordt naast de renovatie van het patrimonium, ook ingezet op geïntegreerde systemen voor energievoorziening (bijvoorbeeld warmtenetten), voor de opvang, vasthouden en afvoeren van water, enz.

De woonmarkt kent grote uitdagingen op vlak van klimaat, erfgoed, betaalbaarheid, zuinig ruimtegebruik, doelgroepen... Traditionele woonvormen bieden vaak geen passend antwoord meer, dus **innovatieve woonvormen** lijken een oplossing voor de toekomst. De manier hoe we wonen verandert. Steeds meer mensen wijken af van het klassieke 'huisje tuintje boompje' en willen goedkoper, kleiner, socialer of groener gaan wonen. Zo ontstaan er meer, nieuwe en innovatieve woonvormen als zorgwonen, cohousing, coöperatief wonen, kleinschalig wonen. Maar hun woonproject realiseren is niet altijd eenvoudig. Initiatiefnemers botsen vaak op verschillende juridische obstakels. Dat komt omdat de bestaande regelgeving voornamelijk is gebaseerd op de klassieke woonvormen: het huren of kopen van een traditioneel huis of appartement.

- De juridische hinderpalen binnen het woonbeleid worden in kaart gebracht. Dat gaat onder meer over de regels inzake premies en tegemoetkomingen, de toewijzingsregels van de sociale huur, de woningkwaliteitseisen, ... Na een volledige inventarisering van de hinderpalen, zal worden beslist welke knelpunten beleidsmatig kunnen aangepakt worden. Zo zullen de nieuwe woonvormen zoveel als mogelijk gelijk behandeld worden als de traditionele woonvormen.
- Nieuwe woonvormen die zich op het terrein ontwikkelen kunnen ons niet alleen leren over **juridische knelpunten**, maar ook over het potentieel van deze innovaties. Om aan die vraag tegemoet te komen dient een **proefomgeving** ingesteld waarbinnen experimentele woonprojecten de kans krijgen om op te starten zonder de belemmering van een veelheid aan regelgeving.
- **Eigendom van grond** is een belangrijke hefboom voor stedelijke ontwikkeling. Het Gewest, de gemeenten en de publieke instellingen houden publieke grond in eigen handen en verkopen dit niet langer aan privé-projectontwikkelaars. Zo verliezen we niet de controle over waar en wat er gebouwd wordt. Het CLT-model, waarbij de eigendom van de grond en het gebouw van elkaar losgekoppeld worden, kan hierbij een belangrijke rol spelen.
- Innovatieve woonvormen kunnen ook **tijdelijk braakliggende gronden** innemen. Zowel in Brussel als in Vlaandere wordt geëxperimenteerd met mobiele modulaire woningen, vaak gericht op kwetsbare groepen zoals dak- en

thuislozen. Gezien de beperkte ruimte, het beperkt woningaanbod en de hoge nood, willen we dit in Brussel opschalen.

Het evenwicht tussen beleven en leven is het meest delicate aspect in een stad. Vermijdbare overlast moet aangepakt worden. Een stad brengt evenwel hoe dan ook een bepaalde dynamiek met zich mee. Daarbij hoort ook activiteiten die nu eenmaal beweging en geluid met zich meebrengen. Wij willen dat het agent of change principe wordt ingeschreven in de stedenbouwwetgeving. Dat principe stelt dat wie laatst op een plek komt, verantwoordelijk is voor de isolatiewerken. Last van een café, een snoepjesfabriek of overvliegende vliegtuigen die er al waren toen je er kocht of huurde? Dan ben je verantwoordelijk voor je eigen isolatie. Het omgekeerde geldt ook. Stel dat er een nieuwe concertzaal opent in een residentiële wijk, dan moet de concertzaal maken dat de burens geen overlast hebben.

4.6 Huisvesting voor mensen in kwetsbare posities

Brussel telt meer dan 7.000 daklozen en slecht gehuisveste personen en dat aantal steeg sterk de voorbije jaren.. Zo'n 50.000 huishoudens staan op de wachtlijst voor een sociale woning. De wachttijd voor een sociale woning in Brussel bedraagt gemiddeld bijna 12 jaar. In een stad waar zoveel rijkdom geproduceerd wordt is dat een absolute schande.

Voor cd&v is een kwalitatieve en betaalbare woning een basisrecht voor iedereen met bijzondere aandacht voor mensen in een kwetsbare positie.

- Het voorzien van permanente dag- en nachtopvangcentra voor daklozen. Elk dakloze moet een dak boven zijn hoofd kunnen hebben, vanuit de morele plicht die we als christendemocraten ervaren en vanuit het achterliggende **Housing First-principe**. Op die manier kunnen we daklozen zowel spontaan als structureel naar de nodige oplossingen helpen toeleiden.
- In toenemende mate zijn er Brusselaars met ernstige psychische problemen, vaak met een multiproblematiek, die grotendeels op straat leven of hun tijd er doorbrengen. Uit gezondheidsenquêtes blijkt dat bijna vier op de tien van de buitenslapers psychische problemen heeft, zoals psychose, een beperking, depressie of verslaving. Er is nood aan **multidisciplinaire mobiele straatteams** om hen te helpen.

- Er dient bijkomend geïnvesteerd te worden in **noodopvangcentra voor verslaafden** in Brussel waar er verschillende medische en psychologische disciplines aanwezig zijn en waar een tijdelijk onderdak gevonden kan worden. Housing First en hulpverlening gaan ook voor daklozen met een verslavingsproblematiek hand in hand.
- Vandaag kan een **gedwongen opname**, bijvoorbeeld op een psychiatrische afdeling, van iemand die een gevaar vormt voor zichzelf of anderen, alle hulp weigert of een officiële diagnose krijgt als geestesziek, enkel via een rechter geregeld worden. Te vaak zagen we in Brussel de voorbije jaren incidenten met mensen die weliswaar op de radar van de politie stonden maar die elke opname vrijwillig weigerde. We pleiten ervoor om het mogelijk te maken om iemand via een bestuurlijke maatregel tijdelijk verplicht te laten opnemen, mits de nodige psychosociale diagnose gesteld kan worden door bijvoorbeeld een mobiel sociaalmedisch team. De federale regering besliste om 48 uur observatie mogelijk te maken voor geesteszieken. Die wetswijziging moet binnenkort rond zijn.
- Het **verbeteren van huisvestingsmogelijkheden voor slachtoffers van huiselijk geweld**, inclusief het verstrekken van geheime adressen en beveiligde opvangfaciliteiten zoals 'safe houses'. Daarnaast willen we ook in Brussel inzetten op de uithuisplaatsing van de plegger in plaats van het slachtoffer. Hiervoor gaan we ook met de rechtbank de dialoog aan.
- **De wachtlijst voor een sociale woning** wordt veroorzaakt door de stijgende armoede en een onvoldoende groei van het aanbod aan sociale woningen. Noch de gewestelijke huisvestingsmaatschappij, noch de lokale huisvestingsmaatschappijen zijn in staat gebleken het aanbod gevoelig te verhogen. Daarom willen we een **PPS-model** ontwikkelen waarbij de overheid de private vastgoedmarkt inschakelt om sociale woningen te ontwikkelen.
- We pleiten voor een **fusie** van alle lokale huisvestingsmaatschappijen in de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij. We gaan ook voor een fusie van sociaal kredietvennootschappen en er moet een studie komen voor een optimalisering van de werking van SVK's, waaronder een betere tweetaligheid.
- Het Gewest legt projecten met **meer dan 1000 m² woningen een minimaal aandeel sociale woningen van 25% op**. Op publieke terreinen ontwikkelt het

Gewest duurzame projecten met 100% publieke woningen. Het Gewest gebruikt niet langer de term “huisvesting met sociaal oogmerk”, maar spreekt zich duidelijk uit over welke types betaalbare en sociale huisvesting in bouwprojecten gerealiseerd zullen worden. We pleiten voor een **sociaal objectief van 15 procent** voor volwaardige sociale huisvesting in elke Brusselse gemeente, steeds met een gezonde mix van bewoners. Wenen kan hiertoe tot voorbeeld dienen.

- Eigenaars met weinig middelen kunnen soms de noodzakelijke of verplichte renovaties of energiebesparende investeringen niet uitvoeren. We bieden deze eigenaars de mogelijkheid om deze renovaties gesubsidieerd te laten uitvoeren, mits men zich engageert om de woning te integreren in CLT Brussel. Op die manier wordt bij een eventuele verkoop later, de meerwaarde slecht deel toegekend aan de verkoper. Zo blijft dit ook voor toekomstige eigenaars met een beperkt inkomen betaalbaar op lange termijn. Dit zorgt ervoor dat naast nieuwbouwprojecten, het woningbestand via CLT structureel stijgt. De huidige eigenaar kan zo comfortabel en energiezuinig wonen en nog een meerwaarde realiseren bij verkoop.

4.7 Een bruisende en betaalbare studentenstad

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest trekt jaarlijks duizenden studenten aan voor hoger onderwijs, maar er is vaak een tekort aan betaalbare en geschikte huisvesting voor deze studenten. Volgens schattingen bedraagt het tekort aan studentenkamers in Brussel vandaag meer dan 10.000 units. Gezien de verwachte stijging van het aantal studenten, betekent dit dat er de komende tien jaar een nood is aan 20.000 tot 50.000 nieuwe studentenkamers.

Cd&v is van mening dat studenten toegang moeten hebben tot betaalbare en kwalitatieve huisvesting, zodat ze zich volledig kunnen concentreren op hun studie en persoonlijke ontwikkeling. Studenten zijn een waardevolle en dynamische gemeenschap in onze stad, en het is essentieel om hun huisvestingsbehoeften serieus te nemen. Cd&v zet zich in voor het verbeteren van de studentenhuishuisvesting

om het hoger onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aantrekkelijker te maken en de ontwikkeling van jonge mensen te ondersteunen.

- Het ontwikkelen van meer studentenwoningen en -residenties van hogeronderwijsinstellingen, met betaalbare huurprijzen en moderne voorzieningen. Hierbij moet bijzondere aandacht besteed worden aan de creatie van een **'middenklasseselement'**, waarbij individuele kamers aangevuld worden met gedeelde ruimtes. Op die manier moet er het betaalbaar segment aan studentenhuusvesting verder uitgewerkt worden, en de huidige focus op 'luxestudentenkoten' (met volledig private voorzieningen en bijgevolg een hogere kostprijs) verlegd worden.
- Het **bevorderen van samenwerking** tussen universiteiten, hogescholen en de overheid om de huisvestingsproblematiek voor studenten aan te pakken.
- Het creëren van een **online platform** waarop studenten gemakkelijk beschikbare huisvestingsopties kunnen vinden en kamergenoten kunnen zoeken.
- Het stimuleren van het **aanbieden van specifieke studentenhuurcontracten**, die momenteel nog vaak vervangen worden door standaardhuurcontracten die interessanter zijn voor de verhuurder. Studentenhuisvestingshuur moet echter gezien worden als apart en volwaardig onderdeel van het reguliere verhuurcircuit, gezien diens specificiteit.
- Naast de studentenhuisvesting aan sich moeten ook de andere elementen omtrent het studentenleven in rekening genomen worden. **Studentenhuisvesting** moet ingebed worden in het lokale leven en vlot toegankelijk zijn met het openbaar vervoer en andere voorzieningen. In de buurten waar studentenhuisvesting en -voorzieningen in grote getale aanwezig zijn, dient ook extra aandacht te gaan naar nachtvervoer en de strijd tegen straatintimidatie. Uiteindelijk moet er stemrecht komen voor studenten die in Brussel duurzaam wonen. Zo wordt er ook met hun verzuchtingen of behoeften rekening gehouden.

5. Brussel beter besturen

Voor cd&v is goed bestuur geen luxe; het is een noodzaak. Het is tijd om de balans te herstellen en een overheid te creëren die haar burgers dient, in plaats van hen te betuttelen. We zijn tegen het etatisme. De overheid kan niet elk probleem oplossen, de overheid kan niet in elk detail van het samenleven betrokken zijn. Wij geloven in de kracht van het individu en de gemeenschap om vanuit de vertrekken. Het is aan de overheid om zich te focussen op haar kerntaken en daarnaast het vrij initiatief te ondersteunen waar nodig. Daarnaast moet elke overheid die bevoegd is zijn verantwoordelijkheid nemen in Brussel en samenwerken met overheden die ook nodig zijn om de problemen op te lossen. Het is tijd om het spel van naar elkaar te wijzen te stoppen.

5.1 Versterken van de rol van Vlaanderen in Brussel

- Bij elke nieuwe institutionele hervorming willen wij dat **de eigen bevoegdheden van Vlaanderen in Brussel integraal behouden** blijven en waar mogelijk verder uitgebouwd en versterkt. Een overdracht van de huidige Vlaamse bevoegdheden in Brussel inzake onderwijs, cultuur, welzijn, gezondheidsbeleid, jeugdbeleid, kinderopvang, enz. naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of de GGC is voor ons uitgesloten. En bij elke nieuwe overdracht van federale bevoegdheden die aansluiten bij de huidige gemeenschapsbevoegdheden kiezen wij waar mogelijk steeds voor een overdracht naar de Vlaamse Gemeenschap, ook in de hoofdstad.
- Indien men aan Franstalige kant kiest voor de overdracht van gemeenschapsbevoegdheden in Brussel aan Brusselse instellingen, dan kan dit enkel als men de Vlaamse keuze om dit niet te doen respecteert en mits **respect voor alle bestaande wettelijke regels** die gelden voor die Brusselse instellingen, ook op taalvlak. Bovendien moeten ook **garanties** ingebouwd worden **omtrent de financiering**.
- In ons model is er evenwel géén plaats voor subnationaliteit, zoals bij N-VA, waarbij de Vlaamse Gemeenschap rechtstreeks maatregelen (verplichtingen) kan opleggen t.a.v. Brusselaars en Brusselaars verplicht worden te kiezen voor de Franse of de Vlaamse Gemeenschap.

- De Nederlandstaligen en anderstaligen in Brussel die aansluiting zoeken bij de voorzieningen van de Vlaamse Gemeenschap maken integraal deel uit van de Vlaamse Gemeenschap. Het is positief dat verschillende overheden een rol opnemen in Brussel en investeren in de hoofdstad en in de Brusselaars. Vandaag investeert Vlaanderen met succes in crèches, scholen, cultuur, sport en jeugdvoorzieningen, zorg en gezin. Dat werkt goed en willen we versterken. Op die manier kunnen de Brusselaars voor elke gemeenschapsbevoegdheid kiezen of ze beroep doen op voorzieningen van de Vlaamse Gemeenschap of van de andere bevoegde overhe(i)d(en). Deze **keuzevrijheid** biedt de Brusselaar het voordeel uit een groter en meer divers aanbod te kunnen kiezen. We passen voor eenheidsworst.
- Vlaanderen moet maximaal haar bevoegdheden uitoefenen in Brussel. De instrumenten voor het Vlaams Brusselbeleid worden verder versterkt. De **Brusseltoets en de Brusselnorm**³ blijven onverkort gelden. We behouden de “Brusseltoets” als beleidsinstrument. De Vlaamse minister bevoegd voor Brussel ziet hierop toe. Daarbij worden Vlaamse decreten en besluiten getoetst op de toepasbaarheid in Brussel en op de band van Brussel met Vlaanderen. Indien uit deze toets blijkt dat dit nodig is, wordt de regelgeving aangevuld met “Brussel-paragrafen”. Aan de hand van de periodieke rapporten van de Gemengde Ambtelijke Commissie Brussel bekijken we of deze doelstellingen gehaald worden, en desgevallend pakken we ze aan met een concreet actieplan. Zo blijven we de concrete capaciteitsnood aan Nederlandstalige dienstverlening in onderwijs en zorg aanpakken. We doen dit met prioritaire aandacht voor de verbondenheid tussen Brussel en de rest van Vlaanderen en met een assertieve, zelfbewuste en open houding ten aanzien van iedereen in Brussel die open staat voor ons aanbod.
- Vlaanderen neemt niet alleen ten volle haar eigen verantwoordelijkheid in Brussel maar houdt daarbij ook rekening met de **specifieke grootstedelijke en internationale context in de hoofdstad**. Dit vertaalt zich in een beleid dat rekening houdt met de mogelijkheden en uitdagingen op het terrein. De Vlaamse Gemeenschapscommissie speelt in deze context een belangrijke rol

³ De Brusselnorm betekent dat 30% van de Brusselse bevolking als doelpubliek van de Vlaamse Gemeenschap beschouwd wordt en dat minstens 5% van het gemeenschapsbudget naar Brussel moet gaan.

als gedecentraliseerd bestuur van de Vlaamse Gemeenschap. De VGC zorgt, in goede verstandhouding en nauw overleg met de Vlaamse Gemeenschap, voor een aanvullend en versterkend beleid binnen haar bevoegdheden. Dat VGC-beleid moet, net als het rechtstreekse beleid van de Vlaamse overheid, ook inzetten op het versterken van het Vlaams-Brusselse middenveld, veeleer dan eigen overheidsstructuren uit te bouwen.

- Vlaanderen is ambitieus voor haar hoofdstad en zoekt actief de **samenwerking** met de Franse Gemeenschap, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de federale overheid en alle andere Brusselse overheden om die ambitie te delen en waar te maken, in het belang van alle inwoners van Brussel en van Brussel als hoofdstad voor alle inwoners van ons land.

5.2 Vereenvoudigen van het institutioneel systeem binnen Brussel

Vandaag zijn er zes overheden met wetgevende bevoegdheden op het grondgebied van Brussel: het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de federale overheid en de Franse Gemeenschapscommissie.

- **We verminderen het aantal overheden in Brussel:** het stadsgewest Brussel-Hoofdstad, de Vlaamse Gemeenschap en naar gelang de keuze van de Franstaligen is er nog een rol voor de Franstalige Gemeenschap of de Cocof weggelegd. Dit model zorgt voor een sterke vereenvoudiging maar behoudt wat voor ons goed is: de sterke band tussen Vlaanderen en Brussel.
- Het **stadsgewest Brussel-Hoofdstad** oefent de bevoegdheden uit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Ook de administratie van de GGC wordt ingekanteld in de GOB. Daarmee houdt de GGC op te bestaan maar we houden de waarborgen voor de Nederlandstalige Brusselaars onverkort overeind. We klikken de waarborgen vast aan de persoonsgebonden bevoegdheden in plaats van aan entiteiten, zoals vandaag het geval is.

- Mogelijks worden ook de bevoegdheden die vandaag in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad nog worden uitgeoefend door de **Franse Gemeenschap en de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF)** overgedragen. Er is sprake van een overdracht van belangrijke bevoegdheden van de Franse Gemeenschap naar het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest/GGC of de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF). De Franse Gemeenschap als aparte entiteit zou behouden blijven en bevoegd blijven voor onderwijs, cultuur, media en wetenschappelijk onderzoek. Alle andere bevoegdheden zouden worden overgeheveld naar het Waalse Gewest en het Brusselse Gewest of de COCOF, naargelang het geval. Dit zou bijdragen aan een sterke vereenvoudiging van met name de instellingen aan Franstalige zijde.

Er zijn in dit model wel enkele **belangrijke voorwaarden**: de wettelijke tweetaligheid moet gerespecteerd worden wanneer Franstalige instellingen onder bevoegdheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of de GGC vallen. Daarnaast moeten ook de overeenstemmende middelen toegekend worden aan het Gewest of de GGC en onttrokken worden aan de financiering van de Franse Gemeenschap of de COCOF. Het kan niet de bedoeling zijn dat die bevoegdheden gefinancierd worden met middelen die vandaag dienen voor de eigen gewestelijke of GGC bevoegdheden.

- De **bestaande beschermingsmechanismen** van de Nederlandstalige Brusselaars en garanties op evenwaardige participatie aan het Brussels bestuur blijven onverkort van toepassing op de vertegenwoordiging en de besluitvorming in de deelstaat Brussel-Hoofdstad. Voor zover de instellingen van de Brusselse deelstaat persoonsgebonden bevoegdheden uitoefenen, blijven de garanties gelden die vandaag reeds gelden voor aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de GGC behoren, met name:
 - a. Elk bevoegdheidspakket wordt gezamenlijk uitgeoefend door een N-minister en een F-minister (regel medeondertekening);
 - b. Het parlement kan enkel ordonnanties aannemen met een meerderheid van stemmen in elke taalgroep (bijzondere meerderheidsprocedure);

c. Raadgevende stem Vlaams Brusselminister en het Brussels lid van de Franstalige Gemeenschapsregering.

Daarnaast houden we ook vast aan de andere bestaande beschermingsmechanismen van de Nederlandstalige Brusselaars en garanties op evenwaardige participatie aan het Brussels bestuur (gekoppeld aan de evenwichten op federaal niveau):

- a. Vaste zetelverdeling in het parlement,
- b. Taalgesplitste lijsten,
- c. Alarmbelprocedure,
- d. Paritair samengestelde regering op basis van een systeem van gewaarborgde bevoegdheidspakketten die in consensus beslist,
- e. Beperkte constitutieve autonomie.

5.3 Versterking van de rol van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest binnen Brussel.

- Er moet in Brussel een echt **kerntakendebat** komen om te komen tot een efficiënte en duidelijke taakverdeling tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de gemeentebesturen. Daarbij moeten een coherent grootstedelijk beleid en een kwaliteitsvolle dienstverlening aan de bevolking de twee basisprincipes te zijn. We hechten groot belang aan een coherent (stads)gewestelijk beleid en willen daarvoor het politieke zwaartepunt verder verschuiven van gemeenten naar het gewest. CD&V is van mening dat er meer efficiëntiewinst kan geboekt worden door nog een aantal beleidsdomeinen over te hevelen. Rond ruimtelijke ordening, openbare werken, mobiliteit, parkeerbeleid, ICT, huisvesting, arbeidsmarktbeleid, ontwikkelingssamenwerking, dierenwelzijn, leefmilieu, huisvuilophaling, veiligheid en netheid moet het gewest worden versterkt ten opzichte van de gemeenten, waarbij een hoog niveau van dienstverlening primordiaal is. De lokale besturen kunnen hier – als bestuursniveau dat het dichtst bij de mensen staat – een raadgevende rol spelen.
- Er moet een **ééngemaakt gewestelijk veiligheidsbeleid** komen, waarbij de zes politiezones worden gefusioneerd tot één hoofdstedelijke politiezone onder de verantwoordelijkheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit moet leiden tot een betere aanwending van middelen die zal toelaten om effectief in

elke wijk van Brussel een zichtbare en effectieve politionele dienstverlening te verzekeren. De eigen opleiding van politiepersoneel in de gewestelijke politieschool moet ervoor zorgen dat de aspirant-politie-inspecteurs die daar afstuderen ook effectief wettelijk tweetalig zijn. We streven naar een maximale weerspiegeling van de Brusselse diversiteit binnen het politiekorps. Een ééngemaakte politiezone mag voor cd&v Brussel níet leiden tot een afbouw van de dienstverlening en minder blauw op straat in de gemeenten van de (eerste en) tweede kroon, ten voordele van Vijfhoek. Ook Brusselaars die buiten het hypercentrum wonen, hebben recht op een voldoende en nabije politieagenten. De Minister-President moet zijn rol ambitieus en dynamisch opnemen en invullen.

- Naar analogie met Vlaanderen voeren we een **meerjarenplanning** in voor het gemeentelijke beleid en de begroting. Binnen zo'n meerjarenplanning worden afspraken gemaakt op het lokale niveau over de grote beleidslijnen voor de legislatuur en de bijhorende budgetten. Daarnaast wordt in zo'n planning ook afgesproken welke plafonds er zitten op de uitgaven en in welke mate het personeelsbestand van het lokale bestuur kan en mag aangroeien.
- Het **gewestelijk toezicht op de gemeentebesturen** moet versterkt worden, zowel op financieel vlak (bv. contractualisering van toelages aan de gemeenten; uniformisering inzake gemeentelijke fiscaliteit; enz.) als op bestuurlijk vlak (bv. toezicht op transparantie, aanbestedingsbeleid, enz. Taken die bijkomend van het Gewest naar de lokale besturen worden gedelegeerd, gaan gepaard met een gepaste financiering hiervan. Gemeenten en OCMW's worden actief begeleid in een ambitieus programma om de tweetaligheid van hun personeel te bevorderen. Hierbij wordt met partners zoals het hoger onderwijs en het Huis van het Nederlands samengewerkt (zie ook 5.7.).
- De **transparantie-ordonnantie**, die een controle op de meer dan 300 gemeentelijke vzw's binnen Brussel mogelijk maakt, wordt nog steeds niet goed uitgevoerd. Tegen 2025 moeten alle gemeentelijke vzw's in orde zijn met het genderevenwicht, een oppositielid in de raad van bestuur opnemen en een beheersovereenkomst afsluiten met de gemeente waaronder ze vallen. Daarnaast dienen ze de regelgeving rond openbare aanbestedingen te respecteren en zorgen dat belangenvermenging wordt vermeden. Ook is een

volledige registratie van alle vzw's essentieel zodat de toezichhoudende overheid optimaal kan werken. We versterken de toezichhouders met extra personeel zodat er ook effectieve controles worden uitgevoerd. Meer algemeen dient het aantal gemeentelijke vzw's ook verder afgebouwd te worden. In de toekomst is samenwerking in intergemeentelijke verbanden en de integratie van vzw's in gewestelijke structuren eveneens meer aangewezen.

- Diverse gemeentebesturen zijn de voorbije legislatuur in Brussel onbestuurbaar geworden. Naar Vlaams voorbeeld maken we een **collectieve of individuele constructieve motie van wantrouwen** tegen (leden van) het college van burgemeesters en schepenen mogelijk. Dit is en blijft een uitzonderingsregime onder sterk afgebakende voorwaarden. Evenzeer moet het mogelijk worden bindende afspraken te maken over de looptijd van een mandaat van schepenen, OCMW-voorzitter en burgemeester, waarbij op voorhand contractueel en afdwingbaar vastgelegd wordt wanneer de mandataris in kwestie ontslag neemt.
- Ondertussen is het belangrijk dat er voor bepaalde diensten een kleine afstand is tussen burger en gemeentebestuur. Vandaar dat we niet vinden dat er teveel gemeenten zijn in Brussel. De gemeenten houden zich met teveel zaken bezig die het gemeentebelang overschrijden. Om de afstand tussen de burger en het beleid te verminderen pleiten we voor een gemeentelijke dienstverlening op wijkniveau. In dezelfde optiek van een versterkt gewestelijk niveau dat de grote lijnen uitzet en gemeenten als nabijheidsbestuur pleit CD&V Brussel ook voor het nauwer betrekken van deelgemeenten en wijken bij het lokaal beleid. De dienstverlening aan de bevolking moet, waar mogelijk, op wijkniveau worden aangeboden, bvb. wijkpolitie of burgerlijke stand.
- Ook een hertekening van de gemeentegrenzen moet mogelijk zijn, voor zover daarmee de publieke dienstverlening verbeterd kan worden en de bevolking daarachter staat.
- De OCMW's zouden op termijn beter worden samengebracht en overgeheveld naar het gewestelijk niveau met behoud van lokale sociale comités.
- Binnen een gewestelijk woonbeleid, integreren we alle lokale huisvestingsmaatschappijen binnen één gewestelijke Brusselse huisvestingsmaatschappij. Gemeentelijke personeelsleden die aan een

tuchtprocedure onderworpen worden, worden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest al dan niet schuldig bevonden na het verdict van de voltallige gemeenteraad. Dat betekent vaak een bijkomende werklast voor de gemeenteraadsleden, die bovendien lang niet allemaal even juridisch geschoold zijn of perfect inzicht hebben in de zaak. Het is niet altijd evident om als buitenstaander te oordelen over wat toch vaak de professionele toekomst van een personeelslid is. Die bevoegdheid zou niet bij de voltallige gemeenteraad moeten liggen, maar wel bij een commissie waarvan de leden zich écht ten gronde over de zaak kunnen buigen – naar analogie van wat er overigens ook al op Vlaams niveau gebeurt sinds 2018.

5.4 Brussel moet focussen op zijn kerntaken.

- Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft **essentiële bevoegdheden** (inzake mobiliteit, infrastructuur, veiligheid, tewerkstelling, leefmilieu, ruimtelijke ordening, openbare netheid, huisvesting, enz.) die van cruciaal belang zijn voor het dagelijks leven van de Brusselaars. En het heeft op die domeinen in de afgelopen decennia ook belangrijke dingen gerealiseerd. Zeker in de laatste 10 jaar is de aandacht (en bijhorende belangrijke middelen) al te vaak gegaan naar zaken die niet tot die essentiële kerntaken behoren of sterk inzetten op prestige. Wij willen opnieuw focussen op de kerntaken en op investeringen in eenvoudige maar kwalitatieve basisinfrastructuur.

Voor ons zijn dit voorbeelden van beslissingen die niet behoren tot de kerntaken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: een nieuw groot museum Kanal; een nieuw nationaal voetbalstadion; grootschalige culturele evenementen; een nieuwe biertempel; bepaalde budgetten zoals voor de promotie van Brussel, Brussels Houses in Barcelona en Milaan, enz. Er zijn ook binnen het reguliere beleid voorbeelden van zeer kostelijke beleidsmaatregelen die niet meer behoren tot de kerntaak. De GECO-financiering is een goed voorbeeld. Deze oude tewerkstellingsmaatregel legt niet alleen een grote financiële druk op ACTIRIS maar neemt ook de focus weg van een aanklampend activeringsbeleid. Het is een goed voorbeeld van een

voorbijgestreefde tewerkstellingsmaatregel die verveld is tot verkapte financiering van tewerkstelling in de sociale sector. Deze oude statuten moeten uitdoven.

- De **Beliris-middelen** moeten opnieuw integraal en doelgericht ingezet worden voor investeringen die rechtstreeks verband houden met de hoofdstedelijke en internationale functie van Brussel, bv. op het vlak van mobiliteit en infrastructuur, en niet voor allerlei versnipperde gewestelijke of gemeentelijke initiatieven of om uitgaven te dekken die eigenlijk tot de eigen verantwoordelijkheid van de federale overheid of de Gemeenschappen behoren.

5.5 Brussel moet zijn eigen structuren rationaliseren en transparanter maken.

- Er moet een **rationalisering** komen in de wildgroei aan **gewestelijke pareregionale instellingen en agentschappen**. De huidige versnippering van belangrijke gewestelijke bevoegdheden inzake huisvestingsbeleid, economische ontwikkeling, en dergelijke meer leiden niet alleen tot een verspilling van middelen maar vormen ook een obstakel voor een efficiënt beleid.
- Via **duidelijke beheerscontracten** (cfr. beheerscontract MIVB als (enige) goed voorbeeld) moet de financiering van de overblijvende pararegionale instellingen en agentschappen gerationaliseerd worden en hun functioneren beter ingepast in een coherent gewestelijk beleid.
- **De rapportering en transparantie** van de overblijvende pareregionale instellingen en agentschappen ten overstaan van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement moet verbeterd worden. Het functioneren van hun bestuursorganen moet geprofessionaliseerd worden en meer transparant worden. In deze context moet ook bijzondere aandacht gaan naar de belangrijke intercommunale overheidsbedrijven (bv. Vivaqua en Net.Brussel). In de bestuursorganen moet meer ruimte komen voor onafhankelijke expertise en moet de plaats van oppositiepartijen verzekerd worden.

- We verbeteren **de openbaarmaking van officiële procedures en documenten**. De procedures en beslissingen tijdens procedures voor de toekenning van vergunningen en overheidsopdrachten zijn in de regel openbaar. We verbeteren platformen zoals OpenPermits.Brussels en Openbudget.brussels .
- We zijn voorstander van de oprichting van een **Audit.Brussels** om op vraag dan wel op eigen initiatief een doorlichting te doen van de Brusselse overheden, paregionale instellingen en agentschappen.
- We pleiten voor een register waar **alle dienstreizen en buitenlandse relaties**, bijvoorbeeld met ambassades, van uitvoerende mandatarissen en parlementsleden worden geregistreerd. Daarnaast worden in dit register ook alle relatiegeschenken en giften, zoals de gratis tickets voor het Koning Boudewijnstadion, opgenomen met een waarde van 100 euro of meer.
- Er werken te veel mensen op de kabinetten van de leden van de Brusselse regering. We willen **een daling van het maximaantal kabinetsmedewerkers** met een derde. Daarnaast versterken we de beleidsvoorbereidend vermogen van de Brusselse administraties.
- Het **aantal Brusselse parlementsleden wordt verminderd** zonder evenwel afbreuk te doen aan de gewaarborgde vertegenwoordiging van de Nederlandstalige Brusselaars.

5.6 Brussel moet orde op zaken stellen inzake zijn uitgaven en inkomsten.

- Brussel moet dringend werk maken van een **structureel budgettair evenwicht en een beheersing van de openbare schuld**. De huidige Brusselse regering laat op dit vlak een loodzware erfenis na door haar onvermogen en/of onwil om de uitgaven te beheersen en in de volgende legislatuur dringen zich ingrijpende maatregelen op om te vermijden dat we later nog veel pijnlijkere ingrepen zullen moeten doen. De inspanningen die moeten geleverd worden situeren zich in de eerste plaats op het vlak van de uitgaven, die duidelijk structureel te hoog liggen. Brussel moet de tering naar de nering zetten en zich in de eerste plaats

concentreren op de echt noodzakelijke uitgaven voor de kerntaken, i.p.v. steeds weer nieuwe uitgaven voor nieuwe initiatieven. De **stijging van de schuldratio** moet de volgende legislatuur fors **afgeremd** worden en er moet een **budgettair pad uitgestippeld worden richting evenwicht** dat rigoures wordt gevolgd. Het plaatsen van bepaalde investeringen buiten de begroting moet terug beperkt worden.

- Het bovenstaande impliceert ook dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest **geen initiatieven ontwikkelt of financiert die behoren tot de verantwoordelijkheid van de Gemeenschappen en ook geen gemeenschapsinstellingen** of –voorzieningen overneemt als daarbij ook niet de overeenstemmende financiering wordt overgeheveld. Evenmin is het de taak van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om de Franse en Vlaamse **Gemeenschapscommissies** bijkomend te financieren, bovenop wat bepaald is in de Bijzondere Financieringswet.
- In het kader van de begrotingsuitdagingen zijn diverse **“gratis”-maatregelen** niet alleen contraproductief maar ook onverantwoord en onhoudbaar. Zo is bv. de daling van de dekkingsgraad van de uitgaven van de MIVB door inkomsten vanwege de gebruikers een zeer kwalijke tendens die moet omgekeerd worden. Dat in budgettair moeilijke tijden beslissen om grote groepen toegang te geven tot gratis of bijna gratis openbaar vervoer is onverantwoord.
- Op lange termijn is de financiële leefbaarheid van Brussel nauw verbonden met het **behouden en vergroten van het fiscaal draagvlak** binnen het Hoofdstedelijk Gewest. Dit impliceert dat dringend werk gemaakt moet worden van een beleid dat ervoor zorgt dat de **uittocht van mensen met een middeninkomen** uit Brussel gestopt en zelfs omgekeerd wordt. Daarnaast moeten meer mensen aan het werk. Er zijn meer dan 90.000 werkzoekenden en een kleine 170.000 inactieven in Brussel. Via een aanklampend activerings- en reïntegratiebeleid moeten deze Brusselaars terug een plek krijgen op de arbeidsmarkt.

5.7 Brussel moet zijn hoofdstedelijke en tweetalige rol waarmaken.

- Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en diverse andere Brusselse overheden ontvangen jaarlijks zeer omvangrijke extra-dotaties vanwege de federale overheid (meer dan 950 miljoen EUR in 2023) ter compensatie van de kosten die gepaard gaan met het **hoofdstedelijk en tweetalig statuut van Brussel**. De hoofdstedelijke functie is trouwens ook van levensbelang voor Brussel op economisch vlak. Het is dan ook in het welbegrepen eigenbelang van Brussel en haar inwoners om die hoofdstedelijke en tweetalige rol ook waar te maken. Daarom willen wij dat de Brusselse regering nog sterker inzet op **samenwerking** met de twee andere Gewesten (en met de federale overheid) op alle vlakken waar dit een meerwaarde kan bieden (cfr. de goede aanzetten hiertoe op het vlak van de samenwerking tussen VDAB en ACTIRIS).
- In deze context moeten we vaststellen dat **het respect voor de taalwetgeving en de kwaliteit van de Nederlandstalige dienstverlening**, aangeboden door diensten van sommige gemeenten, OCMW's, het Gewest en de GGC, in Brussel sterk achteruit blijft gaan. Meer algemeen komt de tweetaligheid van Brussel steeds verder onder druk te staan, onder meer door het gebrek aan kwaliteitsvol onderwijs van de Nederlandse taal in het Franstalig onderwijs. Daarom willen wij dat de Brusselse regering volop inzet op een versterking van de tweetaligheid in het algemeen en op het effectief afdwingen van het respect voor de taalwetgeving in het bijzonder. We zijn voorstander om de vicegouverneur de bevoegdheid te geven om beslissingen van lokale besturen die strijdig zijn met de taalwetgeving te kunnen vernietigen. Ook de Gemeenschappen moeten hun verantwoordelijkheid nemen, door in te zetten op een verbetering van het onderricht van de tweede taal in hun respectieve onderwijsinstellingen en via samenwerking tussen beide Gemeenschappen en hun onderwijsinstellingen.
- We gaan na hoe de Brusselse openbare besturen aantrekkelijk gemaakt kunnen worden voor **Nederlandkundige kandidaten**. Cd&v wil, via een samenwerking tussen de gemeenschappen en de federale overheid, alle scholieren in de laatste graad van het secundair onderwijs de kans bieden om een Selor-taaltest af te leggen en zo een taalbrevet van kennis van de andere landstaal te behalen. Dat zal een aanmoediging zijn voor het taalonderricht op

school en dus de basis leggen voor meer tweetaligheid. Maar het zal ook een extra troef zijn voor onze Brusselse jongeren op de arbeidsmarkt.

- Het uniformiseren van de loonbarema's per niveau (A, B, C, D en E) en graad moet het aantrekkelijker maken om talent uit Vlaanderen aan te trekken naar bv. de lokale administraties.
- Er moet een permanente Nederlandstalige dienstverlening in de **huisartsenwachtpost** komen. We willen nog meer investeren in opleiding door extra taalcursussen aan te bieden voor ambtenaren, politieagenten, gezondheidswerkers en andere professionals die regelmatig in contact komen met het publiek. Dit zorgt ervoor dat ze in staat zijn om in beide talen te communiceren. Er moet een bijzondere focus liggen op **nooddiensten**.
- De huidige taalwetgeving laat weinig ruimte om aanvullend, dus na het verplichte gebruik de bestaande officiële talen, andere **vreemde talen** te gebruiken in relatie tot de overheid. In mondelinge contacten is een hoffelijkheidspincipe van toepassing. De Brusselse en in bijzonder de lokale overheden moeten onder voorwaarden de mogelijkheid hebben om individueel én algemeen te communiceren in het Engels met toeristen, tijdelijke verblijvers zoals studenten en mensen die zich in een eerste integratiefase bevinden. Daarnaast moeten technische toepassingen die de taalkloof tussen burger en overheid kunnen verkleinen, zoals vertaalrobots, hun ingang kunnen vinden en dit voor zover die niet raken aan het officieel tweetalige karakter van Brussel-Hoofdstad.

5.8 De Brusselse overheden geven vertrouwen aan burgers en middenveld

- Cd&v gelooft in de kracht van het **middenveld**. We erkennen het middenveld als een belangrijke gesprekspartner, ondersteunen voldoende de werking van het middenveld en geven hen ruimte en vertrouwen om initiatief te nemen en te experimenteren met nieuwe oplossingen voor maatschappelijke problemen.
- De polarisatie in onze samenleving wordt versterkt door een **gebrek aan echte burgerparticipatie**. Projecten zoals Good Move en de zwemvijver in Neerpede hebben aangetoond dat het stadsbestuur vaak een dovemans oor heeft voor de zorgen van de burgers. De invoering van Good Move in een aantal

gemeenten toont hoe participatie niet moet. Door ondoorzichtige participatieprocessen, lange online vergaderingen te organiseren of door participatie niet vorm te geven met gezaghebbende stemmen in de buurt, ontstaan geen gedragen beslissingen. Dat moet anders. Voor elk project met een aanzienlijke impact op het leven van Brusselaars, dient een **participatieplicht** ingevoerd te worden en moet er een vast participatiebudget binnen de project- of beleidsbegroting gereserveerd worden. De Brusselse participatiedienst wordt verder uitgebouwd als een **participatiehuis** op waar alle bovenlokale en lokale overheden en publieke dienstverleners beroep op kunnen doen voor de organisatie van gedegen participatie. Dat participatiehuis wordt mee bestuurd door het Brusselse middenveld. We voeren een grote **campagne** om het bestaan van de participatie- en klachtenmechanismen van de verschillende overheden zoals het interpellatierecht, democratie.brussels en de gewestelijke ombudsvrouw voor Brussel, beter bekend te maken. In participatievergaderingen zijn mannen goed vertegenwoordigd. Voor verschillende groepen is er een probleem van onderrepresentativiteit. De overheid moet er bijvoorbeeld op toezien dat meer vrouwen actief deelnemen aan besluitvorming in het middenveld en bij burgerparticipatie door de actieve deelname van vrouwen hieraan te promoten.

- We voeren een buurtbudget in. Dat is een som geld voor een wijk of een buurt. De bewoners kunnen dat geld gebruiken om de samenhang of de leefbaarheid van de buurt te verbeteren. Projecten die via wijk- of buurtbudgetten gerealiseerd worden, kunnen bovendien heel kleinschalig en laagdrempelig zijn. Dit laat toe om quick wins binnen te halen, waardoor het nodige vertrouwen voor duurzame samenwerkingen groeit.
- De overheid moet niet alleen zorgen dat de naleving van de wet door de burger wordt gerespecteerd. De overheid moet als hoeder van de rechtsstaat ook zelf instaan voor de naleving van de wet. Het kan niet zijn dat uitzonderingen voor regels worden uitgevaardigd **à la tête du client**. Denk aan de geluidsnormen voor de kermis of voor evenementen in het Ossegempark. Maar even goed geldt dit voor de regelgeving inzake overheidsopdrachten. Bovendien heeft de overheid een **voorbeeldrol**: bijvoorbeeld inzake duurzaamheid is het onvoldoende dat de overheidsgebouwen de geldende regelgeving naleven,

van de overheid mag je meer verwachten. Wat de Vlaamse overheid via **duurzaam en circulair bouwen** realiseert met het nieuwe administratief centrum *‘Marie-Elisabeth Belpaire’* verdient navolging bij de Brusselse overheden.

- We **automatiseren** verder de toegang tot sociale en fiscale voordelen voor alle burgers. Wie ergens recht op heeft vanwege de overheid, dient dit in de regel niet zelf aan te vragen of dient automatisch een bericht te ontvangen wanneer er voor aanspraak te maken op dat recht nog aanvullende formaliteiten in orde gebracht moeten worden.
- We voeren een **deontologische code** in voor verkozenen en voor overheidsfunctionarissen. We werken een actieplan uit voor het aanpakken van grensoverschrijdend gedrag in de politiek en de ambtenarij.

5.9 Erkennen van de rol van de Federale Staat in Brussel.

- De federale overheid is één van de belangrijkste actoren op het terrein in de hoofdstad: talloze federale overheidsdiensten en –administraties; de stations en terreinen van de NMBS; de Federale wetenschappelijke en culturele instellingen; het zetelbeleid ten aanzien van Europese en internationale instellingen; de rol van de Federale politie en veiligheidsdiensten en van justitie en het gevangeniswezen; het beheer van heel wat vastgoed via de Regie der Gebouwen, de opvang, registratie en – desgevallend – uitwijzing van migranten en vluchtelingen; ... Het is dan ook essentieel dat de Federale Staat als **cruciale actor op het terrein** haar eigen rol ontwikkelt en opneemt in de uitbouw van de toekomst van de hoofdstad. Dit kan zich niet langer louter beperken tot het periodiek onderhandelen van een Beliris-samenwerkingsakkoord of akkoord gaan met de uitgaven van het Fonds Europese Toppen zonder grondige controle of de beoogde doelstellingen worden bereikt.
- De **federale overheid en de NMBS** moeten actieve partners zijn in het Brusselse mobiliteitsbeleid, o.m. via het uitgebreide netwerk aan stations in het hoofdstedelijk gewest. Zij moeten ook actieve partners zijn in de leefbaarheid,

netheid en veiligheid van de stations en hun omgeving en dit op structurele wijze en niet alleen punctueel, naar aanleiding van crisissituaties.

- De Federale overheid moet via een **duidelijke en evenwichtige wettelijke regeling inzake de vliegroutes** en het gebruik van het luchtruim een einde maken aan het heen en weer geschipper in deze materie en zo de gezondheid van de inwoners van Brussel en Vlaams-Brabant en de leefbaarheid van de luchthaven – die cruciaal is voor de internationale rol van Brussel – op lange termijn vrijwaren.
- Dankzij de inspanningen van opéénvolgende Federale regeringen in de voorbije decennia is de **rol van Brussel als internationale en Europese hoofdstad** en ontmoetingsplaats sterk uitgebouwd. Het is belangrijk dat de federale overheid verder blijft investeren in de internationale promotie van Brussel en in de verzoening van de internationale rol van onze hoofdstad en haar leefbaarheid als woonstad. We blijven ijveren voor het **Engels als onthaaltaal** in contact met de Brusselse overheden.

6. Andere actuele hangijzers in Brussel

Heel wat actuele hangijzers worden uitvoerig behandeld in bovenstaande hoofdstukken. Denk aan veiligheid, netheid, de dak- en thuisloosheid, de verslavingsproblematiek, het gebrekkige goed bestuur, de financiële toestand van het Brussels Gewest, enz. Hieronder komen een aantal dossiers aan bod die de actualiteit tevens regelmatig halen maar die geen plek vonden in de bovenstaande vijf hoofdstukken. Deze lijst wordt de komende weken verder aangevuld met stellingnames rond arbeidsmarkt, betaalbaar wonen, klimaat en de verplichte woningrenovatie, mobiliteitsvraagstukken zoals het verminderen van de filedruk, enz.

6.1 De toekomst van metro 3

Wij maken ons sterk voor de realisatie van metro 3, die het noorden van Brussel een betere mobiliteitstoekomst zal bieden. Schaarbeek en Evere hebben recht op hoogwaardig en performant openbaar vervoer, gezien de huidige capaciteit van tram 55 en andere trams en bussen in de regio reeds volledig benut wordt. Alleen mag de werf van de eeuw in Brussel niet eindigen in het stadsfaillissement van de eeuw. We

willen dat het Brussels Gewest eerst de financiering rond heeft vooraleer wordt overgegaan tot de bouw van het metroproject tussen het Noordstation en Bordet. Dat is een kwestie van verantwoordelijk en goed bestuur.

Het is een feit dat er vandaag een financieringsprobleem is. De kosten voor de metro zijn opgelopen tot € 4,7 miljard, wat aanzienlijk meer is dan oorspronkelijk voorzien. Je kan geen huis beginnen bouwen of renoveren als de financiering bij de bank niet rond is. Hetzelfde geldt voor de bouw van de metro in Brussel. De Brusselse regering vond dat klaarblijkelijk geen probleem. Het is hoog tijd dat financiële garanties er komen zodat de werken voortgezet kunnen worden. Geen financiële garanties geven zou onverantwoord spelen zijn met de toekomst van Brussel.

Cd&v Brussel denkt constructief na rond het vraagstuk van metro 3 en komt binnenkort met een meer gedetailleerde positie.

6.3 De werken aan de Brusselse Ring

Voor cd&v Brussel moeten de werken aan de Brusselse Ring onverkort uitgevoerd worden. Ze komen de verkeersveiligheid, de leefbaarheid en de verkeersstromen ten goede.

Bovendien bevatten de werken ook een heel aantal ingrepen om de modal shift te realiseren. De investeringen in fietsinfrastructuur en fietssnelwegen moeten ook volgende legislatuur voluit worden voortgezet. We willen de realisatie van de tramlijnen langs de A12 en de luchthaventram in de volgende legislatuur en de ringtrambus dient maximaal in een vrije bedding te rijden.

De verzuchtingen rond de leefbaarheid van de omwonenden mogen niet genegeerd worden. Doorgedreven overleg met de lokale besturen aan Vlaamse en Brusselse zijde van de Ring, onder meer over de organisatie van de op- en afritten, is essentieel. Hierbij mag de organisatie van de rijbanen voor 'lokaal verkeer' niet leiden tot (sluik)verkeer in woonwijken of de concentratie van verkeer in bepaalde zones. Een brede groene overkapping, een zogenoemde landschapsbrug, van de Brusselse ring ter hoogte van Jette en het Laerbeekbos zijn belangrijk.

We blijven investeren in transitparkings aan de rand van Brussel en goede aansluitingen naar het centrum met het openbaar vervoer en deelmobiliteit.

De verbindingen van De Lijn tussen de hoofdstad en de brede stadsrand zijn soms ondermaats. Op weekavonden en in het weekend stopt het busaanbod al vroeg en is de frequentie erg laag. Wij willen extra investeringen in de Lijn zodat het aanbod tussen de hoofdstad en de landelijke rand er fors op vooruit gaat.

6.4 De financiering van erediensten in Brussel

De huidige Brusselse regering besliste zonder al te veel dialoog over een hertekening van de financiering van de erediensten in Brussel. Met de afschaffing van een oud decreet uit de tijd van Napoleon, heeft het Brussels gewest het beheer van alle erediensten op regionaal niveau getrokken. Door de eigen overheidstussenkomst te beperken tot 30 à 40% en te eisen dat erediensten eigen inkomsten en patrimonium aanwenden om investeringen te financieren, ontstaat een stevige druk op de organisatie van de erediensten. We willen een grondige evaluatie van deze beslissing in de volgende legislatuur die rekening houdt met de draagkracht van de erediensten.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ontwikkelt samen met de erediensten een strategie voor de herbestemming van gebedshuizen. Daarnaast willen we een betere integratie van het kerkelijk erfgoed en van de gebedshuizen in de buurt en in de samenleving. Het gedeeld gebruik kan een voorbeeld zijn van zo'n integratie.

Tot slot verwachten we meer investeringen in interlevensbeschouwelijke en religieuze dialoog, zowel vanuit de VGC als vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

6.5 De impact van het asiel- en migratievraagstuk op Brussel

De migratiedruk op Brussel is niet houdbaar. De registratie en de aanmelding voor opvang gebeurt vandaag enkel in Brussel. Dat zorgde voor ongeziene taferelen in de hoofdstad, zoals de tentenkampen die verschenen rond het klein kasteeltje. Er moet werk gemaakt worden van een nieuw registratie- en aanmeldingssysteem waarbij de druk op de hoofdstad vermindert. Daarnaast moet de instroom van asielzoekers beter gecontroleerd worden. Brussel kan die druk niet langer aan.

Naast de druk op de stad door de aanmelding van asielzoekers, telt Brussel meer dan 50.000 mensen zonder papieren op haar grondgebied. Ze leven in bijzonder moeilijke omstandigheden. Soms hebben zij een sociaal netwerk en zijn ze actief in de informele economie waarmee ze letterlijk overleven. In heel wat gevallen is er ook sprake van criminele feiten gepleegd door mensen zonder papieren of een mentaal verslechterde situatie, bijvoorbeeld door drugsgebruik. De helft van alle arrestanten in de zone Brussel Hoofdstad-Elsene in september '23 waren mensen zonder een wettelijk verblijf.

Dit is een bijzonder complexe problematiek. De getuigenissen bij de politiediensten van personen die tientallen keren een bevel krijgen om het grondgebied te verlaten zijn geen uitzondering. Een aanklampend terugkeerbeleid is deel van de oplossing. Gedwongen waar mogelijk, vrijwillig waar niet anders kan is momenteel de enige oplossing. De voorstellen rond terugkeercoaches, een intensievere opvolging en een medewerkingsplicht die momenteel worden uitgewerkt verdienen alle steun. Daarnaast moet verder gewerkt worden aan Europese oplossingen. Het is de vraag of we in een aantal gevallen niet verder moeten gaan. Zeker voor de groep van veelplegers zonder wettelijk verblijf die meermaals veroordeeld worden omwille van criminele feiten moet een oplossing gevonden worden die deze groep van mensen van de straat haalt en vastzet. Zij vallen prioritair onder een gedwongen terugkeerbeleid.

6.6 Toegankelijke en kwalitatieve zorg en welzijn

Toegang tot kwalitatieve zorg en welzijn is een grondrecht. Nochtans is die minder en minder evident geworden. En dit om allerlei redenen. We maken van die gelijke toegang tot zorg een topprioriteit. We passen daarbij het proportioneel universalisme toe, waarbij meer middelen worden ingezet voor de meest kwetsbare populaties. Om iedereen te bereiken moet de zorg en al zeker de woonzorg meer cultuursensitief worden. Initiatieven zoals dat van Saphir verdienen navolging.